F 8117
3186248780

7 8117

72(1864)

7 8117

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186248780

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

1263
Zahradník
J 8117/II.

NARODNI KOLEDAR NOVI I STARI

za

PRESTUPNU GODINU

1864.

uredio

J. SUNDEČIĆ

kao odborski član Matice dalmatinske

izdan o strošku društva

MATICE DALMATINSKE

DRUGA GODINA.

20

U ZADRU
Tiskom Demarchi-Rougierovim.

Digitized by Google

Digitized by Google

NARODNI

KOLEDAR

NOVI I STARI

ZA

PRESTUPNU GODINU

1864.

122436

uredio
J. SUNDEČIĆ
kao odborski član Matice dalmatinske

izdan o strošku društva
MATICE DALMATINSKE

DRUGA GODINA.

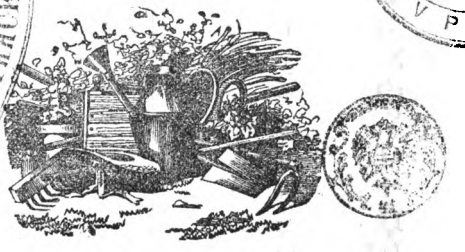

MATICA DALMATINSKA
MATICA DALMATINSKA
MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
SLOVANSKÁ KNIHOVNA
V PRAZE

U ZADRU
Tiskom Demarchi-Rougierovim.

Digitized by Google

Cirilsko pismo

istomačeno sa abecedom.

J 8117/2(1864)

Ćirilica		Abeceda
А	а	a
Б	б	b
В	в	v
Г	г	g
Д	д	d
Ђ	ђ	dj
Е	е	e
Ж	ж	ž
З	з	z
И	и	i
Ј	ј	j
К	к	k
Л	л	l
Љ	љ	lj
М	м	m
Н	н	n
Њ	њ	nj
О	о	o
П	п	p
Р	р	r
С	с	s
Т	т	t
Ћ	ћ	ć
У	у	u
Ф	ф	f
Х	х	h
Ц	ц	c
Ч	ч	č
Џ	џ	dž
Ш	ш	š
Ъ	ъ [1]	

[1]) Nema glasa, nego ga samo nje-ki upotrebljuju daumekšaju r g-dje se ovo slovo kao poluglasnik upotrebljuje. —

Digitized by Google

Nješto o koledarima.

Ono redovno micanje zemlje i mjeseca, ukazalo je ljudima način po kom bi mogli vrieme izmjeriti, i koledare ustanoviti.

Koledari daklen pokazuju dieljene vriemena; naznačuju red godinah, mjesecih, sedmicah, danah, svetkovinah, mjesečnih, mienah, satovah kad ishodi i zahodi sunce; bilježe takodjer znamenite epoke, glavnije povjestničke podatke itd.

Poznato nam je da naša zemlja svršuje svoj tečaj okolo sunca u 365 danah, 5 satih, i 49 časovah; i tako, ovo doba opredjeljuje godinu.

Kod starih narodah višom strumom sastavljala se je godina iz 365 danah, pa je u početku hristjanske dobi vladala svuda prava zabuna u načinu računanja vriemena. Juliji Cezar najprvi je ozbiljno koledar preustrio, postavivši da svake četiri godine, budu tri od 365 danah, a četvrta, zvana prestupna, bude od 366 danah. U prkos svemu tomu, zaostala je i pák jedna mala pogrieška, koja se je nakon njekolika vieka očitovala. Pod papom Grgurom VIII. koledar je iznovice bio proustrojen, po kojem se i dandanes zapadna crkva ravna.

Grci, Srbi i Rusi u Evropi služe se naprotiv julijanskim koledarom, i zeto se godina kod njih počima dvanaest *danah kašnje, nego li kod onih, što se Grgureva koledara drže.*

U vjekovitom koledaru zamienuta su imena danah slovima a. b. c. d. e. f. g. (а. в. г. ѧ. є. ѕ. з.) *koja se periodično zamjenjuju. Ako, na primjer, slovo* a *označuje ne-*

Digitized by Google

djelju, onda svakog puta kad se ovo slovo u koledaru nalazi, označuje nam svojim biljegom nedjelju, i u tom slučaju ovo se slovo naziva nedjeljno.

Izmedju svetkovinah zabilježenih u koledaru, jedne su nepomične, i padaju svagda u isti broj mjeseca; a druge su pomične, i zavise od Uskrsa ili Pashe, štono svake godine mienja mjesečni broj.

Po razlici koledarah, razlika je i u računu kad pada uskrsna svetkovina kod jedne i druge crkve. Stalno pravilo ima, kako se té svetkovine pronalaze; ali ga mi ovde ispuštamo, jer se u našem koledaru, one svake godine na svojim dotičnim mjestima zabilježene nahode.

Doba počimanja godine mienja se po vriemenima i mjestima.

Da bi se lakše poznala vriemena i ustanovio brojeslovni red, izabrane su njeke stavke od kojih se uprav tó započima, tè koje se dobama *nazivaju. Julijanovo doba broji se od preinake koledara pod Julijom Cezarom i počima se 45 godinah prije dobi hristjanske. Dob hristjanska počima se brojiti od rodjenja Isusova. Dob mohamedanska, ili vrieme od Egjire, počima se odonda kad je Mohamed pobjegó iz Meke i Medine, što se je dogodilo dne 16. (4.) srpnja 622 godine poslje Hrista. Ova je godina mjesečna, i zato nebroji neg samo 354 ili 355 danah.*

Najposlje doba francuske republike počela su se dne 22 rujna 1792., baš u vrieme ravnonoćija i proglašenja Skupovlade u Francuskoj. Ona su se pak dokončala dne 1. siečnja 1806. godine.

Digitized by Google

KOLEDARSKE OPASKE.

Četiri dobi godine.

Proljeće počimlje na 20 (po starom na 8) ožujka.

Ljeto počimlje na 21 (po tsar. na 9) lipnja.

Jesen počimlje na 22 (po starom na 10) rujna.

Zima počimlje na 21 (po star. na 9) prosinca.

Godišnjosti.

NOVOG KOLEDARA.		СТАРОГ КОЛЕДАРА.	
Zlatni broj	III	Златни број , . . .	13
Epakta ili mjesečni kazatelj	XXII	Круг сунца , . . .	9
Krug sunca	25.	Епакта	18
Rimski broj	7.	Индиктион	9
Nedjeljno slovo . . .	C. B.	Темелион	7
Pismo mučeniko-slovnika .	C.	Нѣдѣлно слово . . .	г

Pomične svetkovine.

Sedamdesetica . . .	24 sieč.	Пасхално слово . . .	Ъ
Čista srieda . . .	10 velj.	Месојѣдах 8 нѣдѣль и	4 дана
Prva nedj. korizme .	14 velj.	Триод	9 Феб.
Uskrs	27 ožuj.	Месне покладе .	23 Феб.
Prošenja 25 travnja	2, 3, 4 svib.	Бјеле покладе .	8 Марта
Spasovo	5 „	Пасха (Ускрс)	19 Април
Duhovi	15 „	Вознесен. (Спас. дан)	28 Маја
Sv. Trojstvo . . .	22 „	Духови	7 Јун.
Tielovo ili tielo Isus.	26 „	Нѣдѣља Свиҳ Светих	14 «
Pres. Odkupitelj . .	17 srp.	Петрова поста	14 дана
Nedj. I. Prišastja . .	27 stud.	Божићње поклади	15 Нов.

Četvera vremena posta.

Mjeseca veljače na 17, 19, 20.	Mjeseca rujna na 21, 23, 24.
Mjeseca svibnja na 18, 20, 21.	Mjeseca prosinca na 14, 16, 17.

Digitized by Google

ТРОЈЕ ЗАДУШНИЦЕ.

У суботу на 22 Фебруара, у суботу на 6 Јунија, и у суботу пред Покровом Богородичним на 16 септембра,

Sudovni prazdnici.

Nedjelje i sve zapovjedne svetkovine. — Od Božića do Vodokršća. — Od Cvjetnice do svietlog ponedjeljka. — Sva tri dana spasovskih prošenjah — Posljednjih deset danah mjeseca srpnja, i deset prvih danah mjeseca listopada.

Opomena. Spomenuti su dani označeni sa zvjezdicom (*).

Zabranjuju se plesovi i glasbe za plesanja.

Od Božića do Vodokršća; kroz svu korizmu do prve uskrsne nedjelje; svakog postnog dneva; u nedjelju duhovsku; na Tielovo; na malu Gospu i na dan Blagoviestih; na 22, 23, 24 i 25 prosinca.

Dopuštaju se glasbene akademie.

U nedjelju cvjetnu, uskršnju i duhovsku; na dan Božića; velike sedmice; na 25 ožujka; na 8 rujna; na 2 studenoga i na 22 i 23 prosinca.

Zabranjuju se kazališne predstave.

Na čistu Sriedu. — Od nedjelje cvjetne do uskršnje — U nedjelju na Duhove. — Na dan tiela Gospodinova. — Na malu Gospu 8 rujna. — Na Blagoviesti 25. ožujka. — Na 22, 23, 24 i 25 prosinca.

Smje se pirovati kod rimokatolikah.

Od 7 siečnja uključno do 17 veljače, i od 13 travnja do 28. studenoga.

Zavjetnici zemaljski.

Sveti Jerolim rodjen u Dalmaciji, a umró godine 420. Svetkuje se na 30 rujna po svoj pokrajini. Osim toga u Dubrovačkoj sv. Vlaho gospodar biskupije dubrovačke, umró godine 316; a u Boki kotorskoj sv. Trifun biskup kotorski, umró god. 205: oba na 3 veljače.

ПОКРОВИТЕЉ СБИЈУХ СРБА

Св. Сава Архиепископ српски, на 14 Јануара.

Digitized by Google

Pomrčanja.

Ove će godine sunce dva puta pomrknuti, a mjesec neće ni jedan put; ali mi nećemo nikakvo pomrčanje moći viditi.

1. Pomrčanje sunca biti će dne 5. svibnja. Početi će se u 10 satih 39 časovah obnoć, polag bečkog poludanka. Srednje doba biti će 6. svibnja 1 sat i 31 čas izjutra. Svršiće se takodjer 6. svibnja u 4 sata 12 časovah izjutra. Ovo će se pomrčanje vidjeti u južnoj Aziji, u sjevernoj Australiji i u istočnoj sjevernoj Americi.

2. Pomrčanje sunca dogodiće se na 30 listopada. Biti će mu početak u 1 sat 53 časa u večer, polag bečkog poludanka. Srednje doba biti će u 4 sata 57 časovah u večer. Svršiti će se u 7 satih 52 časa u večer. Viditi će se na Jugu južne Amerike i u njekom dielu južne Afrike.

Vladajuća zviezda (planeta).

U ovoj godini vlada planeta ili zviezda tako zvana Danica (Venus ili *Lada*) u društvu sa Gladoljetom (Saturnom) i Suncem. Boginja Lada, koje nosi ime ova zviezda, dobre je ćudi, i zato bi nam godina ova mogla biti povoljnija neg prošasta: ama sve u božijoj ruci stoji.

Kazaljka naznačujuća vrieme koje mora sat (časovnik) pokazivati kad sunčana meridiana pokazuje podne.

Mjeseci	dne **5.**			dne **15.**			dne **25.**		
	sat.	*čas.*	*sek.*	*sat.*	*čas.*	*sek.*	*sat.*	*čas.*	*sek.*
Sječanja . . .	12	5	35	12	9	38	12	12	34
Veljače . . .	12	14	17	12	14	25	12	13	21
Ožujaka . . .	12	11	7	12	9	12	12	6	12
Travnja . . .	11	2	51	12	0	6	11	57	55
Svibnja . . .	11	56	34	11	56	7	11	56	35
Lipnja . . .	12	58	4	12	0	2	12	2	11
Srpnja . . .	12	4	10	12	5	35	12	6	12
Kolovoza . .	12	5	47	12	4	20	12	2	1
Rujna . . .	11	58	43	11	55	16	11	51	46
Listopada . .	11	48	33	11	45	55	11	44	13
Studenog . .	11	43	44	11	44	32	11	47	5
Prosinca . .	11	50	42	11	55	13	12	0	11

Digitized by Google

Opaska Ako časovnik nepokazuje sekundah, uzme se jedan čas (minut) više, ako je na tabli više od 30 sekundah, a ako ih je manje onda se ispušte. Doznanja o pravilnosti sata mogu se učiniti i u najbližim osrednjim podatcima.

Znamenite epoke.

Od stvorenja svieta ima	5624	god.[1])
„ potopa	3959	„
„ rodjenja patriarha Abrahama	3676	„
„ zidanja kule Babilonske	3628	„
„ rodjenja patriarha Isaka	3577	„
„ rodjenja patriarha Jakova	3516	„
„ vrjemena kad su došli Israiljćani u Egjipat	3386	„
„ rodjenja velikog proroka Mojsije	3256	„
„ kad se je Izrailjski narod oslobodio i Zakon se obnarodovao	3176	„
„ gradjenja prvog svetog Hrama	2696	„
„ kako je Rim osnovan	2620	„
„ vrjemena razorenja prvog sv. Hrama . .	2286	„
„ kako je sagradjen drugi sveti Hram . .	2216	„
„ njegova razorenja	1796	„
„ rodjenja Isusova	1864	„
„ kako je razoren Jerusalim	1793	„
„ kako je sastavljen Misnà	1723	„
„ kad je sastavljen Talmud	1360	„
„ vrjemena bježanja Muhamedova u Medinu ili godine od Egjire	1280	„
„ uvedenja Luterove reforme	346	„

[1]) *Po starom brojenju teće od stvorenja svieta 6576. godina.*

Mjesečne četvrti

Miena ili mladi mjesec	●
Prva četvrt	◑
Užba ili pun mjesec	○
Zadnja četvrt	◐

Digitized by Google

Sunce sjaje na vrh tjemenika
I luč dieli iz zlatnog si krila
Na pozlatu svim stvorom vidika,
A blagost mu svietla, tiha mila
Dozvoljuje, usred biela dana
Da i noćna vide se svjetila
Po pučini modro razsijana;
Okô njega kriesan nemir goje,
Kao pčelad zlatokrilovana
Da se roji kraj matice svoje. —

P. Preradović.
(Prvi ljudi.)

Digitized by Google

Poglavite svetkovine kod židovah.

Godina 5624. kod židovah počela se je s 14. rujna 1863., a svršiće se na 30 rujna 1864.

Poglavite svetkovine	Data židovska	Data rimokatolička
Purim	Na 14 Adara	U utorak. 22. ožuj.
I. Pesah (Pasha)	„ 15 Nisana	„ četvrt. 21. trav.
II. „ „	„ 16 „	„ petak. 22. „
VII. „ „	„ 21 „	„ sriedu. 27. „
VIII. „ „	„ 22 „	„ četvrt. 28. „
I. Šjavoud (Duhovi)	„ 6 Sivana	„ petak. 10. lipn.
II. „ „	„ 7 „	„ subot. 11. „
I. Rožjaš (Nov. god.)	„ 1 Tešri-a 5625	„ subot. 1. listo.
II. „ „	„ 2 „ „	„ nedjel. 2. „
Kipur (Sudnji dan)	„ 10 „ „	„ poned. 10. „
I. Svetkovina Šukot	„ 15 „ „	„ subot. 15. „
II. „ „	„ 16 „ „	„ nedje. 16. „
VIII. „ „	„ 22 „ „	„ subot. 22. „
IX. „ „	„ 23 „ „	„ nedje. 23. „
Hanuhà	„ 25 Kisleva	„ subot. 24. pros

Poglavite svetkovine kod Turakah.

Turska godina 1280. započela se na 18 lipnja 1863. godine a završiće se na 5 lipnja tekuće 1864. godine. I tako nova 1281. godina počima s 1. mjeseca *Muharema*, koi pada na 6 lipnja. t. g — Prvi dan mjeseca *Ramazana* pada u utorak 9. veljače t. g. —. *Veliki Bajram* pada na 1. 2. i 3. mjeseca *Ševala*, ili na 10, 11, i 12 ožujka t. g. — *Mali Bajram* dolazi pak na 10 *Žilhidže-a*, ili na 17 svibnja t. g. — Srećni su dani: 14. i 15. *Šabana* (24. i 25. siečnja); 13. 14. i 15. *Ramazana* (21. 22. i 23 velj.); 13. 14. i 15. *Ševala* (22. 23. i 24. ožuj.); 13. 14. i 15 *Žilkada* (20. 21. i 22 trav.); 13. 14. i 15. *Žilhidže-a* (20. 21. i 22. svib.); 13. 14. i 15. *Mohara* (18. 19. i 20. lipnja); 13. 14. i 15. *Šafara* (18. 19. i 20. srp.); 13. 14. 15. *Rebilavela* (16. 17. 18. kolovoza); 13. 14. i 15. *Rebielava* (15. 16 i 17. rujna); 14. i 15. *Džemelava* (15. i 16. listop.); 13. 14. i 15. *Dželaka* (13. 14. 15. stud.) 13. 14. i 15. *Redže* (12. 13. 14. pros.) — Osim toga svaki *petak* Turcima je svetac. —

Digitized by Google

SIEČANJ

Ishod sunca
u 7 sat. 33 časa.

Ima 31 dan.

ЈАНУАР

Zahod sunca
u 4 sata 27 čas.

Da.	Za rimokatolike		За православне.	Opaske
Pe.	1	* **Mlado ljeto**	20	Игњатије Богон.
Su.	2	* Makarii pust.	21	Јулиан муч.
Po smrti Hirodovljevoj Mat. 2.			Мат. Зач. 1.	
N.	3	* Genovefa djevica	22	†Отц н.Анас в.м.
Po.	4	* Tito bisk. ap. Dal.	23	10 Муч. у Кр.
Ut.	5	* Telesfor p. i muč.	24	Евг. м. (бадњи дан)
Sr.	6	**Sveta 3 kralja**	25	†Рож. Хр. (Божић)
Če.	7	Valentin bis.	26	†С.Б. (Божии дан.)
Pe.	8	Lovre Justinian	27	†Стефан в. м.
Su.	9	Marcelin muč.	28	20,000 Мученика.
Kad je Isus 12 g. imao Luk. 2.			Мат. гл. 2 сх. 13.	
N.	10	**1. Pres. Ime Is.**	29	Пр. Меланна.
Po.	11	Igjinii papa	30	Младенци.
Ut.	12	Arkadii muč.	31	Аниспе муч.
Sr.	13	Hilarii bl.	1	†Обрез.(Ново љето
Če.	14	Petar Urseol.	2	Силвестар п. р.
Pe.	15	*Anastasia muč.*	3	Малахна пр.
Su.	16	Marcel papa	4	Сабор 70 Апост.
O piru u Kani Iv. 2.			Мар. гл. 1.	
N.	17	**2.** Antun pustinjak	5	Теопемт и Теон.
Po.	18	Sv. Petrova stolica	6	†Богојављење
Ut.	19	Marii muč.	7	Соб. св. Јована.
Sr.	20	Fabijan i Sebastijan	8	Георг и Емилиан.
Če.	21	Janja djev.	9	Поликарп муч.
Pe.	22	Vinko i Anastas.	10	Григорне Еп. Нис.
Su.	23	Zaručenje B. D. M.	11	Преп. Теодосне.
O pos. u vinograd Mat. 20.			Мат. гл. 4 сх. 12.	
N.	24	**7.** Timotej bis.	12	Татиан муч.
Po.	25	Obraćenje s. Pavla	13	Ермил и Страт.
Ut.	26	Polikarp bis. muč.	14	†Сава Арх. Ср
Sr.	27	Ivan Zlatoust bis.	15	Павао тивејски.
Če.	28	Marin rabljanin.	16	Петрове вериге.
Pe.	29	Franjo Saleski bis.	17	Антоние вел.
Su.	30	Martina djev.	18	Атанасне и Кирил
O sjejaču i sjemenu. Luk. 8.			Лук. гл. 18 сх. 18	
N.	31	**6.** Prenos t. s. Mar.	19	Макарне египет.

Njeg'va je cića
Ljuća od biča;
Nakija svud,
Pa nemôš knd. —

Bez kore kruha,
Bez dobra ruha
Pobrico moj!
Siečnja se boj:

☾ Zadnja četvert, dne 2. u 8 sat. 45 čas. izjutra.
● Mlena ili mladi mjesec, dne 9. u 8 sat. 51 č. izjutra.
☽ Prva četvrt, dne 16. u 0 sat. 12 čas. izjutra.
○ Užba ili pun mjesec, dne 23. u 11. s. 8 č. u večer.

Digitized by Google

VELJAČA

Izhod sunca
u 7 satih 6 čas.

ФЕБРУАР

Zahod sunca
u 4 sata 54 časa.

Ima 29 danah.

Da.	Za rimokatolike		За православне	Opaske
Po.	1 Ignjac bis. m.	20	Евтим. вел.	
U.	2 **Sviečnica.**	21	Максим исп.	
Sr.	3 Vlaho i Trifun	22	Тимотеј и Анаст.	
Če.	4 Šimun prav. pr.	23	Климент еписк.	
Pe.	5 Agata d. i m.	24	Преп. мат. Ксенна	
Su.	6 Doroteja	25	Григорје богос	
	Isus sliepu vraća vid. Luk. 18.		Лук. гл. 18 сх. 35	
N.	7 **5.** Romualdo opat.	26	Ксенофонт и друж.	
Po.	8 Ivan ispovjed.	27	Јован Златоуст.	
Ut.	9 Apolonia d. m. *Pok.*	28	Ефрем Сирин.	
Sr.	10 Školast. d. op. *Č. sr.*	29	Пр. моћ. Игњатиа.	
Če.	11 7 utem. reda sl. B. D.	30	†Велики Јер.	
Pe.	12 Trnova kr. Is.	31	Кир. и Јован.	
Su.	13 Eustokia diev.	1	Феб. Трифон му.	
	Isus napastovan. Mat. 4.		Лук. гл. 19. сх. 1.	
N.	14 **1. Kor.** Valen. pop	2	†Сретеније Г.	
Po.	15 Lav rabljanin	3	Симеон богоприм.	
Ut.	16 Onisim m.	4	Исидор пелусиот.	
Sr.	17 Polikronii b. *Post.*	5	Агатие муч.	
Če.	18 Klaudii	6	Вукола еп. См.	
Pe.	19 Kop. i čavli Is. *Post.*	7	Партение еп.	
Su.	20 Leandro muč. *Post.*	8	Теодор Страт.	
	Preobraženje Isus Mat. 17.		Лук. гл. 18 сх. 10	
N.	21 **2. Kor.** Oro. i Ad. d.	9	Нићифор м. (Гриод.)	
Po.	22 Petrova stolica	10	Хараламп муч.	
Ut.	23 Margarita od Kort.	11	Власие муч.	
Sr.	24 Matije Apost. *Post.*	12	Мелетие патр.	
Če.	25 Donat bis. zadarski	13	Симеон мирот.	
Pe.	26 Pokrov Isus *Post.*	14	Аксентие пр.	
Su.	27 Aleksandar b. *Post.*	15	Онисим ап.	
	Isus izgoni vraga. Luk. 11.		Лук. гл. 15 сх. 11	
N.	28 **3. Kor.** Fortun. m.	16	Шанфил муч.	
Po.	29 Makarii nadb.	17	Теодор. Тир.	

Na svaku vrti
Mete i prti,
Iznami eviet,
Prevari sviet. —

Veljača kuja,
Gora neg guja:
Sada je med,
Do časa jed;

☾ Zadnja četvrt, dne 1. u 1 sat 23 čas. izjutra.
● Miena ili mladi mjesec, dne 7. u 7 s. 15 č. u večer.
☽ Prva četvrt, dne 14. u 2 sata 30 čas. po podne.
○ Užba ili puu mjesec, dse 22. u 6 s. 7 č. u večer.

Digitized by Google

OŽUJAK

Izhod sunca
u 6 sat. 27 čas.

MAPT

Zahod sunca
u 5 sat. 33 časa.

Ima 31 dan.

Da.		Za rimokatolike		За православне	Opaske
Ut.	1	Albin b.	18	Лав. папа рим.	Od 20. o. m. nastaje **Proljeće.**
Sr.	2	Petar Damiani *Post.*	19	Архип. ап.	
Če.	3	Kunegunda djev.	20	Лав. еп. Картаг.	
Pe.	4	5 ranah Gosp. *Post.*	21	Тимотие.	
Su.	5	Ivan od križa *Post.*	22	Обрјет. моћ. Ев. М.	
Isus nakranj. 5000 lj. iv. 6.			Мат. гл. 25 сх. 31		
N.	6	**4. Kor.** Eusebio b.	23	Поликарп еп. См.	A kad se žene. Vrazi se žene, Promieni ćud. Postane lud. —
Po.	7	Toma Akvinski	24	Обрј. гл. Ј. Кр.	
Ut.	8	Ivan božiji	25	Тарасие патр.	
Sr.	9	Kiril i Met. ap. *Post.*	26	Порфир епис.	
Če.	10	40 Mučenikah	27	Прокопие декапол.	
Pe.	11	Fran. rimljan. *Post.*	28	Василие испов.	
Su.	12	Grgur veliki *Post.*	29	Касијан рим.	
Židovi hoće da kam. Is. Iv. 8.			Мат. гл. 6 сх. 14.		
N.	13	**5. Muke.** Kostanc	1	Март. Евд. пр. (Пок)	*Ožujak* trećak, Veljačin nećak: Kada je blag, Svakom je drag.
Po.	14	Matilda cesar.	2	Теодот епис.	
Ut.	15	Longin m.	3	Евтропие муч.	
Sr.	16	Haribert nadb. *Post.*	4	Герасим преп.	
Če.	17	Geltruda d. op.	5	Конон муч.	
Pe.	18	7 žal. B. D. M. *Post.*	6	Св, 42 мученика.	
Su.	19	Jos. zar. B. D. *Post.*	7	Мученици херсон.	
Isus ulazi u Jerus. Mat. 21.			Јов. гл. 1 сх. 43		
N.	20	**Cvjetna** Eugenio	8	1 Кор. Теофилакт	
P. v.	21	* Benedikt op.	9	40 Мученика.	
U. v.	22	* Katarina šved.	10	Кодрат и друж.	
S. v.	23	* Viktorin m. *Post.*	11	Софроние патр.	
Č. v.	24	* Amalia dj. *Nad. P.*	12	Теофан преп.	
P. v.	25	* Paraščeva *Post.*	13	Пр моћ. Никифора.	
S. v.	26	* Kastul m. *Post.*	14	Венедикт.	
Uskrsnuće Isus. Mat. 16.			Мар. гл. 2 сх. 1.		
N.	27	**Uskrs**	15	2. Агапие муч.	
P.	28	**II. Blagdan**	16	Савин и Папие.	
Ut.	29	Evstatii op.	17	Алекс. чов. бож.	
Sr.	30	Ivan Klimak op.	18	Кирил. арх. Јер.	
Če.	31	Balbina dj.	19	Крисант и Дарие.	

☾ Zadnja četvrt, dne 1. u 2 sata 17 čas. po podne.
◉ Mlena ili mladi mjesec, dne 8. u 3 s. 5 č. izjutra.
☽ Prva četvrt, dne 15. u 7 s. 13 čas. izjutra
⊕ Uzha ili pun mjesec, dne 23. u 11 s. 39 č. izjutra.
☾ Zadnja četvrt, dne 30. u 11 sat. 25 čas. obnoć.

Digitized by Google

TRAVANJ

Izhod sunca
u 6 sat. 45 čas.

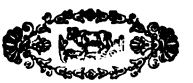

АПРИЛ

Zahod sunca
u 6 sat. 15 čas.

Ima 30 danah.

Da.	Za rimokatolike		За православне.	Opaske
Pe.	1 Teodora m.	20	Обит. св. Саве.	
Su.	2 Frane od Pavle.	21	Јаков епис.	
Is. ul. kroz zat. vr. Iv. 20.		Мар. гл. 8 сх. 34.		
N.	3 **1. Biela** Ag. i Kion.	22	З. Василије прес.	Svuda se oče
Po.	4 **Blagovjesti**	23	Никон.	Kola se roče,
Ut.	5 Vicko Feraro	24	Захарије пр.	I Gjurgjev dan
Sr.	6 Sikst I. papa	25	†Благовјести	Sve mami van. —
Če.	7 Egesip	26	Саб. арх. Гаврила	
Pe.	8 Albert b.	27	Преп. Матрона.	
Su.	9 Marija egipt.	28	Иларион и Стеф.	
O dobrom pastiru. Iv. 10.		Мар. гл. 9 сх. 17.		
N.	10 **2. po Usk.** Mat. d.	29	4.Марко епис.	Evo nam *travnja*,
Po.	11 Leo papa	30	Јован љеств.	Pastirskog slavnja:
Ut.	12 Julio p.	31	Ипатије еп.	Polje i brieg
Sr.	13 Hermeneg m.	1	Апр. Мар. Египт.	Šaren su sñeg;
Če.	14 Tiburcii i Valer. mm.	2	Тит чудотв.	
Pe.	15 Eutikii	3	Преп. Никит.	
Su.	16 Kalist m.	4	Пр. Јосиф и Георг	
Za malo vidjetićete me. Iv. 16.		Мар. гл. 10 сх. 32		
N.	17 **3.** Rudolf	5	5. Теодул и Агат.	
Po.	18 Apolonii b.	6	Евтихие арх.	
Ut.	19 Krešencii	7	Георгие епис.	
Sr.	20 Teotim b.	8	Иродион.	
Če.	21 Anselmo nadb.	9	Евписхие.	
Pe.	22 Kaj papa rim.	10	Терантие и друж.	
Su.	23 Adalbert	11	Суб Лазарева	
Polazim k onom. Iv. 16.		Јов. гл. 12, сх. 1,		
N.	24 **4.** *Jurjevo*	12	†Цвијети.	◉ Mjena ili mladi mjesec, dne 6. u 2 s. 54 č. po podne.
Po.	25 *Marko evandj. Mol.*	13	Артемие свешт. м.	◑ Prva četvrt, dne 14. u 1 sat, 15 čas. izjutra.
Ut.	26 Kleto i Marc.	14	Мартин папа р.	○ Uža ili pun mjesec, dne 22. u 2 s. 24 čas. izjutra.
Sr.	27 Peregrin	15	Арист. Пуд и Троф.	◐ Zadnja četvrt, dne 29. u 5 s. 40 čas. izjutra.
Če.	28 Vital m.	16	Ирина и Агап.	
Pe.	29 Petar m.	17	Симеон персид.	
Su.	30 Kata Sij. i sv. Sofia	18	Јован учен.	

Digitized by Google

SVIBANJ

Izhod sunca
u 5 satih 1 čas.

MAJ

Zahod sunca
u 6 satih 50 čas.

Ima 31 dan.

Da.	Za rimokatolike		За православне.		Opaske
Što usprosite od otca Iv. 16.			Јов. гл. 1 сх. 1		
N.	1	**5.** Filip i Jakov ml.	19	†Пасха (Ускрс)	Legu se laste,
Po.	2	* Atanasii b. *Proš.*	20	†Свијетли понед	Sve bujno raste;
Ut.	3	* Našast. s. Kr. *Proš.*	21	†Свијетли утор.	Svem' tada gód
Sr.	4	* Monika ud. *Proš.*	22	Теодор Сикеот.	Što nosi ród. —
Č.	5	**Spasovo**	23	†Св. Георг. (Ђур.)	
Pe.	6	Ivan lateranski	24	Сава Стратилат.	
Su.	7	Dujam b. Splietski	25	Марко Еванг.	
Kad dodje utješitelji Iv. 15. 16.			Јов. гл. 20 сх. 19		
N.	8	**6.** Prikaz. s. Mihov.	26	2. Василије еп.	*Svibanj* se mili,
Po.	9	Grgur Nazianski	27	Симеон ср. Госп.	Ponosno sili;
Ut.	10	Prenešenje s. Kuće	28	Јасон и Сосип.	Jer ima s čim,
Sr.	11	Mamerato nadb.	29	Св. 9 Мученика.	Nad parcim svim.
Če.	12	Nerej, Ak. Pank.	30	Јаков Зеведеон.	
Pe.	13	Servacii b.	1	Мај. Јеремне про.	
Su.	14	Bonifacio *Post.*	2	Атанасне пат. Ал.	
Tko me ljubi itd. Iv. 14.			Мар. гл. 15 сх. 43		
N.	15	**Duhovi**	3	3. Тимотеј и Мавро.	
P.	16	**II. blagdan**	4	Пелагна муч.	
Ut.	17	Paškval Bail.	5	Ирина муч.	
Sr.	18	Venanzii *Post.*	6	Јов многострад.	
Če.	19	Prines. s. Krše. i Cel.	7	Акакне муч.	
Pe.	20	Bernad. iz Sie. *Post.*	8	Јован Еван. и Арс.	
Su.	21	Feliks iz Katal. *Post.*	9	Исања прор.	
Dana mi je svaka oblast. Mat. 28.			Јов. гл. 5 сх. 1		
N.	22	**1. sv. Trojstvo**	10	4. Ап. Симеон Зил.	
Po.	23	Desiderii b.	11	Мокне и Мет.	
Ut.	24	Servolo m.	12	Епифан.	
Sr.	25	Urban papa	13	Гликерна муч.	
Če.	26	**Tielo Gospod.**	14	Исидор муч.	
P.	27	Mar. Mand. od Paz.	15	Пакомне вел.	
Su.	28	German b.	16	Теодор муч.	
O velikoj večeri. Luk. 14.			Јов. гд. 4 сх. 1		
N.	29	**2.** Maksimin bis.	17	5. Андроник ап.	
Po.	30	Ferdinando kralj	18	Теодот.	
Ut.	31	Kancian m.	19	Патрикије св. м.	

● Mlena ili mladi mjesec, dne 6. u 1 s. 19 č. izjutra.
☽ Prva četvrt, dne 13. u 7 s. 26 čas. u veče.
○ Uzba ili pun mjesec, dne 21. u 2 s. 30 č. po podne.
☾ Zadnja četvrt, dne 28. u 10 s. 26 čas. izjutra.

Digitized by Google

LIPANJ

Izhod sunce
u 4 sata 31 čas.

ЈУНИЙ

Zahod sunca
u 7 sata 29 čas.

Ima 30 danah.

Da.	Za rimokatolike		За православне.	Opaske
Sr.	1 Gaudencii bis.	20	Талалеј муч.	Od 21. o. m. nastaje **Ljeto.**
Če.	2 Erazmo	21	†Констант. и Ел.	
Pe.	3 Srce Isusovo	22	Василиск муч.	
Su.	4 Kvirin bis.	23	Миканл епис.	
	O izgubljenoj ovci. Luk. 15.		Јов. гл. 9 сх. 1	
N.	5 **3.** Srce B. D.	24	6. Симеон.	Dozore trišnje, Prispiju višnje: Petrovke pâ, U sav su mâ. —
Po.	6 Norberto nadb.	25	Обрјет. гл. Јов.	
Ut.	7 Bogumil pus.	26	Карп ап.	
Sr.	8 Medardo bis.	27	Терапонт св. м.	
Če.	9 Prim i Felician	28	†Возн. (Сп-дан,)	
Pe.	10 Margarita kralj.	29	Теодосија муч. д.	
Su.	11 Barnabo ap.	30	Исак далм	
	Petar lovi ribu. Luk. 5.		Јов. гл. 17 сх. 1.	
N.	12 **4.** s. Iv. iz s. Fak.	31	7.†Свети Отци	Aj *lipanj* liepi Svašto li kriepi! Već prvi klas, Veseli nas;
Po.	13 Antun padovanski	1	Јун. Јустин. муч.	
Ut.	14 Vasilii vel. bis.	2	Никифор. патр.	
Sr.	15 Vid, Modest i Kr.	3	Лукилиан муч.	
Če.	16 Benon bis.	4	Митрофан патр.	
Pe.	17 Rajnerii bis.	5	Доротеј патр.	
Su.	18 Marina dj.	6	Висарион чудот.	
	Ako nebudete pravedniji. Mat. 5.		Јов. гл. 7 сх. 37	
N.	19 **5.** Juliana Falkon.	7	†Сош. С. Д. (Дух.)	◎ Mlena ili mladi mjesec, dne 4. u 0 s. 46 č. obnoć.
Po.	20 Silverio papa	8	†Духов. Пон.	
Ut.	21 Ljud. Gon.	9	Кирил патр.	
Sr.	22 Pavlin bis.	10	Тимотеј еп.	
Če.	23 Ivan pop	11	Вартоломеј и Варн	
Pe.	24 *Pordj. Ivana krsti.*	12	Онуфрие вел.	
Su.	25 Vilhelmo ap.	13	Муч. Акилина.	
	Isus hrani 4000 ljudi. Mar. 8.		Мат. гл. 10 сх. 32	
N.	26 **6.** Ivan i Pavao br.	14	†Свих светих	◎ Mlena ili mladi mjesec, dne 4. u 0 s. 46 č. obnoć. ☽ Prva četvrt, dne 12. u 0 sat 45 čas. obnoć. ○ Uža ili pun mjesec, dne 20. poravo u po noći. ☾ Zadnja četvrt, dne 26. u 3 s. 21 čas po ponoći.
Po.	27 Virgjilii bis.	15	Срб. цар. Лазар.	
Ut.	28 Lav II. papa *Post.*	16	Тихон.	
Sr.	29 **Petar i Pav.** ap.	17	Манунл и Савел.	
Če.	30 Uspomena s. Pavla	18	Леонтие муч.	

Digitized by Google

SRPANJ — ЈУЛИЈ

Izhod sunca u 4 sata 27 čas. — Zahod sunca u 7 satih 33 časa.

Ima 31 dan.

Da.	Za rimokatolike		Za pravoslavne.		Opaske
Pe.	1	Otton bis.	19	Јуда брат Госп.	
Su.	2	Pohodjenje B. D. M.	20	Методне епис.	
	O krvim prorocima Mat 7.		Мат. гл. 4 сх. 18.		
N.	3	**7.** Predrag. krv Is.	21	**2.** Јулнан муч.	
Po.	4	Berta	22	Евсевие епис.	
Ut.	5	Filomena	23	Агрипина муч.	
Sr.	6	Isaija pr.	24	†Зач. св. Јов.	
Če.	7	Benedikt XI. papa	25	Февронна муч.	
Pe.	8	Jelisaveta kr.	26	Давид.	
Su.	9	Veronika	27	Самнсон стран.	
	O nepravd. kućniku. Luk. 16.		Мат. гл. 6 сх. 22.		
N.	10	**8.** Feličita	28	3. Кир. и Јован.	
Po.	11	Pio I. papa	29	†Св. Пет. и Пав.	
Ut.	12	Ivan Gualbert	30	Сабор **12** апост.	
Sr.	13	Anaklet p.	1	Јул, Кузман и Дам.	
Če.	14	Bonaventura b.	2	Полож ризе Богор.	
Pe.	15	Enrik car	3	Јакинт муч.	
Su.	16	B. D. od Karmina	4	Андреј крит.	
	Isus plače nad Jerus. Luk. 19.		Мат. гл. 8 ст. 5.		
N.	17	**9.** Prisv. Odkupitelj.	5	4. Атанасие атон.	
Po.	18	Kamil pop.	6	Сисое велики.	
Ut.	19	Vicko	7	Тома и Акакие.	
Sr.	20	Margarita dj.	8	Прокопие вел. м	
Če.	21	Ilija pr.	9	Панкратие вел.	
Pe.	22	* Maria Magdal.	10	45 Муч. у Ник.	
Su.	23	* Apolinar	11	Ефимна муч.	
	Od Farisea i mit. Luk. 18.		Мат. гл. 8 сх 28.		
N.	24	**10.** * Kristina	12	5. Прокло и Илар.	
Po.	25	* Jakov stariji ap.	13	Сабор арх. Гаврила.	
Ut.	26	* Ana mati B. M.	14	Аквила ап.	
Sr.	27	* Krstofor m.	15	Кирик и Јулита.	
Če.	28	* Nazarii i druž.	16	Антиногеи муч.	
Pe.	29	* Marta	17	Иарина муч.	
Su.	30	* Abdon i Senen	18	Јакинт и Емил.	
	Isus cieli gluhoniema Mar. 7.		Мат. гл. 9 сх. 1		
N.	31	**11.** * Ignjac. iz Loj.	19	6. Отци 6 сабора.	

Srpanj je žarak
Presuši jarak;
Al' puni koš,
Pa nije loš.

Tko nije rada
Trpiti glada
Uz zimni jad:
Nek štedi sad.

● Mlena ili mladi mjesec, dne 4. u 1 s. 29 č. izjutra.
◑ Prva četvrt, dne 12, u 4 sat. 57 čas. izjutra.
○ Uzba ili pun mjesec, dne 19. u 7 s. 41 č. izjutra.
◐ Zadnja četvrt, dne 25. u 9. s. 51 čas. obnoć.

Digitized by Google

KOLOVOZ — АВГУСТ

Ishod sunca u 4 sata i 54 čas.

Zahod sunca u 7 satih 6 čas.

Ima 31 dan.

Da.		Za rimokatolike		За православне.	Opaske
Po.	1	Proštenje Asisko	20	†Пр. Илија.	Brci se maste,
Ut.	2	Alfonso Ligur.	21	Преп. Симеон.	Siena se plaste;
Sr.	3	Auguštin Kasoti	22	Марна Магдал.	Grozdovi zrú,
Če.	4	Dominik	23	Трофим и Теоф.	Da badnji vrú. —
Pe.	5	Gospa od sniega	24	Христина муч.	
Su.	6	Preobraženje Gosp.	25	Успение св. Анне.	
Od milosrd. samarit. Luk. 10.			Мат. гл. 9 сх. 27		
N.	7	**12.** Gajetan	26	7 Ермолај муч.	
Po.	8	Kiriak m.	27	Пантелеимон муч.	
Ut.	9	Roman vojnik	28	Прокор и Ник.	
Sr.	10	Lovrinac muč.	29	Калиник муч.	
Če.	11	Tibur. i Suzana	30	Анђелина десп. Ср	
Pe.	12	Klara dj.	31	Евдок. пр. (пок Г.)	*Kolovoz* kola:
Su.	13	Ipolit *Post.*	1	Авг. Пр. чест (Пос	Čeljad su hola:
Isus izlieči 10 gubavih. Luk. 17.			Мат. гл. 14 сх. 14		Trbuh je pun,
N.	14	**13.** Euzebii pop	2	8:Прен. моћ. с. Стеф.	O klinu gnij....
P.	15	**Velika Gospoj.**	3	Исак Далм. и Фанс.	
Ut.	16	Rok	4	Седам отр. Ефес.	
Sr.	17	Liberat ap.	5	Евгение муч.	
Če.	18	Jel. car. **Rodj. C.**	6	†Преображење	
Pe.	19	Julii muč.	7	Дометие преп.	
Su.	20	Bernard ap.	8	Емилиан епис.	
Nemože se služ. dva. gos. Mat. 6.			Мат. гл. 14 сх. 22.		
N.	21	**14.** Ivka, Anast. sol.	9	9.Матие апос.	
Po.	22	Timotej	10	Лаврентие архид.	
Ut.	23	Marcela dj.	11	Евпл муч.	
Sr.	24	Bartolomeo ap.	12	Фотие и Аникит.	
Če.	25	Ludvik IX. kralj	13	Максим испов.	
Pe.	26	Anselmo b. ninski	14	Михеј прор.	
Su.	27	Josip Kalasan.	15	†Успен. Богор.	
Mladić Naimski. Luk. 7.			Мат. гл. 17 сх. 14		
N.	28	**15.** Augustin bis.	16	10.Убрус.	
Po.	29	Usjekovanje Ivan.	17	Мирон муч.	
Ut.	30	Ruža iz Lime	18	Флор и Лавр.	
Sr.	31	Raimundo	19	Андреј стратил.	

● Miena ili mladi mjesec, dne 2. u 3. s. 39 č. po podne.
◑ Prva četvrt, dne 10. u 7 s. 3 č. u večer.
○ Užba ili pun mjesec, dne 17. u 2 s. 42 č. po podne.
◐ Zadnja četvrt, dne 24. u 7 sat. 10 čas. izjutra.

Digitized by Google

RUJAN

Izhod sunca u 5 satih 33 časa.

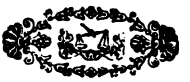

Ima 30 danah

СЕПТЕМБА

Zahod sunca u 7 satih 27 čas.

Da.		Za rimokatolike		За православне.	Opaske
Če.	1	Egidio ap.	20	Самунл. пр.	Od 22. o. m. nastaje **Jesen.**
Pe.	2	Stjepan kralj Ugar.	21	Тадеј ап.	
Su.	3	Ludmila	22	Агатоник муч.	
Isus liečі od vod. bol. L. 14.				Мат. гл. 18 сх. 23	
N.	4	**16.** Mojsija pr.	23	11. Луп муч.	Trga se, masti, Pjeva s' i časti, A grmi tèk Zdravicah jèk.
Po.	5	Lovro Justiniani	24	Евтих свш. муч.	
Ut.	6	Zakarία pr.	25	Тит Апост.	
Sr.	7	Regina dj.	26	Адриан и Нат.	
Č.	8	**Mala Gospa**	27	Преп Пимен.	
Pe.	9	Gorgonii m.	28	Мојсеј мурин.	
Su.	10	Nikola Tolent.	29	†Усјековање(П)	
Najveća zapovjed Mat. 22.				Мат. гл. 19 сх. 16	
N.	11	**17.** *Ime B. D. M.*	30	12. Алекс. и Јован	Ruji se *rujan*, Ala je bujan!... Veseo rád Nastao sád:
Po.	12	Gvidon pop	31	Част. појас Богор.	
Ut.	13	Sedam spavaocah	1	Септ. Сим. и Мар.	
Sr.	14	Uzvišenje sv. Kr.	2	Мамант и Јован.	
Če.	15	Nikodem m.	3	Антим и Теокт.	
Pe.	16	Eufemia, Kip.	4	Вавил свеш. муч.	
Su.	17	Biljezi s. ra. na s. Fr.	5	Захарија и Елисав	
Is. liečі od kostobolje. Mat. 9.				Мат. гл. 21 сх 33	
N.	18	**18.** Gospa od 7. ž.	6	13. Евдоксна муч.	
Po.	19	Januario b.	7	Созонт муч.	
Ut.	20	Eustakio	8	†Рожд. Богор.	
Sr.	21	Matej ap. i ev. *Post.*	9	Јоаким и Анна.	
Če.	22	Mavricii i druž.	10	Мнн. Мит. и Нимф.	
Pe.	23	Lin p. Tekla m. *Post.*	11	Геодор Алекс.	
Su.	24	Gospa od plate *Post.*	12	Автоном с. м.	
O kraljevu piru. Mat. 22.				Јов. гл. 3 сх. 13	
N.	25	**19.** pre. s. Anast.	13	14. Корнилије сат.	
Po.	26	Nil opat.	14	†Возд. Чест.кр.(П	
Ut.	27	Kuzman i Dam.	15	Никита вел. м.	
Sr.	28	Venceslav voj. českі	16	Ефимиа вел. м.	
Če.	29	Mihovil arhandjel	17	Софиа с дјецом.	
P.	30	**Jerolim Zav. D.**	18	Евмение еписк.	

● Miena ili mladi mjesec, dne 1. u 7. s. 13 č. izjutra.
◑ Prva četvrt, dne 9. u 6 s. 56 č. izjutra.
○ Užba ili pun mjesec, dne 15. u 10 s. 15 č. obnoć.
◐ Zadnja četvrt, dne 22. u 8 s. 0 č. u večer.
● Miena ili mladi mjesec, dne 30. u 11. s. 49 č. obnoć.

Digitized by Google

LISTOPAD — ОКТОМБАР

Izhod sunca u 6 sat. 15 čas. — Zahod sunca u 5 satih 45 čas.

Ima 31 dan.

Da.	Za rimokatolike		За православне.	
Su.	1	* Remidji nadb.	19	Трофим и Сав.
0 bolestnom kraljeviću. Iv. 4.			Мар. гл. 8 сх. 34.	
N.	2	**20.** * *Rožar.* i Andj.	20	15. Евстакие в. м.
Po.	3	* Kandido	21	Кодрат. ап.
Ut.	4	* Frane Asis. **Car.**	22	Фока и пр. Јона.
Sr.	5	* Placido op. **Imen.**	23	Зачат. Јов. Крст.
Če.	6	* Brunon	24	Симеон кр. Срб.
Pe.	7	* Justina m.	25	Пр. Ефросина.
Su.	8	* *Šimun pravedni.*	26	Прес. Ев. Јована.
0 kraljevskom računu. Mat. 18.			Мат. гл. 25 сх. 14	
N.	9	**21.** * Mater. B. D. M.	27	16. Калистрат муч.
Po.	10	* Franjo Borgji	28	Преп. Харитон.
Ut.	11	Placida	29	Кириак.
Sr,	12	Maksimilian bis.	30	Григорие у А.
Če.	13	Edvardo III kralj	1	О к т. Покров. Бог
Pe.	14	Kalist papa	2	Киприан и Јуст
Su.	15	Terezija Isus. dj.	3	Дионисие ар.
0 starinskom novcu Mat. 22.			Мат. гл. 15 сх. 21	
N.	16	**22.** Pos. Crkvah	4	17. Стеф. Шишанов
Po.	17	Edvidja vojvod.	5	Харитина муч.
Ut.	18	Luka ev.	6	Апост. Тома.
Sr.	19	Petar iz Alkant.	7	Сергие е Вакх.
Če.	20	Ivan Kanicii	8	Преп. Пелагиа.
Pe.	21	Uršula i druž.	9	Стефан Д. Срб.
Su.	22	Čistoća B. D. M.	10	Евлампие.
Stotnikova kći. Mat. 9.			Лук. гл. 5 сх. 1	
N.	23	**23.** Sv. Iv. Kapist.	11	18. Фил ап. От. VII с.
Po.	24	Rafael Arhandj.	12	Пров. и Тарах м.
Ut.	25	Krisp. i Krispinian	13	Карп м.
Sr.	26	Demetar m.	14	Пр. Параскева.
Če.	27	Florencii	15	Евтим. и Лукиан.
Pe.	28	Šimun i Juda ap.	16	Логин муч.
Su.	29	Narciz bis.	17	Осија прор.
Isus ozdrav. gubava Mat. 8.			Лук. гл. 6 сх. 31	
N.	30	**24.** Marcel	18	19. Лука еванг.
Po.	31	Volfang bis. *Post.*	19	Јоил прор.

Lučin-dan stiže, Sunce je niže; Oprezan bud' Na prvu stud. —

Listopad bane, Hladiti stane; Nosi u stan, I suhi panj. . .

● Prva četvrt, dne 8. u 4 s. 43. č. po podne.
● Uža ili pun mjesec, dne 15. u 7 s. 21. č. izjutra
● Zadnja četvrt, dne 22. u 0 s. 35 č. po podne.
● Mlena ili mladi mjesec, dne 30 u 4 s. 34 č. po podne.

Digitized by Google

STUDENI

Izhod sunca u 6 sat. 59 čas.

НОВЕМБАР

Zahod sunca u 5 sat. 1 čas.

Ima 30 danah.

Da.	Za rimokatolike		За православне.	Opaske
U.	1 **Svi Sveti**	20	Артемие в. м.	
Sr.	2 Dan mrtvih	21	Пр. Иларион.	
Če.	3 Malakia bis.	22	Аверкие еп.	
Pe.	4 Karlo Boromeo	23	Јаков брат бож.	
Su.	5 Emerik knez	24	Арта муч.	
	0 dobru sjemenu Mat. 13.		Лук. гл. 7 сх. 11	
N.	6 **25.** Leonardo	25	20.Маркиан и Мар.	Jere do sutra,
Po.	7 Prosdocim bis.	26	†Св. в. м. Димит.	Eto zla jutra:
Ut.	8 4 sveta okrunjenika	27	Нестор муч.	I dó i brieg,
Sr.	9 Teodor vojnik	28	Арсение арх. Ср.	Prekrio sniег. —
Če.	10 Trifun i druž.	29	Анастасиа муч.	
Pe.	11 Martin bis.	30	Милутин кр. Ср.	
Su.	12 Martin papa.	31	Стахие и Ампл.	
	0 gorušičnom zrnu. Mat. 13.		Лук. гл. 8 сх. 5	*Studeni* studi
N.	13 **26.** Zaštit. B. D. M.	1	Нов.**21.** Кузм.иДам.	Pasje je ćudi:
Po.	14 Ivan Uršin od Tro.	2	Акиндин и Пигас.	Mratinjski dni,
Ut.	15 Leopold markgraf.	3	Акепсима и Јос.	Pravi su sni;
Sr.	16 Otomar op.	4	Пр. Јоаникие.	
Če.	18 Grgur čudotv.	5	Галактион и Еп.	
Pe.	18 Posv. crk. ap. P. i P.	6	Пава архиеп.	
Su.	19 Jelisaveta dj.	7	33 Муч у Мелет.	
	Po Matiju 24.		Лук. гл. 16 сх. 19.	
N.	20 **27.** Feliks iz Val.	8	**22.**†С.Арх.Михаи	
Po.	21 Gospa od zdravlja	9	Онисиф. и Пор.	
Ut.	22 Cecilia dj.	10	Ераст и Олимп.	
Sr.	23 Kliment I.	11	Стефан Д. кр. Ср.	
Če.	24 Krševan Zadars.	12	Јован милост.	
Pe.	25 Katarina dj. m.	13	Јован Златоуст.	
Su.	26 Petar iz Aleksandr.	14	Филип ап. (покл.)	
	Biti će znamenja Luk. 21.		Лук. га. 8 сх. 26	
N.	27 **1. Priš.** Jakov posj.	15	**23.**Гурне(П.Божићу	
Po.	28 Florencijan op.	16	Матеј Еванг.	
Ut.	29 Saturnin b. m.	17	Григор. еп.	
Sr.	30 Andrija Ap. *Post.*	18	Платон и Роман.	

Prva četvrt, dne 7. u 0 s. 58 č. po podne.
Užba ili pun mjesec, dne 13. u 6. s. 39. č. u večer.
Zadnja četvrt, dne 21. u 8 s. 22 č. izjutra.
Mlena ili mladi mjesec, dne 29. u 8 s. 23 č. izjutra.

Digitized by Google

PROSINAC

Izhod sunca u 7 sat. 29 čas.

Ima 31 dan.

ДЕКЕМБАР

Zahod sunca u 4 sat. 31 čas.

Da.	Za rimokatolike		За православне.		Opaske
Če.	1	Diodor i Eligjii	19	Авдна пр.	Od 21. t. m. nastaje **Zima.**
Pe.	2	Bibiana dj. *Post.*	20	Григорие Дек.	
Su.	3	Franjo Saver. *Post.*	21	† Введение.	
	Sv. Ivan u tam. Mat. 11.		Лук. гл. 8 сх. 40		
N.	4	**2. Priš.** Barbara d.	22	**24.** Филимон ап.	Da li još Božić Nenosi nožić, I veći jad Bivó bi tad! —
Po.	5	Sava opat.	23	Амфилохие еп.	
Ut.	6	Nikola bis.	24	Екатерина в. муч.	
Sr.	7	Ambroz b. na. *Post.*	25	Климент. п. р.	
Č.	8	**Začeće B. D. M.**	26	Преп. Алипие.	
Pe.	9	Petar Fureri *Post.*	27	Јаков персид.	
Su.	10	Pr. s. kuć. iz D u L. *P.*	28	Стефан нови.	
	Židovi šalju levite. Iv. 1.		Лук. гл. 10 сх. 25		
N.	11	**3. Priš.** Domaz p.	29	**25.** Парамон муч.	*Prosinac* prójo, Veliki zlojo, Donosi led, Svud kali jed...
Po.	12	Aleksandro m.	30	Андреј првозв.	
Ut.	13	Lucia dj.	1	Дек Н.аум пр.	
Sr.	14	Spiridion bis. *Post.*	2	Урош цар. Срб.	
Če.	15	Euzebii b.	3	Софоние прор.	
Pe.	16	Adelajda car. *Post.*	4	Варвара в. м.	
Su.	17	Lazar Uskr. *Post.*	5	Свештени Сава.	
	15. god. za vlad. Tiber. L. 3.		Лук. гл. 12 сх. 16		
N.	18	**4. Priš.** Ček. r. G.	6	**26** †Св.О.Никола	
Po.	19	Fausta	7	Амвросне еп. Мед.	
Ut.	20	Urban V. papa	8	Преп. Патапие.	
Sr.	21	Toma ap. *Post.*	9	Зач. Богородич.	
Če.	22	Flavian m.	10	Јован Десп. Ср.	
Pe.	23	Zoil pop odv. Z. *Post.*	11	Данил столп.	
Su.	24	Adam i Eva *B.-d. P.*	12	†Спиридон Еп.	
	Izidje zap. od ces. A. L. 2.		Лук. гл. 14 сх. 16		
N.	25	* **Božić**	13	Праотци и Луц. м	
P.	26	* **Stjepan** pr. m.	14	Тирс. Левк. и Ф.	
Ut.	27	* *Ivan evandjelist*	15	Елевтер.	
Sr.	28	* Mladenci	16	Агеј прор.	
Če.	29	* Toma nadb.	17	Данил прор.	
Pe.	30	* David kralj i pr.	18	Севастиан муч.	
Su.	31	* Silvestar papa.	19	Бонифатие муч.	

Prva četvrt, dne 6. u 8 s. 39 č. izjutra.
Uzha ili pun mjesec, dne 13. u 8 s. 18 č. izjutra.
Zadnja četvrt, dne 21. u 6 sat. 8 č. izjutra.
Mlena ili mladi mjesec, dne 28. u 10 s. 27 č. obnoć.

Digitized by Google

Narod Slovinski.

Napisao pop Ivan Danilov.

(Sliedi iz lanjskoga Koledara)

II.

KRALJEVINA SLOVINSKA.

Kako smo vidjeli, sredina ciele Evrope od pravieka bieše naseljena našim narodom. Po susjednih narodih, tiekom vremena, naš je narod bio poznat pod raznimi imeni. Stara su se ona imena sva zatrla, izim slovinskoga, hrvatskoga i srbskoga; a nova su s vremenom postala, kako bi se odciepila koja narodna grana i postala samostalnim narodom; a to je: ime rusko, česko i poljačko. Ova tri zadnja, od kada su postala, ostala su nepromienjena pri onih narodih, koji su se s njimi prozvali; ali ona tri starinska imaju svoje osobite zgode: kako su se sačuvala i kako su došla do današnjega značenja. Prie nego napredujemo u poviesti o onoj narodnoj grani, koja se sada poznaje pod timi imeni, reći ćemo koju o imenih istih.

Na Evropejskom jugu, a upravo medj Dunajem, medju Balkanom i Jadranskim morem; ondje gdje su pribivali Iliri, kad se ovim utrlo ime, prvo ime naše narodno, što se objavilo, jest ime Slovinsko: to je najstarije ime, još živo, kojim se naš narod nazivao i nazivlje. Ostale grane, što su se pojavile na sjeveru kano narodi samostalni, i one se nazivlju, uz svoje osobito, i tim našim imenom; ali su ga preinačile na Slavjansko: Rusi su slavjani, Poljaci slavjani, Česi slavjani; i mi se možemo njim na volju, uza nje zvati Slavjani; ali ime naše osobito, kako su ga svedj naši stari pisali i izgovarali, jest: Slovinsko, ili Sloviensko.

Slovinci su bili nasljednici Ilirah, podložni po vremenu i po mjestu, Rimljunom, Gotom, Unom i Obrom; oni su najprvi zasnovali nezavisnu kraljevinu slovinsku, pomoću Gotah. S toga mnogi spisatelji, i naš Kačić, nazivlju mal ne sve barbarske narode, da su bili Slovinci, jer su se ovdje na jugu naši primiešali sa svimi.

Digitized by Google

Kad su sedmoga vieka sašli iza Krbatskih planinah novi Slovinci, da prognu Obre iz ove zemlje, i da napuče opustošenu žemlju; ti su donili na jug starinska imena: hrvatsko i srbsko, kako smo rekli. Najprie, Hrvati su zasnovali svoju osobitu nezavisnu državu, i tim razširili i utvrdjeli hrvatsko ime, tako da, kako tomači ruski spisatelj Gilferding, i Srbi su vojevali iz počela pod hrvatskim imenom. Pak su, po tom i Srbi postali nezavisni od Grkah, te tim su i oni razprostranili srbsko ime, a slovinsko, malo da se nije utamanilo. Nego i Hrvati i Srbi bili su Slovinci, svi jedan narod; te su se i oni po prigodi nazivali slovinskim imenom, i tako su nam ta tri imena do dneva današnjega doživila. Slovinci smo svi, svi smo naši, ako se baš i nazivali njeki Srbom a njeki Hrvatkom; države, koje su se redom osnovale iza slovinske pod hrvatskim i srbskim imenom, pak kašnje i pod druzimi imeni do najmljadje, crnogorske, sve su države slovinske; i pod slovinskim imenom mogu se sve skupa sadružiti, kako su bile njegda u istinu sadružene.

Malo nam je šta poznato od najstarijih Kraljah slovinskih, izim zgoljnih njihovih imenah; a to su: Ostrojlo, Svevlad I, Selimir, Vladan, Ratimir, Satimir, Budimir. Prvih pet biehu pogani; Satimir se pokrsti, a Budimir takodjer sa svojim pukom, te uredi državu (679). Ovdje ćemo prepisati iz staroga ljetopisca državno uredjenje za kraljestva Budimirova. "I u to vrieme (kako su se Slovinci pokrstili) bi učinjeno veselje veliko medju kristjani, i svi oni koji biahu u tvrdjavah i u vrsih gorskih, i koji se tajahu i krijahu, i nespoviedahu se kristjani, očitovaše se, odvrgši strah; i svi koji biahu progonjeni vratiše se i počeše slaviti ime Jezusa propetoga. I tako kralj svetoga puka zapovjedi svim, koji latinski govorahu, da se vrate svi u mjesta svoja, i da podvižu i naprave gradove, koji po poganih biahu razasuti i požgani. I tako izkaše Budimir, kralj svetoga puka, kako bi gradove sazidao i napunio, i to mu uljeze u misao, kako bi za svoga vremena opet zemlju, kako je i prie bila, napravio; zašto imaše mnoštvo ljudih, da sve biaše izmiešano, i tako razabrati kralj odluči zemlju, i ljude staviti opet u prve zakone, i iskaše kako bi mogao najbolje iznaći. „

"I na to skupi sve starce i mudrace gospodstva svoga, i poče njim od volje i odlučenja govoriti, moleć da bi o boljemu redu pomislili i o tomu, da se nadje način k volji i misli kraljevoj. I tako stojeć njekoliko danah, nitko nebi, tko bi tomu umio reda najti, niti kralju nikakav put ukazati

Digitized by Google

od odlučenja njegova. I bi napunjen mudrosti od Boga, i pride mu u misao da pošalje k papi i k cesaru, oni misli njegovoj da bi dali pomoć.„

"I k tomu sveti otac dobrovoljno prigleda i posla naučena čovjeka . . . jednoga *kardinala*, komu poda u svem oblast svoju . . ., i posla drugoga *kardinala* i s njima dva biskupa; a to da imaju oni sveti puk kriepiti u vjeri i pripoviedati, i da ji imaju veseliti od njih dobra učinjena, i popove po crkvah učiniti, i crkve krstiti, i ine rieči potrebne kristjanom narediti.„

"Prišavši rečeni kardinali i biskupi, nadjoše kralja na planini, koja se zove *Hlivaj* (na ravnici Duvanskoj). Suproč njim izidje kralj s množtvom ljudih, jer ji čekaše, znaše bo za njihovo prišašće na ove strane. I biaše skupio oda svih rusagah, koji pod njim biahu, i tu odasvuda dodjoše kristjani, i tako kralj sa svim množtvom, koje pri njemu biaše, primi ji s velikim počtenjem, i tako kralj zapovjedi, da vas puk zemlje njemu podložene skupi se na ovom polju.„

"I u to vrieme dodjoše pošlji od cara Mihajla i oni pošlji s počtenjem velikim biše prijati. Budući svi skupljeni, i biaše veće jezikah, *koji latinski i slovinski govoraše;* i s njimi biaše dobri kralj svetoga puka, i počeše o zakonih govoriti za dvanaest danah. Osam danah negovoriše nego o stvarih crkovnih, crkvam providjajući, njim red napravljajući, i naredjujući put od spasenja.„

"Po tom toga četiri dni čtiše stare *privileže* (povlastice), koji bihu iz Rima preneseni . . . .„

"I tako crkovne i duhovne stvari prvo narediv̆si, po tom toga po rečenih dvajuh *priviležah* razdieli zemlje i stavi njim medjaše, i toliko medju gradove i župe. I narediše gradovom i mjestom zakone i običaje, i razdiele vode, i narede gradovom i mjestom dohodak. I svim zemljam medjaše položivši, i sve narediv̆si, što je s onu stranu gore k moru, prozva Primorjem, i rieke, koje izhode iz gorah od zapada sunčanoga i pristaju u veliku rieku Dunaj, onu zemlju prozva Srbijom.„

"Primorje razdieli na dvoje: počamši od mjesta i grada, koi po poganih bi razrušen, koi se zove *Dalma* (Duvno), gdje zakonom biše (gdje po zakonu biaše sakupljeni na sabor), čak do mjesta, koje se zove *Vinodol*, od Duvna do Vinodola, prozva Hrvate biele, šta su Dalmatini nižji; a od mjesta *Dalme* do Vanvalone, što se sada zove Drač, dotla prozva Hrvate crvene ili gornju Dalmaciju. I takodjer Srbiju,

Digitized by Google

što je Zagorje, i tu na dvoje razdieli, počamši od gornje strane Drine, što jest na zahod sunčani do gore Morave: to prozva Bosnu; a sve što je od Drine do Lipa, prozva Rašku zemlju. I svakomu mjestu postaviše medjaše i svakomu tih miestah postaviše bane, a njegdje *duža* (vojvodu). „

"Tada svaki tih banovah i *duževah* budu od puka sinovi najplemenitiji, i oni učine kneze od svojega koljena. I učiniše satnike, koji biahu nad stotinom ljudih; a te satnike učiniše od svake zemlje ljudih, i dàše svakomu banu sedam satnikah, da budu rečeni satnici s banom puku suditi, a s *duži* ili s *hercezi* pet knezovah, da s njimi pravo sude puku. I napisaše časti i dohodke banom, hercegom, knezom i satnikom; i odlučiše da svaki knez prizove jednoga satnika, i da neima brez rečenoga reda nijedan sud biti tvrd. I odlučiše da svaki sudac ima kralju davati treći dio dohodka, da ga poznaju za gospodina i da bude kralj svim, a *oni svaki po sebi*; da kralj nada svimi je poglav i starešina, i da svi zapovied kraljevu trpe . . . . „

"Po tom naredjenju kardinali i biskupi i pošlji cesarovi, videći da su svaka naredjena, od blaženoga kralja i svetoga puka uzeše proštenje, i odpraviše se velikim počtenjem i darim. A poslie pošavši i hercezi, bani, knezi i satnici, koji bihu postavljeni, i vas puk, s voljom kraljevom razadjoše se i podjoše doma u svoju zemlju. „ (Kron. hrvat. XII. viek.).

Odovle se vidi: da je kraljevina slovinska iz počela zauzimala sve zemlje, gdje su se poslie podigle ostale države slovinske nezavisne; da su Hrvati i Srbi, kad su se na ove strane doselili, zapoznavali vrhovnu vlast kraljah slovinskih; i da su ovi zavisili od grčkoga carstva.

Sad štogod napose o Hrvati, koji su se bili naselili u Dalmaciju i u Posavinu. Oni su imali svoje vojvode, od kojih se najprvi poznaje imenom Porin. Za Porinom sliedio je Porga, pod kojim se je mnogo naroda pokrstilo (638), što bi se moglo sudariti sa krštenjem slovinskoga kralja Satimira. Kostantin Bagrorodni, grčki car, uči nas štogod potanje kako je bila uredjena država, navlastito primorska strana, i ona u koju su se bili doselili Hrvati. Bila je tu zemlja razdieljena na županije, koje su bile: Imotska, Cetinska, Primorska (ili možda Zamorska na zapad Spljeta i Trogira), Bribirska, Sidražka (oko Beograda), Kninska, Ninska, u sadašnjoj Dalmaciji; Lička, Krbavska, Gadska, u Krajini; Hljevanska, Pljevanska i Vezentska, u Bosni i Hercegovini.

Digitized by Google

Medju Cetinom i Neretvom, odkle su se Srbi pružili na istok, latini su zemlju zvali Pagania, što su tu najkašnje ostali pogani; i dielila se ta zemlja na tri županije: Makarsku, Raztočku i Duvanjsku. Na istok Neretve biaše Hum, ili Zahumlje, pak Trebunje, i Konavlje: tri kneževine ili županije osobitoga imena. Ob ostaloj državi nezna se potanje razdiele dok Srbi nisu stali na glas.

Po županijah su bili na glavi župani, podžupani i sudci, oliš ostalih poglavicah i starešinah, o kojih smo napomenuli.

U ono doba prvoga uredjenja državnoga, kako ljetopisac kaže, poglavice narodne vladaše *svaki po sebi*, i s toga je mučno razabrati ji, koi je nad kojim bio i gdje je gospodio. Iza Budimira biahu kralji slovinski: Svetolik, Vladislav Tomislav, Sebeslav, Vladimir I; ovi se počeo otimati gospodstvu grčkih carah.

Tim su Niemci Franki počeli svoje gospodstvo sterati na zapad i na istok, i otiskati iz zapada Grke, kojim su se Hrvati već bili oteli, i odciepili se od kraljevine slovinske pod Hranimirom, Vladimirovim nasljednikom. Ali je Hrvatom loša sreća bila sa Niemci: ovi, preuzimljući grčko gospodstvo, podlože ji sebi, i stave jim svoje knezove.

Za Hranimirom kraljevao je Tvrdoslav, s kojim se Hrvati složiše proti Niemcem. Sad su nasljedovali kralji Tolimir, Pribislav, Krešimir, Svetorad i Radoslav, kojim su se počele odciepljivati od stare kraljevine, Bosna, Raša, Primorje (Neretvansko) i Srbija. Radoslav je iz pred rodjenoga svoga sina Čijaslava pobjegao u Rim (840). Čijaslava je još gora sreća dopala; upao u neprijateljske ruke, metnu ga na muke i nemilo umore.

Prem da se iza Čijaslava još broji do osamnaest, i više kraljah slovinskih, kraljevina je jur već bila razasuta. Bani i veliki župani, a dopokon knezovi i sudci, vladali su svaki na svoju ruku, i nazivali se kraljim i gospodarim. Medju to su bili i Niemci, što strahom, što silom, što nevjerom, pružili svoje gospodarstvo nada cielim Primorjem hrvatskim i dalmatinskim.

(Slieditiće u dogodišnjem Koledaru)

Digitized by Google

Ulomak iz korčulanske povjestnice.

Napisao pop Petar Franasović

Korčula, ostrov u Jadranskome moru, od najvećih je i najplodnijih u Dalmaciji. Proteže se prema Mljetu na istoku, prema Hvaru i Pelješcu na sjeveru, prema Visu na zapadu, a s juga mu stoji Lastovo.

Dug je 50, širok od 4-9, a u naokolo ima 150. talijanskih miljah. Na istoku, jugu i zapadu obiluje liepim i prostranim pristaništima. Višom je stranom brdovit; al brda i doline, pa vaskolik do mora pokriven je i ukrašen gustim gajima, kano morska vila u modrukastim kosama. Radja vinom, uljem, a ponješto i žitom. Šume davaju obilno drvah za gorivo, i za gradjenje brodovah. Od najdavnijih vremenah na glasu je *škar* (brodotvor) i *kamenokop* od Korčule (grada): s prvog se spuštaju brodovi koji plove po svim morama svieta; od drugoga odlaze one gladke ploče, prazi i vitki stupovi u Brailovo, Galac, Carigrad, Aleksandriu, Skadar, Dubrovnik, i po cieloj Dalmaciji. Broji 9. župah sa 10,331. žiteljah. Danas, kako se udarilo da nam se zabezoči narodnost, treba dodati da su svi žitelji Slavjani. U prestara vremena biti će bilo na njemu nastanjenih Feničijah, Trojanacah, Grkah, i što ti ja znam kakve fele ljudih: ama, kako bilo da bilo, sad su ti tamo sami ovjejani Slavjani. A da je što i bilo tudja življa, tó su sve iztriebili Srbi Neretvani, koji početkom 800. god. posvojiše Korčulu, grad utvrdiše, i u njemu načiniši jako brodarnište (arsenale): dok im god 998. godine mletački dužd Petar Orseol II. nepreuze i Korčulu i okolne otoke.

Na istočnom rátu ostrova, gledajući na sjever, podiže se grad istog imena. *Plinio* pripisuje mu zidanje Gnidijanima, *Ivan Lučić* korintskim Grcima, a *Dite* s Krate kaže da Kraljević Antenor, u svom biegu iz Male Azije, vozeći se našim krajem, ostavi u njemu trojansku posadu. Oh! da puste li davnosti našega grada! Staro njeko predavanje hoće opet, da grad u koi se doveze Antenor nije ovaj sadanji, nego drugi, koi je ležao jedno tri milje poviše na istoku, na kraj rátca imenom Ražnjića, koje je mjesto sad morem pokriveno; pa neki dodaju i tó kako se na velikoj tišini u dnu mora može još nadazrjeti po koi ostatak oborenih kućah.

Digitized by Google

Netrebuje primjećivati da s udesom ovog grada učestvovaše udes svega ostrova, a udes obojih, s malom iznimkom, opet s udesom ciele Dalmacije.

Poslje uništenja narodne neretvanske vlade, čini se da je ištom dva puta Korčula okusila neprocijenjenu sladost neodvisnosti, a s njom još i slobode: i tó: od 1180-1252; pa od 1254-1258! Al' ovaj preteški smrtni grieh jadni gradjani platiše nemilim globam, i oborenjem njihovih gradskih mirah. A što mislite! sloboda nije već za jake; makar koliko vikali mudroslovci, i na prirodu se prizivali: kao što nije dopušteno svakomu ni čovjeku ženiti se, niti se svakoj ženi udavati, — premda i ovi ustegnuti — po naravi imadu sve sposobnosti da se žene, i ženskinje da se udaju!

Napokon godine (ako se ne varam) 1320. Korčula se konačno, od svoje, predade Mlečićima, i ostane pod njima (a ne s njima) sve do razpada njihove iste samovlade. Mletačka, tó se zna, pokaže se naklona da primi ovu predaju, koju je, po prilici, podobnim spletkama sama nagodila, i ukazala se vehoma zahvalna u povelji, koja počimaše: "Quia nobis dedistis libertatem vestram, concediamus vobis....." verige i vješala!

Kad Mletačku dopade smrt, Korčulu na izmjenice napadoše Francuzi, Rusi i Englezi, dok ovi zadnji god. 1814. neustupiše nju Austriji. Ovde mi se čini zgodno da prepovjedim jedan smiešan dogadjaj koi, cienim, neće štiocima biti neugodan. — Gjeneral Rukavina došavši, da u ime Austrije Korčulu posjedne, pozove narod u (tada još stolnu) crkvu, a on se ispne na propovjedalište.

Odtole, očitovavši uzrok svog dolazka, stade po običaju izobećavati trista čudesah.... tako da se moralo sumnjati, neće li još i svetci sama ostaviti u raju Gospodina Boga, i preseliti se na otok Korčulu. U crkvi, načićkanoj svjetinom, vladaše mrtva tišina.... pa odjednoč, posred Gjeneralova pirlitanja, zaori jaki bistri glas: "A hoće li, gospodine, bit kako govoriš?"

Govornik se učini gluh, i napredovaše tesati svoju lakrdiju. Al' do malo opet čů se isti glas: "Mà, gospodine, hoće li biti kako govoriš?" Nazočni udru u gromoviti smieh, a Rukavina, psujući i vičući da uhvate zločinca, sidje se s propovjedališto. Ovaj šaljivac bio je neki seljanin iz Čare, kojeg sam ja već stara poznó, ali mu imena niesam upamtio.

Od ove poslednje dobi, Korčula je utonula do dna ni-

Digitized by Google

štote, izgubivši svaku važnost, osobito s mlohavosti svojeh sinovah.

Za Mletačke vlade, pošto joj Turci haljinu okratiše, Korčula je njozi bila prva tvrdjava na istoku Jadranskoga mora; okó njezinih mirah bilo je nanizano preko 300. topovah, sve od samoga tuča, štono ih po tom Francuzi sve do i cigloga digoše i odnesoše. — Grad je bio odciepljen od ostalog tiela svoga otoka jednim obkopom, i odasvud naokolo more obilazaše, preko kojega pružao se pomični most, a na protivnoj obali podizala se, za troje neg što je sada, velika varoš, kojoj bijaše broj žiteljah od 6-8000, — daklen malo manje neg sada na cielom ostrovu.

Neostaje nam daklen neg da se tješimo davnim uspomenama; koje, kao što svjetljaju ime praotacah, tako Bog bi dao, udahnule zarodak čovječtva i narodnosti u srcu njihovih potomakah!

Dva praznika mjeseca kolovoza ponavljaju Korčulanima svake godine dva hrabra čina njihovih starih neumrle uspomene, kojima bi se i koje drugo važnije mjesto moglo podičiti.

Klonula je bila prva polovina godišta 1483. kad iznenada jedno jutro Korčula ugleda sve naokolo sebe pokriveno mora galijama. Stiegovi kažu da je ono morovojnica Fridrika kralja Napuljsko-Aragonskoga, koji, kao štono i veći dio talijanskih samosilnikah, po papinu nagovoru, a na obranu Herkula Ferarezkog vojvode, posla jedan odiel svoga brodovlja u Jadransko more na štetu mletačke, kojoj je tada Korčula podložna bila, i koje takodjer slavodobitne čete gorespomenutog Herkula do gustih klanacah dovele su bile. Mletačka zabavljena u Italii, o Korčuli nije mogla ni misliti. A i da jest, badava bi bilo; Mletci su od Korčule daleko, a nepriatelj nije lud da odloži nasrtanja na vlastitu svoju štetu. Grad, istina je, tvrdi opasuju miri, naoštreni čestim kulama; ama sami mješćani, nespravni, i bez ikakove izvanjske pomoći, što da učine naprama tolikoj sili?

Prvi juriši bijahu snažno odbijeni. Ništamanje branioci niesu se puštili zasliepiti prvim ovim sretnim pokušajima; vrlo su bo dobro uvjereni bili da za dugo odoljeti neće moći: svaki ih je dan brojem manje, a nepriatelj neda odmora. Uz ovo krvavo hrvanje, neuzdajući se u svoju snagu, naumiše uteći se lukavstvu; tè hitro prosuše glas da jaki broj mletačkih galijah na svu hitnju ide im u pomoć. Ovako je trajalo do 23. kolovoza. Izmedju 23-24. ovog mjeseca, okolo polnoći opaze se ognjevi po vrsima svijeh uglednih br-

Digitized by Google

dah otoka. U isti mah, na ovo dogovorno zlamenje, noćna se tišina obrati u pakleni urnebes gruvanjem topovah, slavljenjem zvonah, gromovitom vikom gradjanah vrvećih po mirima i po kulama, i neprestano kličućih: "Evo! evo pomoći! Živjeli Mletci! Živio sveti Marko!„

Lasno se je domisliti izvanrednom uzbunjenju porodivšem se po nepriateljskim galijama pri ovakovom, koliko nenadanom toliko opet grozovitom pozorištu. Ovi uprav pomisle: evo nam Mlečićah za ledjama! tè u onom strahu, kobni "*bježmo!*„ kó munjoglas razleti se od brda do broda. Niť se već čeka da se sidra iz mora iztegnu, već: sieci čela, razapni jedra, i bježʼ te bježʼ!

Ova sjajna pobjeda dàde povoda pobožnim boriocima da uzmu s. Apostola Bartolomiju za svog pokrovitelja, zavjetovavši se u sva dojduća vremena svetkovati njegov dan, i činiti okolo grada svetčani Provod. Ovom pobjedom stekoše takodjer svukud veliku slavu, a nadasve pred Mletačkim *viećem*, kojega ondašnji dužd Močenigo, izhvali ih sliedećom — iz latinskog prevedenom — poslanicom:

"Ivan Močenigo po B. milosti Vojvoda Mletački mudrim „ i plemenitim ljudma, knezu i puku od Korčule, nami vier„nim predragim zdravlje i milost.

„Po pismu Prepoštovanoga biskupa Tomasa Malombre „predostojnoga vašeg Pastira, a našeg najvjernijeg gradjani„na, dočusmo najvjernije i velikodušno ponašanje kneževo „i vaše protiva napadanju i nasrtanju nepriateljske vojske „napuljskoga kralja i saveznikah mu. Ovo jošte saznasmo i „po samoga kneza listu, u kojemu, njekom poniznošću mu„ćeći o sebi, uzvisuje vas, očitujući Nam krvave vaše trude „u zadnjoj pobjedi da uzdržite svoju čast i Naše gospod„stvo vrhu toga grada i otoka, odlučivši prije žrtvovati sebe, „svoje žene i djecu, neg predati se nepriatelju: što stvarno „potvrdiste; jerbo nepazeći na broj galijah, na silu protivnih „četah, ni na ratne njihove strojeve, neumorno i prejako bo„reći se, odbiste i iztjeraste naprijatelje, obarajući ih niz ljes„tve s velikom njihovom sramotom i gubišom ljudih, liestvah „i raznih ratnih strojevah. Sva tá vaša prekrieposna djelo„vanja bila su preugodno čuvena od naše vlade, koja neiz„mierno hvali vieru, kriepost i velikodušnost vašu; uvjera„vajući vas da su Nam u srcu i u pameti tvrdo upečaćene „riedke zasluge vaše; i za koje ćemo vaviek zahvalni i bla„gonakloni biti svakomu, bio plemić, crkovnjak ili pučanin. „Pa vas liepo molimo da izvolite povrgnuti na stranu svaku

Digitized by Google

„ uspomenu o svijem mukama i štetama pretrpljenima u ovom „ ratu, s obzirom da ste preobilno zadobili Našu milost, ko- „ ja će vami biti uzrok utjehe, a nami vječite zadovoljnosti. „

Nakon 88. godinah, na 15. istoga kolovoza, Korčula je ukazala svietu drugi još i vesma jasniji primjer svoje hrabrosti. Poznato je kako je onda Uluz-Alì, okrutni gusar od Algjera, bio postó strašilom svijeh obalah Sredozemnoga i Jadranskoga mora. Kakva li je, bre, tada bila sila u Turakah! Cipar prekriljen vojskama, cijelo istočno more zjajuće pod neizbrojnim brodovljem ohologa Selima! Malo se je kad toli pogibeljna oluja na krstjanluk podigla, i proždrieti ga prietila. I htjela se sva izvanredna kriepost pobožnog krstjanskog pape Pia V., tè jedvamice, neopisivim žrtvovanjem izidje mu za rukom sjediniti zavidne i ljubomorne Vladaoce od Zapada. Plodom ovog jedinstva bila je ona neumrla pobjeda, koju častni Krst održà nad gnjusnim polumjesecom u Lepantskome zaljevu na 7. listopada 1571.; pedeset i dva dana kašnje ovog dogadjaja što sam ga nacrtati uzeo.

Nije se daklen čuditi neograničenom strahu porodivšem se medju korčulanima, na glas kako je Uluz-Alì sa svojim galijama uljezó u Jadransko more, neizkazanom naglošću popadnuo Bar i Budvu, a sve istočno dalmatinsko primorje porobio i popalio. A strah uzmnožàva stvari; pa prosute pripoviesti i preko istine uzveličane o Uluz-alijinoj jakosti i o neiskazanoj okrutnosti, sasvim obališe svačije srce. Ovakovi bo nepriatelji nedopuštaju uteći se ni u ono najpotonje mlohavih dušah utočište, tó jest u *"predaju„*; njih ako niesi dobio, poginuo si! Neka! da je bar svagda ovako, manji bi se robovskih verigah dandanas zvokot čuo. Ovo je onda Korčulu i spasilo; premda dobar dio plašivih gradjanah pobježe u najdalečnija sela otoka, čemu Blato osobito ima pripisati sadanji zanimivi broj svojih žiteljah, a Čàra svoj zametak, I sam mletački knez, pod izlikom da uzište pomoć u zadarskoga Providura, žurno se ukloni. Bez upravnoga sriedišta. u obćenoj nesvjestnosti, malo se šta ozbiljno za obranu radilo.

U podpunome osvjedočenju svoje slabosti, svak se tovećma utjecao Bogu: danom i noćju crkve bijahu pune načićkane bogoljubnima, oltari natopljeni suzama, svetci nakićeni zavjetima. Dan iza dana, nedjelja iza nedjelje: osvane petnaesti kolovoza, posvećen Velikoj Bogorodici uzvišenoj na nebo.

U ono doba, na maloj poljani sadanjega s. Mihajla, jedna kapelica uzidane u jednom kutiću izmedju mira od grada

Digitized by Google

i občinskog doma, kod samih gradskih vratah prema jugozapadu, bila je posvećena imenu Velike Gospe. Taj dan, još od same zore, kapelica, poljana, pa još i sve k njoj vodeće ulice pune su puncate bogoljubnih: sve glava uz glavu, svak suznim očima, sklopjenim rukama stojeći prema svetoj prilici Bogorodice. Svačija se misó, svačije srce sjedini u jednoj molitvi, svak jedno prosi: da ih slavna Djevica oslobodi od okrutnoga Uluz-Alije.

Kad najedanput puče glas: "Evo ga!.. Uluz-Ali!..„ usahnu suze, prestane molitva, svako se lice mrtvačkim blijedilom pokrije. Da je u onaj tren napalo ondi trista četah golim sabljam u rukuma da odsjeku one glave, nitko se ne bi od smrti pripó: taki ih je strah obuzeo bio! Tko će sada duh uliti u ona umrtvljena tjelesa? tko će ogrijati, tko li ohrabriti ona već nećuteća, i rek' bi, nekucajuća srca? Jedan pop. *Antun Ružić* (Rosaneus) čovjek ne manje jaka uma, nego li i slobodna srca.

Uleti on posred onog uplašenog množtva, pa zaviče srdito: "Medju kijem sam ja ovdi sada, medju plašivim li ja„tom golubovah? Da nieste li vi oni koji ponosito kažete „inostraninu ove mire još trojanskim jednim kraljevićem zi„dane? Jest! sbilja jest! sadanja vaša hrabrost uprav oče„vidno potvrdjuje istinistom ovakovog hvalisanja! Sad se „očevidno pokazujete potomci starih vitezovah! Ah!... pla„šivice! probudite se, ohrabrite se, nesvjesni! Evo! gnjusni „neznabožci jur se gradu prikučuju, divlji im se glasovi ču„ju, zviersko urlikanje onijeh svirjepih četah evo nam do u„šiuh dopire! Pobjeći?... već nemožemo! Hajd'mo daklę, „pa poput ludijeh janjacah, mirno im podložimo grla da nas „pokolju. Ali, što rekoh? pokolju?... Hoće!... al' će prije, „o muževi! žene vaše.... o otci! ćeri vaše.... na same „vam oči, oni divljaci oskvrniti! pa... nasitivši svoju blud, „na mrtva njina tjelesa.... vaša će krv izteći!... Jeste li „zadovoljni ovu sramotu pregorjeti? ovomu se ruglu podvr„ći?... Dakle hajdemo da viteški obranimo žene, djecu i „sjajne crkve, ili barem da se junački životom razstanemo! „Ovo su nepriatelji, kolik s plašivima oholi, toliko su opet „mlohavi s onima koji su slobodni. Mi ćemo, vjera i Bog! „njih skršiti! U srcu ćutim da će Gospodin Bog ponoviti „danas u nami Gjedeonovo čudo: neće bo nikako Svemogući „dopuštiti da svete njegove crkve, da nevine djevice, od ne„čistoga mohamedanca okaljane budu. Premilostiva Isusova „Majka, koje danas Blagdan slavimo, naša je zaštitnica: Ona

Digitized by Google

„je već od svog predragog sinka našu obranu, naše spase-
„nje isprosila. Hajdemo da odbijemo nemilog nepriatelja, i
„da mu pokažemo kako pobjeda ne stoji u bjesnoj silovito-
„sti, ni u množtvu četah, već u božjoj pomoći!„ — Ovo rekavši, navuče nase oružje, pa veselim licem obrćući se naokolo, klikne: „A sad, braćo, sliedite me!„ Kakono ovce za pastierom prvi okrenuše za njime, svi ostali, kao po nagonu, sliediše ih, ni nesjećajuć se već malopredjašnjeg straha. On već postade sriedište, temelj i duša svemu. Svak sluša njegove svjete, svak izvršuje njegove naredbe. Pa budući sa svim neznano čislo podobnih oružju, dadne zapovied da se sve ženske, mužatice i djevojke, popovi, i kaludjeri, uzrasla djeca i starci, obučeni na vojničku, namjeste po okolišu gradskih mirah; neka neprijatelj, videći sve puno, promisli da grad nije bez braniteljah. Ištom se ove naredbe, i ne podpuno, dovrše, a turske galije odasvud grad obkoliše, i na kraj nekoliko četah iskrcaše da juriše i, pomoću liestvah, osvoje mire i gradske kule; pa u isti mah stadoše sipati neprestano ubojiti oganj. S obje strane zametne se boj sa neiskazanom naglošću: napadnuti brane se kakono lavi. Koliko jače muslomani nasrću, i djuleta kó grad na njih sasiplju, toliko hrabrenije Korčulani odoljevaju, turke smiču, i brodove im kvare. Prizor gorostasnih, premda grozovitih činah, uzveličava i oduševljuje čovjeka. Onaj orijaški gusti oblak topovskog dima, koi do neba dopire i sunčanu svjetlost trne, ranjenih jaukanje, vojujućih gromovita buka, grohot topovah .... uzbjesni do staracah i ženah: tè nježne djevojke puške ispaljivaše; prah, olovo, topovsko zrnje amo tamo nošahu. Neke medju najgušćim dimom preko mrtvih tjelesah užedjane borioce hladnom vodom kriepijahu, ranjene vidahu, vrelo ulje i vodu, na, uz mir penjajuće se turke neumorno lijevahu. Dan je već na izmaku, a krvavo borenje svejednakom žestinom napreduje. Zaludu razjareni nepriatelj svekolike svoje sile sredstva upotrebljuje da uništi smjelost one malašne šake neumornih junakah. Korčula neda nase ni gledati: reklo bi se da ne ono malašno čislo, već na tisuće imade braniocah, što možebit Uluz-Ali i promisli da je tako. Videći on okolo sebe množtvo skršenih galijah, pokrito sve mrtvim turcima more; klone srcom. Trebalo je njemu hraniti svoje čete za veće potrebe; i ako je udario na Korčulu, cienio je da će ju malim vojske svoje gubišom na prvi mah, dapače i samim imena svog strašilom, posvojiti. Ama ljuto se prevari; tè bi usilovan bez ikakva uspjeha, a na veliku svoju muku i sramotu, ukrcavši

Digitized by Google

brže bolje ostavše mu na kraju vojnike, jedra razapeti i u debelo se more spuštiti.

Ništamanje, da bi vječitu ostavio uspomenu svog bjesnila, odlazeći upali veliko i liepo predgradje, kojega se još vide razvaline, osobito na mjestu sad zvanom *Betlem.* Ovom pobjedom korčulani zadobiše liepo ime, i glas njihova junaštva prosu se na daleko. Naš slavni narodni pjesnik Andrija Kačić posveti im liepu pjesmu. A oni hrabreni ovu čudnovatu pobjedu pripisivahu samomu Bogu, uviereni da, u onoliko malenom broju bez očite nebeske pomoći ne bi mogli bili nikako odbiti toliko silna i vješta neprijatelja. I budući se, kako je rečeno, onaj dan slavilo Uznešenje B. D. M. oni bogoljubni odlučiše posvetiti ga kó zavjetni dan, i uviečiti ga od koljena do koljena najdaljem potomstvu, nastavivši svetčani Provod.

Jedno nepriateljsko djule (zrno od topa) na uspomenu ovog dana hranilo se do skora navrh pročelja gorespomenute B.oj D.ci posvećane crkvice. Ali, bi li tko mogó vjerovati? Na vječnu sramotu sadašnjih, ovaj maleni Hram, ama sjajno hranište neumrle slave, ova zavjetna crkvica, koja se imala čuvati kano prava svetinja, kano dragocjeni spomenik hrabrosti naših praotacah; sada je....! aoh rugla! pretvorena u ljekarnu tvornicu! A ona presveta Prilika, pred kojom se je u onaj kobni dan toliko prolilo suzah, toliko gorućih podiglo molitavah.... koja je ulila nepomično uvjerenje pobjede u pobožnom popu; a po njemu oborena gradjanah srca podigla, desnice im ohrabrila, žene i djevojke ojunačila, od propasti grad spasila, prilično je da je još i nečiju vatru potakla! buduć po nesreći na drvetu naslikana bila

Pa ipak puk od Korčule nije nepobožan: ama ovo ružno nehajstvo za stvari koje se tiču domorodne dike, jedinstvano izlazi iz toga što gospodajući tudji živalj hoće da mu razslabi krv, ispije duh narodnosti, izsuši ljubav za domaću povjestnicu; tè prekine mu véz prošlosti: pa eto ti ono mrtvilo, ona obćena nećutnja po kojoj postaje *ničesan!*

Iz ovoga ulomka nek se uvjere dakle moji Korčulani i o svom slavjanskom porieklu, i o svojoj slavnoj prošlosti. Uvjereni tako, neka se dandanašnje hrdje otresu i nek prodišu opet duhom svojim; jer mora dan prispjeti, kadno svi Slavjani, ma gdje bili, biti će Slavjani: narod a ne roblje. —

Digitized by Google

IVAN SINOBAD

SERDAR I KAVALIR (VITEZ).

Napisao Jovan Javor.

Grehotno i štetno bi bilo predavati zaboravnosti, tè živo nenacrtati one naše dične junačine, s kojima se domovina naša, kao paun s perjem naktila, tè se s njima ponosi, i koji su vrijedni spomena i zaslužni mjesta u povjestnici dalmatinskoj. One, velim, naše hrabre junake, koji su se snažnom svojom mišicom divno borili protivu nepriatelja doma, otačbine i ognjišta svoga, i kojima sve staranje bijaše, kako da obrane i očiste svoju milu domovinu od kivnih i nečistih neprijateljah, kojino su im nju u njihovo doba pritiskivali.

U réd najhrabrijih junakah naše otačbine koji joj slavu stekoše, dajući slavne odpore neprijatelju svog doma, i krv svoju prolievajući pobjede nad njim održavaše, spada naš silni junak *Sinobad Jovan,* a od mljetčićah prozvani *Ivan.* U ratu je on bio svagda duha odvažna i slobodna tako, da bi bio rekó da bijaše samo zató rodjen. Kninska okolica njegova postojbina svagda sa ponosom spominje njegovo ime. — Dostojno se serdar Ivan usporediti može sa Jankovićem, Smiljanićem i Močivunom, junacima, kojima podobni rietko se radjaju, i koji su boreći se mačem u ruci slavno pali i krv svoju za slobodu otačbine svoje prolili, i tim ime svoje ovjekovječili.

U početku 17. stoljeća doselio se Ivan sa starijim svojim bratom Mitrom iz sjeverne Srbije u primorsko selo zvano Ražanci. Vlada mljetačka u Zadru, pred koju bijahu izišli i za svoje joj doselenje ovamo javili, liepo ih primi; i budući da su kneževski sinovi bili, čitati i pisati srbski znali, a pored toga mladi, uzrasta gorostasna, krupna, krjepka i naočita stasa: postavi ih poglavarima istog sela Ražanca.

Mitar kao stariji odma se pomješa medju četnike koji na turke napadahu. Pri prvim njegovim na turke napadajima, oplazio se u njemu slobodan duh vojnički i ne mala snaga junačka. Osobito je pak tó osvjedočio pri odvažnom jurišanju i osvajanju Zemunika sa Smiljanićem. U Glamoč je opet često odlazio, s turcima se bio i odtud roblje dovodio. Gdje bi se god kakav sukob s turcima desio, tú bi se on našao.

Digitized by Google

Radi take svoje hrabrosti, Dužd ga mljetački postavi serdarom, i u znak junaštva obdari ga pozlaćenim perjem i sabljom.

Evo Kačića kako o tom svjedoči, pjevajući o Kninskim junacima:

"Jedan biše mladjan kapetane
Po imenu Mitar Sinobade;
Često junak na vojsku idjaše,
Robi turska sela i varoše,
"Ne bi nigdi boja ni mejdana
Brez viteza Mitra Sinobada.
Često turske glave odsicaše,
Od Glamoča roblje dovodjaše.
"Njemu dužde mrtvu plaću daje
Svitlo perje od zlata medalje;
Neka mu je dika i pohvala
Prid gospodom Turskom i Latinskom."

Kad je Mitar umró, onda mljetačka vlada isto dostojanstvo i vlast vojvode dade njegovom rodjenom bratu mladjem Ivanu. Odavde daklen počimlju slavna djela našeg viteza Ivana Sinobada.

Najprvo pokaza odličnost svog vojničkog duha naš mladi junak pri osvajanju Karina i njegove okolice 1647. Žestoko su se tú borili dalmatinski junaci s turcima, i kao risovi na njih su napadali, dok najposlje viša vojska turska, manjim četama dalmatinskim i njihovim vojvodama neustupi, i u gradić se Karin nezatvori. Vojvode tad obsjednu grad, koi se dugo vremena u obsadi držao, i iz kog češće turci izliećaše i na obsadu snažno napadaše, podosta joj štete nanoseći. Ovdje naš vitez Ivan dodje do té misli, tè podigne prema gradu jednu poveliku četvrtastu kulinu na tri tavana, pak na prvim dvama dade načiniti puškarice a na trećem male prozorčiće. U toj su se kulini naši zaklanjali kad bi turci iz grada izlićali, tè bi im jade iz nje zadavli i u grad ih opet uzbijali, i tako ih najposlje prisiliše da se predadu, pa ih odatlen protjeraše. Osvojenjem ovog grada bude očišćena svakolika ona krajina. Za taku vještinu, odvažnost i pokazanu hrabrost, obdari Ivana vlada mljetačka 1648. jednim tú ležećim poljicem, koje uprav pred onom kulinom bijaše, u znak njegova tú pokazanoga junaštva.

Poslje ove junačke slave koju si pridobi, svud je obletao gdje bi god dočuo da su se turci pojavili, samo da se s njima sukobi i megdan podieli. Mljetački mu je senat i po nekoliko svojih vojnikah davao, dok je po gornjoj Dalmaciji

Digitized by Google

ratovao; nego mu najviše na ruci i u pomoći bijahu uskoci. Bjegajuće turke iz Kotara od potjere kotarskih vojvodah, dočekivao bi u kninskoj okolici i na njih bi strašno napadao i jedva bi mu koi ispod mača utekao. Pri osvajanju Knina osobito se s turcima borio, pak i po osvojenju istoga iz njegove okolice njih je izgonio, i najposlje sa svojom četom krajišnikah svu je kninsku okolicu od nekrsta očistio.

Sad ga opet vlada mljetačka za njegove vojničke zasluge nagradi i odlikuje dostojanstvom Kavalira (viteza) i postavi ga zapovjednikom i upraviteljem Knina i njegove okoline sve do Kotara, a poimenice do Otresa.

Zatim oženi svog sina Jandriju i metne ga na kućište bega Čelića, kog on isti bijaše istjerao i prognao, prisvojivši sebi sav njegov bivši begluk, koi se uprav pred Kninom nahodio, vrlo prostran i upravo može se reći sam cviet od svijuh zemaljah u krajini kninskoj, tè koi mu vlada mljetačka potom odobri i potvrdi sa svojim *dukalima*. Ovdje ga daklen opet vidmo da ga vlada mljetačka nagradjuje. Odavlen je on opet često ulićao u tursku zemlju, staru svoju otačbinu, i turcima se svetio za ona zla, kojano oni njegovoj braći po krvi i po vjeri činiše. Zaslužuje ovdje primjetiti, da je s njim, i njegova druga žena imenom Ugrina, rodom Crnogorka, kojano bijaše uprav gorostasnog stasa i slobodna kao muška glava, na mušku se oblačila, u plieno odlazila, roblje dovodila i turske kadune za svoju službu zadržavala. — Pri uskakanju i plijenu u turskoj zemlji, vrlo su mu na ruku bili Mate i Martin *Vojnovići Nakići*, [1]) knezovi iz Vojnice, (valjda Fojnice?) kojima je opet on išó na ruku kadno se oni preseljivaše i prevedoše 90 porodicah u Dalmaciju, tè nastaniše: oni u Drnišu, a porodice u Petrovom polju, koje takodjer bijahu junačne i služiše na obranu naroda čineći velike usluge vladi mljetačkoj, koja ih nagradi zemljama, livadama i kavalirskim dostojanstvama.

Nò najsjajnije njegove pobjede, vojnički duh, prava herojička snaga i junaštvo, pokazaše se u onim divnim pobjedama na *Graovu*, koje je sa svojima krajišnicima održao i nadvladao pašu Akazula, i živa uhvatio onog strašnog junaka Mekrem Komaniju; kao i u onom užasnom napadanju u Bosni na turke, kadno brojem dvjesta, sve skoro biranijeh turakah, satjera u jednu kulu u Bjelaji, tè kad mu se ovi

[1] A kad su se preselili u Dalmaciju prozvaše ih Mljetčići *Alfirevićima*, od talijanske rieči *Alfiere*, barjaktar ili zastavnik. I u istinu onaj strašni *Grgur*, Matin sin, bio je barjaktar.

Digitized by Google

predati nehtjedoše, zapali kulu i obkoli nju sa svojima dalmatinskim vitezovima, kako mu nebi ni cigli neprijatelj krsta izmaknuo; pa tako sve turke u kuli živom ognju predade godine 1683. pa odè i dalje da robi i turke tamani. U tom se namjeri na onu ljutu aždaju Pakvića Ibrahima, koino bijaše dosta ljutih ranah njegovu narodu zadao. Ibrahim je na glasu junak bio; oni su se poznavali i jedan drugoga za junaka poštovali, ali im sad trebovaše megdan podieliti. Ovdje ti napane sad junak na junaka, na konjima sivim svojim sokolov'ma; no sreća junačka bliže Ivanu bijaše, koja ga posluži tè dušmanina nadvlada i pogubi, pak onda odè, tè mu i dvorove, gniezdo krvopijah hrišćanskih, sa zemljom sravni. Senat mljetački uzvišujući njegovo junaštvo, iste godine podari mu mnoge zemlje i livade u Kosovu, i uz tó pošlje mu još oklop, zanj i za njegova konja.

Iza ove nagrade, Ivan skupi svoje kraišnike 1684. pak ode opet u Bosnu, napadne na stari Majdan, porobi ga i sijaset učini od turakah; pak se odatlen vrati na Lievno, tè i njeg' porobi i mnoge turske glave svojom rukom posječe, što i prouzroči da su se od tad turci i samog njegovog imena strašili i kao biesni ispred njega bježali. U tó isto vrieme kad je turke po Bosni razgonio, čù da se bijaše bosanski paša Atlagić krenuo s vojskom u pomoć Agi Sinjskom, koga je mljetački vojvoda Kornaro obsjeo i osvojti varoš naumio, odma se iz Bosne na Sinj krene i tù Kornaru u pomoć dodje; i pri osvajanju Sinja, gdje su se ljuto borili, budući da su se turci snažno branili i junačke odpore davali, kao zmaj na njih je napadao, i tim u osvajanju grada prvi pomočnik bio, i mnoštvo turskih glavah osjekao, što se je dogodilo 1685. godine. — Na izvješće i pohvalu istog vojvode mljetačkog Kornara o hrabrosti i ovom prilikom pokazanom junaštvu kavalira Sinobada Ivana, vlada mljetačka, poslje tolikih darovah i odličijah koje mu bijase dala, nije ga znala kako sad nagraditi za njegovo pokazano junaštvo pri uzimanju njima toli miloga Sinja, za koim srce im je upravo ginulo: zato ga zapitaju, što baš malo neznači, kakva bi nagrada osobito njegovu srcu godila? Smjerno im kavalir Ivan odgovori: da će biti zadovoljan s nagradom tom, ako mu dadu ono poljice [1]) štono ga bijaše sagledao s Vukovića mosta pred Vrljikom, na kom je mjestu počinuo kad se s bojišta sinjskoga vraćao, kao i ono drugo poljice malo, koje

[1] U njemu ima 118 kanapah (jutarah), i tó sve same oranice i livade

Digitized by Google

se nahodi pri podnožiju planine Plješevice, zvano Čitluk. Sve ovo dobije on uz odobrenje još njegove umjernosti i pohvalu za junaštevo.

Malo više smo čuli, kako je Fra Jandrija opjevao mu brata starijega Mitra, sada evo kako prelazi na našeg junaka kavalira Ivana:

"Drugi biše mladjan kavalire;
Po imenu Sinobad Ivane,
Koi često na vojsku idjaše
I na konju turke razgonjaše.„

Sad ga opet čujmo kako živo opisuje njegovu čeličnost, junaštvo i veliku hitrinu vojničku; čisto ga sa zemlje kao na krilma nad neprijateljem podiže, pak bi rekao da odzgó iz oblakah turke tamani i ruke krvavi:

"Kano oró bile labudove,
Kano soko male galubove:
On bijele okrvavi ruke
Sikuć mlade krajišnike turke.„

Pak onda prelazi na poviest njegovih skoro poglavitih vojničkih djelah. Ushitno i ponosito on o njima ovako pjeva:

"Kò pridobi Pašu Akazula
Na Grahovu polju širokomu?
Nego vitez Sinobad Ivane,
I njegovi krajišnici mladi.
"Kò uhvati silnoga junaka
Po imenu Mekrem Komaniju?
Uhvati ga Sinobad Ivane
Od krajine Kninske kavalire.
"Kò upali kulu u Bilaju,
I u kuli dvista vitezovah
Sve turakah po izbor junakah?
Nego vitez Sinobad Ivane
"Kò pogubi Pakvić Ibrahima,
Ljutu zmiju na glasu deliju?
Pogubi ga Ive Sinobade,
Upali mu kulu i dvorove.
"Kò porobi Livno do Majdana,
Jóš i Majdan u Bosni ponosnoj?
Porobi ga Ive Sinobade,
I njegovi mladi krajišnici.

Digitized by Google

"Kò pod Sinjem glave odsicaše
Kadno njega Korner uzimaše?
Odsicaše Ive Sinobade,
Silni junak na glasu Serdare.
"Za njegevo veliko junaštvo
Dužde njemu dade kavalirstvo:
Zlatno krilo, od zlata medalje;
Ravna polja, zelene livade."

Najposljedni odlazak našeg junaka Ivana u Bosnu, bijaše 1687. godina, koja bijaše takodjer i njegovog života posljednja. Čuvši on da se opet bosanski paša Atlagić sprema da predje i udari na Dalmatinsku stranu, skupi svoje viteške krajišnike, pak predje u Bosnu, i na Moačkom polju kod Glamoča nadje tursku sakupljenu vojsku, strahovito se tú udariše i boriše, nò najzad ih savlada, rastjera i svu im zairu otme, pak onda slavodobitan sa mnogo turskih odsječenih glavah i njihovih robovah vraćaše se. Ali ga na putu zla sreća posluži; jer jedna četa turakah zapane za busiju u planini više Tičeva, a poimenice u Prologu, kuda je proći imao, tè tú ga smisli dočekati. Kad je tuda Ivanova četa prolazila, koja je pred njim išla, busija propušti nju, a na Ivana, koi je odzada išao sa svoja dva Serdara Vukčevića (o kojima se govoraše da ga bijahu izdali iz zavidnosti) i sa ostalom svojom pratnjom, iznenada napodne i zabuni ih, i u toj zabuni zaleti se na konju njeki buljukbaša Mujo Nožinović poturčenjak i kopljem mu smrtnu ranu zadade, nò i on na tom mjestu pogibe od ruke jednog krajišnika dalmatinskog; a Ivana njegov konj živa još unese medju njegove vojnike, gdje je kašnje nekoliko časovah izdanuo. Krajišnici njegovi vojnici izvade mu utrobu i na tom je mjestu zakopaju, a tjelo mu donesu i pred Kninom ga ukopaju u njegovu crkvu svetog Gjurgja, u kojoj se i danas njegove kosti nahode, a crkva je ista sada u Kninu parohialna.

Ono mjesto na kom je Serdar i kavalir Ivan Sinobad poginuo, na turskoj je zemlji, i udaljemo je 4 sata od današnje granice naše; i na tom mjestu od onog vremena pak sve i današnjim danom, postoji jedan povelik drveni krst od 5. hvatih, koi je naročito uzidan, i upravo za uspomenu njegove tú pogibije, tè o kojem turci brigu vode, to jest: kad istrune ono drvo, onda narede raji da drugi novi napravi i tú usadi. U koliko se doznati moglo, turci taj spomenik za svoju tobožnju slavu uzdržavaju, označujući tim, da su na tom mjestu onog onako strašnog junaka pogubili.

Digitized by Google

Oružje i ostale stvari pokojnog kavalira Ivana, kao: košulja od megdana, njegov gvozdeni kalpak, buzdovan, dvie kubure srebrom okovane, andžar od povelike duljine, puška dvocjevka s jednim ognjem, i druga tako zvana šašana, sve se tó i danas u dosta dobrom stanju nahodi u rukama njegove praunučadi, koja uspomene radi, té ostatke svog slavnog predka najpomnjivije hrani. — Takodjer i sve one višepomenute zemlje i sad su još vlastitost njegove praunučadi, koje će i danas od muške loze živih preko 150 biti; samo one zemlje u Karinu i njeki dieł onih u Vrljici, dobila je u ime prćije (miraza) upravo ćer kavalira Ivana, koja se udala u porodicu Bjedovljevu. [1]

Budi našem junaku Ivanu zemlja laka, a njegovu potomstvu njegova uspomena sladka! —

Primjetba: budući da su svi skoro glavni dokumenti i povelje odnoseće se na našeg viteza i njegovo nasljedstvo 1815. godine njekom hudom srećom izgoriele, što je velika šteta; i tó je uzrok što u ovom njegovom životopisu nenahodi se omanjih ljetopisnih podataka: zato se moramo za sad zadovoljiti s onim što imamo.

Jedna noć u Primorju.

Napisao M. Pavlinović.

U gluho doba mienuloga ljeta, na vrh jedne primorske glavice, njetko se nauznačio na stupu kamenoga križa, koi ga svojim osjenom obastró. Mjesec pri zahodu, jur odaljim dolinama uzvija svoj milovidni sjaj. Mrak se spustio; a more utihano sliega se niz obale. Samotnik kan' da se prênuo iza teške misli, uzdahnu, i obazri se prema zapadu; al' su mu pred očima utonule vilin-prodoli maslinske, kojima slavulj pripieva a potoci romone. Kad pogleda niza strane, već mu nije ni obalah, ni ráta, ni čemprsah, viernih čuvaocah pri-

[1]) **Onu kuću u Kninu, koja danas služi za javnu učionicu, ostavio je takodjer od svoje dobre volje pokojni Ivan Sinobad za han ili prenoćište putnicima, koji dolazahu iz Bosne u Dalmaciju. Pošto je ova potreba minula, onda je obćina istu kuću na višespomenutu potrebu obratila. *Ur.***

Digitized by Google

morskoga groblja. Tada se križu obrati, i kad opazi da i njemu na vrhu bliedi mjesečina, prostre se i moli: "*Iz dubinah zavapih k tebi Gospodine*„. Kad je mrtačke molitve izmolio, i putu se okrenuo; iznebuši se i stade; čovjek na oba koljena kleči pred njim. Šarka mu o ramenu, dva samokresa za pasom, a izmedju njih bjelosapac. Kakav je na očima, rekao bi da je taj čovjek njeka silna pustaija. Nije pustaija, nego dalmatinski krajišnik koi iz Bosne pregoni trgovinu na otoke. On se maši za desnu svome neznancu, i priniv' je k čelu, upita blagoslov, tè sjedne do njega.

Kada duhovnik oćuti da mu suza kanù na ruku: "Što je prijatelju, (upita putnika) da suzam obaraš?„ —

Putnik: "Nezamieraj otče, smililo mi se kako spominješ naše mrtve. I ja sam za tobom od srca molio.„

Dukovnik: "Sveta je dužnost, moj sinko moliti za mrtve; i za nas će se moliti.„

Putnik: "Jeli otče, a da zašto i ostali misnici tako nemole?„

Duhovnik: "Sve isto brate, svi molimo jedne tè iste molitve.„

Putnik: "Koja vajda kad mi ljudi pučani njihovih molitavah nerazumiemo. A da zašto i oni nemole kao i ti? Na što nam različite mise i molitve, medju ljudima jedne ruke, i jednoga zakona?„

Duhovnik: "Eh! moj sokole, lasno je o tom govor zametnuti, ali je pomučno svaku isporaviti. Kad me pitaš, štogod ću ti kazati. Evo kako se tó u nas dogodilo. Bićeš i ti ljetos načuo koi se gód slavi po Slovjenstvu. Navršila se hiljada godinah od kada sveta braća Ćiril i Metod, rodjeni Solunjanini, obratiše na vjeru Isusovu sva naša plemena. Bivalo je u nas i drugih svetih ljudih, ali čuj kako je Ćirila i Metoda sam Bog nadahnuo. Čim su oni došli s mudre knjige, od Carigrada i od svete Gore, da u nas propoviedaju vjeru Isusovu, odmah su vidili da je našega naroda sila božja; vidili su da nam se nije drago skitati po svietu, preuzimati tudje zemlje, i otimati tudje gradove, kó što su otimali ostali narodi; nego su poznali da je nami najdraže živiti o svomu i medjusobom, i da nam je Bog dao našu kapu i našu ćud, priprostite običaje, i osobit jezik. Zapoznali su ti mudri ljudi, da mi niti smo Grci ni Latinci, ni pritapci kojega staroga panja, nego čisti i bistri narod od temelja: stavili su se da bi nam utaman klàpali jezikom kojega nerazumiemo, kó što su prije njih zaludu dolazili popi grčki i latinski. Oni dakle

Digitized by Google

okrenu moliti se Bogu i služiti po našu. Oh Božjega dara! sve je od milinja išlo za njima malo i veliko, sve obraćeno, sve pokršteno. Na tó nenavidni naši susjedi, graknuše na svete ljude da neuče po zakonu, i kod pape ih osvadiše i potvoriše kao tobože njeke krivovierce. Ali s. otac nije se dao zavesti; nego sve razabrà, i liepo neše dočeka u Rimu, potvrdi im nauk i jezik, posveti ih, i dadè njima velike oblasti po kraljevinam Slovjenskim. Kad vidiše zlotvori da već nije kud, jezik za zube; ali svedjer im u srcu gudilo. Jedva dočekaše da sveti naši Apostoli promienu sviet; tè odmah stanu proganjati njihove učenike, i kušati na sinovima što nisu mogli izvršiti na otcima. I Grci, i Njemci, i Talijanci, svi su nas se dojali. Najprvo pomoću njihovih oblastnikah, daj da upliću Vladike (Biskupe) nevješte našemu narodu i našemu jeziku. A tudji Biskupi daj da nabavljaju i dozivlju pope i kaludjere svoga roda i plemena; daj njima sve časti, njima naukè, njima zadužbine i crkve; a pope naše? čuvaj Bože, pasi goro. Grci kažu: naša je vjera, pa neka vam je naš i jezik; Talijanci kažu: latinski je jezik svega svieta, pa što ćete vi sklada razmećati?; a Niemci opet: kada ga mi toli mudri držimo, držite ga i vi nezmalice. Pa navaljuj danas, navaljuj sutra gledaj sine, kako su nas zbili i jezik nam zaturili. Opet da rečemo, nebi nas toliko ni bolilo srce na tudjina; nego čuj ruga od nas. Kad je pük počeo vidjati da svećenik latinski bolje zna nego li naš svećenik, (a kako nećeš da zna, kad su u njega sve naše učione?) stade jadan misliti da je tudjinski bolje nego naški; da je latinski nješto izvrsnije, i Bog zna šta? Ako je samo iz daljega zavonjao talijanštinom, počeo ti se mrzbati našemu popu i našoj molitvi; i tako se kukavica zaveo u crkvu, u kojoj ti je često poput juneta prama šarenim vratima. Pa čuj jada i gorega: mnogi pučki sinovi koji su se popili, poče li su i oni s reda kao stiditi se i odricati svoga jezika, i tó da ih koja ptica zlokobnica nebi prekorila neznastvom, jali Slovjenstvom: tè želeći i oni da im što prije uhor podraste i da se bolje udvore, odbjegli su svoju starinu. Evo ti kako zapadosmo u današnju nevolju. Nego po prilici kao da će se Bog i na nas smilovati, odvjetovanjem svete braće Cirila i Metodija; i rek' bi da, nakon hiljadu godinah i naši će se bolje staviti u pamet. Ustao je narod u slavu svetiteljah svojih, on koi je dosta svoga iskopao iz tudjih šakah, znaće sada pribaviti svome jeziku mjesto, koje ga pristoji u crkvi, kako mu je od Boga dano i starinom ostalo. Dobro će biti, moj prija-

Digitized by Google

telju, samo ako složno prionemo uza svoje kolovodje i ako samosviestno počmemo *ljubiti svoju Narodnost.*„

Putnik: „ „Mà kakva je tá *Narodnost?*„ „

Duhovnik: "Narodnost je život, ljepota, uživanje. Ona je veselija od zore a još žarkija od sunca, milija od ljubavi. Njoj se neće ni blaga ni bogastva; jer je sama blago neizmierno, sama je bogastvo bez promjene. Ona neželi da je drugi dići, jer je od sebe dika: nije pohlepna za tudjim, jer je njoj ponajbolje u sebe. Gniezdo vije na poštenom srcu; a pjeva kroz grlo djevojačko. Ah da! kakva je tá pjesma! nema joj prilike do raja. Bez otca i bez majke, u srcu samoživa, ljudskom dušom se razvija, umom se ljudskim ponosi. Ti me pitaš kakva je tá *Narodnost*? Ah! da sam ja do nje, kao ti što si; da ona meni na srcu počiva, kao što počiva tebi; da mene nesudjena dadilja nije kroz svoja njedra promećala, kó *što tebe* nije; da se ona meni prikaže, kao što se kroz tvoju pamet, kroz čuvstva, kroz misli, kroz rieči, i kroz isto tvoje neznanje naočice razmienja, ja bih ti je naslikao, da bi se od milinja pred njom zanio. Nepitaj ti mene što je narodnost?... jer teško svakomu, koi se njoj od drugoga uči. *Narodnost* se ćuti; ona se naučiti nemože od nikoga; jer je nitko do Boga nije vriedan smisliti i prama srcu pogoditi.

Govori mi jezikom svojim; zapjevaj mi kao što pjevaš gorom putujući; uzdahni od srca; poznaj uza se rodjenoga brata; nepogrdjuj otčevih kostijuh; neka ti nije prokleto majčino mlieko: veselo gledaj u nakrst svoje Domovine; nebudi odmetnik, ni izrod, ni tudj na svome pragu; nego nakrivi kapu, lievu na srce, a desnu na dva drúga, dva živa samokresa, prèni se i znaj da si čovjek, da si zadružan medju ljudima; eto sviesti, eto *Narodnosti.*

Putnik: Tó je sve liepo, ali kakve mi je koristi od toga?

Duhovnik: Ti si kršćanin, i za tó da ti kažem koliko ti je duši lašnje kad čuvaš svoju *Narodnost.* Svak prima dušu od Boga, i za nju valja da mu odgovara po darovima koje je primio, i po stanju štono ga je on zagrlio. Čovjek se na čovjeka naslanja; čovjek je čovjeku do neklen podložan, do duše i poslušan; ali se nitko nije vlastan pregoriti; ni jedna sila nemože ljudsku dušu osvojiti; kakav je da je, nitko nemože, nitko neće sama sebe s drugim razmieniti, pa bilo i s boljim, bilo s ljepšim, bilo i s bogatijim; kamo li da u se primi tudje srce i tudju dušu, a svoju da zatare? — A zašto?... zato, jer je Bog svakomu dao sviest i osobiti život namienuo, svakomu je napose svoje mjesto medju ljudi-

Digitized by Google

ma dosudio. Pa ako bude svojim životom živio, i na svom mjestu do smrti vieran ostao, on će najbolje pogoditi, i najlakše će se sahraniti. Zato je čovjeku Bog ostavio obitelj, da se u njoj radja, namiešća, i žive, kako bi lašnje sustigao svoje iskrnje, i s njima se bratimio. A da bolje ono veliko mnoštvo ljudih i obiteljah podje onim putem što im je namienio, Bog je osjekao po svietu mjesta, jezike, ćudi, i običaje; tè su ljudi kao na velika jata okùpljeni, da se tako s bližega pomažu, da se većom snagom podupiru i brane od neprijateljske navale, i od svakog drugog zla. Pa kako je svakomu pojedincu, tako je i svakomu Narodu na osob Bog svoj posao u velikoj mobi narodah odredio, dio muke i dio slave namienuo. Pa kao što se nijedan čovjek nemože odreći svoga uma i razuma, niti svoje duše utrti; tako nijedan Narod nije pred Bogom vlastan sebe se odreći, i svoje sviesti zatajati. I kao što se čevjek sam po svojoj duši može sahraniti; tako i Narod samo u svojoj sviesti može živiti i Bogu povoljan biti. Čovjek koi nema sviesti, nije čovjek, nego na svietu žalost; Narod koi nema Narodnosti, nije Narod, nego stoka i tudja podgonica. Kada ti moliš što nerazumieš, ti slabo za Boga znadeš; kada se tebi nesudi tvojim jezikom, ti čuješ za zakon samo kad tè pedipsava; kada se nedržiš svoje návike i svoga običaja, ti si tudj na svome pragu, ti si prodan, ti nevaljaš nego za izmeta. A tò je sve protivno napredovanju, slobodi, i zakonu Božijemu; pred koim svi ljudi, svi Narodi, i svi jezici, jednaki su; i svi su pozvani na istu *vjeru*, na istu *prosvjetu*, i na istu *slobodu*.

Putnik: Kad je Narodnost od Boga, a zašto i mi svoju neuživamo?

Duhovnik: Ti tò mene pitaš, kako da svih devet Jugovićah nije staromu Bogdanu jedne godine doreslo do Kosova. Ali ti znaš da, u svakoga otca sinovi rastu po redu; pa hoće se vremena dok mladji sustigne starijega. Tako ti je i s nami. Mi smo u ovoj strani svieta najmladji; mi smo najkasnije došli ovamo na Jugo; pa još ti se nismo bili dobro ni smjestili, eto silovitih Franakah, eto divljih Magjarah, tè napokon i Tatarah. Jedva smo ti malo odahnuli, eto i kletoga Turčina: sieče, pali, korene, kolje nemilice sve do dneva današnjega. Što se zbjeglo u okrajke, ovde po Dalmaciji, gori preko Save i preko Dunava, počelo se ne davno oporavljati i za se poznavati; pa i njima valja sada sablju zamienuti perom i mudrinom, da se hrvu s pohlepnim susjedima, koji bi rada našu Narodnost sa svojom prèklopiti. Ovako je

Digitized by Google

u muci i sirotinstvu, a da nam je i na miru bilo, nebi se ĭ pak mogli opasati snagom i steći svoga života u prosvjeti i slobodi, bez truda i bez krvave muke. Nijedan se čovjek nije na rodjeni dan junakom našao, niť se tko pametan rodio: nego daj danas daj sutra, malʼ po malo rasti, namiči, trudi se, muči se i uči; pa eto snage, eto pameti, eto imovine. Tako ti je i narodu: hoće se posla dok se otriebi od hrdje i od neznanja: hoće se ljudih vrstnih, mudrih, poštenih, koji će narod buditi, sviestiti i voditi.

Putnik: A imamo li takovih ljudih?

Duhovnik: Da što bi bilo, od nas da ih nemamo? niesi li čuo što sam ti kazivao za svete Ćirila i Metodia?

Putnik: Eto, mi će mo za njima, neka nam oni prte.

Duhovnik: Dobro veliš moj prijatelju, ali naš puk još tako nečini. Nu, de pogledaj niz sinje more što pod nami leži. Vidi ovi prostor od Spljeta do Neretve, što Biokovo s Mosorom zaokuplja, a župni otoci naokolo rube. Liepoľ ti je mrakom pogledati one stotine posvietah, niz obale raznizanih kao sjajni biseri. Ali glè! koliko je ljepši ovi svod što se nad nami savija, i kako trepte ove zviezde kojima je nebo obasuto. Do koi čas posvieti će ugasnuti, pusta riba na svjetlost namamljena glavom će platiti, a sutra će uzvaljano more sam crni ugalj od ovoga živoga ognja na žalo izmećati. A zviezde? One će uviek na nebu sjati od Boga ljepota. Što za to? ljudi se i neobziru na nebo, već u pogibelji, ako zadju gorom ili nepoznanim morem. Tako ti je obično i u narodnom životu. Narod je kao more; on u sebi počiva, i guste ga tmine po svuda obastiru. Ima u njega ljudih obrtnih, pametnih, domišljatih; ali su ti svakojake ćudi. Oni imadu oblasti, imadu znanja, imadu i bogastva; oni se izdižu iz medju naroda, oni se svietle, k njima se narod i primiče; ali koja vajda, kad za narod nemisle? Oni žive za sebe i za svoje: sladke su rieči, ali je gorko srce. Oni te brate, da te trate: kažu ti se braća, da ti se nametnu kao gospodari; ustima vele da te ljube, a djelom mrze, i taru što je god tvoje, što je god narodno. Oni su ti vidiš svjetlost koja iza noći mrči: danas sjaju kao pučki prvenci, a sutra crn im obraz medju braćom, djela će ih očitovati, svoj će ih narod u pogibelji kano utvorice izmetnuti, a svoje će prijatelje zapomagati. Ali se puk u neznanju oko onih lažah često okuplja, i za njima se zavadja; dok se kukavan malo i obzire na visoko nebo, gdje mu sjaju zviezde predhodnice što do vieka ne mrče. Pük malo i zna za one ljude koji u samoti i čestokrat u pro-

Digitized by Google

gonjstvu i u siromaštvu prezaju za njegov život, ljube ga, i brane ga; jer je najveća briga narodnih zlotvorah da sumnjičaju, pogrdjivaju, progone, zabacivaju i ozloglasivaju iskrene narodne prijatelje.

Putnik: A kako bi mogao narod za té svoje prijatelje doznati?

Duhovnik: Ništo lakše moj dragi. Nù ded' vidi onoga čovjeka ozbiljna i zamišljena. On se Boga boji, i vierno zakon svoj obslužuje. On se rado istakne iz gosposkoga društva, da se prigne siromašnoj kolibici. On drage volje obći sa najmanjim težakom, kao sa najvećim vlastelinom: on najvoli govoriti svojim jezikom: on štuje puk i njegove poštene običaje; ali ga neblazni, ali mu se neuliga, nego mu kaže za njegove mahne; negleda kako će ugoditi jačemu, nego kako će pomoći slabijemu; on se tudjemu neklanja, časti netraži, plašilah se neboji, za se ništa nepita, a malo kad išta prima, van progonstva i psovkah. Tó ti je prava zviezda na narodnom nebu; tó je dobrotvor, kojega narod može poznati izdaleka.

Nù ded' malo niže, gledaj onoga trgovca, onoga bašćenika, onoga razborna i poštena čovjeka, što je nikao iz puka, i malo se podigao, ali nestidi se svoga roda; prvašnje odjeće, ako je nju iz djetinstva u nesviesti i pometnuo, na nju ne mrzi; silnijem se neudvara, nego želi pošteno i slobodno o svomu trudu živiti; on rado svjetuje neumjetnije, rado pomaga siromašnije, ne kamati niti je nezasitan u tečenju; ljùbi svoj jezik, drži se narodnoga običaja, hvali i slavi narodne dike; do potrebe nežali da ga štogod i zaboli, samo neka je narodu napredno: tó je prijatelj, kojeg češ lasno u svakoj zgodi i nezgodi razabrati. Još bi ti za jednoga kazao, al' je on u potaji i on ti svagda nesmie doć' na oči. Nego i uz one prve narod može liepo napredovati, samo nek za njima koraca.

Putnik: Ma šta ćeš ti da im mi pomožemo, kada smo siromasi, i kad mi neznamo ništa kako té stvari prolaze?

Duhovnik: Pùk, moj dragi, uzdrži zemlje i kraljevine; pùk može pomoći i odnemoći: kad je pùk u slogi ništa mu nemože odoljeti. Pùk nezna, tó je živa istina, ali znadu njegovi prijatelji, i njegove kolovodje. Kada ti začuješ da jedan pravi narodnjak diže svoj glas, ti mu ga potvrdi: što on veli, i ti govori, što pita i ti pitaj; pa vidićeš kakav će gromoviti glas zaoriti, kako će se razliegati brda i doline, kako će se steći sve ono što se pita. Kad te se uplaše zlotvori, i tvoji i njegovi, doći će do tebe, milovaće te, svašta će ti govoriti:

Digitized by Google

da onomu i onomu nije prama dobru; da mu nije vjerovati; da je on podmićen; da je on bunitelj, da je protiva zakónu, protiva kralju. Na sve tó glave neokrći, nego tvrda vjera, svjedoči svomu prijatelju koliko te god glas donosi, uvjeren kao što si, da onaki čovjek duševan i pametan, niti je odmetnik ni bunitelj, nego pravi prijatelj i tvoj i kraljev. Možda se njemu i šta zla prídesi; zlotvori će ga tvoji goniti i proganjati; ali se zato neprepadaj, pomozi mu što možeš, u nevolji i svoj zalogaj s njim dieli, jer njegova žalost tvojoj je radosti namienjena; njegova muka, bjtiće tvoja slava i tvoj spas. Doće vrieme da će i tebe pitati šta hoćeš? šta li želiš? Tada se nespuštaj na svakoga, ne daji vjere u nevjeru, ne predaji se u neznane ruke; nego javi se svojim starim prijateljima, kojino su svagda uzate bili, za te govorili, i za te mislili, za te trpili; pa njima na dušu, i vidićeš, Bog će dati da će dobro biti.

Putnik: Ah! moj Duhovniče, odavna je dobro od nas otišlo. Sve té stvari nemogu nam pomoći, dokle smo u siromaštvu, dok mi obijamo brda i doline, i dok se dan i noć mučimo samo da preživemo.

Duhovnik: Istina je sinko, mi smo prepúki siromasi. Ali ja nežalim tjelesnoga, nego žalim nešega siromaštva duševnoga: što god našim životom patimo, tó je do naše nesviesti, Čovjek je najgori svoj dušmanin kad se sam sobom zabaci. Da ti se ja naprepoviedam od starih vremenah, vidio bi da nas je naše ljuto neznanje prvo razciepilo, pa nas bacilo u žvale lavim, koji su nas do kosti izglodjali. Čovjek kada nezna zase, mogu od njega svašta činiti. Lasno je glavi steći kapu ali nije lasno kapi naći glave. Daj mi sinko znanje, da ću ti imanje. Nevidiš li svaki dan kako razvraćen plemić raztiče bogatu otčevinu, a pametan siromašak teče liepi žitak? Sve je jednako i kod narodah. Mi nismo ni Bogom ni zemljom siromasi, nego sobom i svojom nesviešću. Da ti znaš koliko je narodah bilo sto putah nevoljnijih od našega, pa su ti danas slobodni, i bogati u svojoj sviesti i pameti. Nijedan narod nije vas naučan; nego svaki ima svoje glave izabrane, za kojima se povadja i dopire do veličanstva. Pritom, bogastvo po sebi nepomaže, a tjelesno siromaštvo nije múka kada nije na prazno duši: jer, je Bog rekao da nežive čovjek o samom hljebu, nego o svakoj rieči istinoj... Čuješ i ti išta u stjenama iznad nas?

Putnik: Evo se i ja obazirem, šta ono može biti? Nú, kako brdo odgovara brdu, kan' da su vile zapjevale na Bio-

Digitized by Google

kovi. Vala su i one biesno kolo zametnule, netom su onako zapele. Ja sam čuo od ljudih da im je najveći sastanak na primorskim stienama. Baš i je, otče, na vidiku ovde više ebe; što ti ovo nezakuneš?

Duhovnik: Ja nekunem već blagosivljem one vile. Vidiš kako se ova greda s visinah naklopila na more od Puste sve do Male Vrulje? Ovo ti je gvozdeno prisoje; a gori na jemenu, kosa iza kose, japaga iza japage, sve obrestlo i zamutilo. Hoće se gotova četa primoracah da podvali jednu gorostasnu bukvu, a volika moba drvarjcah da snese teške cjepanice. Ti vidiš u kakvu smo kršu; pa što nemože kršćeno na plećima, prenaša živo na samaru. Za tú mršu livade su nam po travnoj Biokovi. Gori dakle na stotine dušah od Jureva do Miholjeva da prinašaju drva i sieno za svu godinu. Na ljetnoj vrućini obdan preko ovih brdah živa duša nemože odoljeti. Nego što je god mladjega, Jurjevoj se veseli; pa s jednim glotnim krušcem obnoć se sanano iz Primorja uputi, da se na uranku drugoga jali trećega dneva gladno sa teškim bremenom povrati pjevajući i veseleći se niz ove krševite stiene. Ono su ti vile primorkinje, kojima pjesma iz grla neprestaje. Vidiš prijatelju, kako duh vlada životom. Ni glad, ni umor, ni golotinja, ni bosotinja nemože čovjeka svladati, kad njegova duša zadje na duhovna uživanja.

Putnik: Po duši tako je. Kada se ja gdjegod isputim, i klimam od sna, pa gorom zapjevam, sve preko glave premetnem, i čini mi se odma kao da mi je nestalo umora, tè i neznam kako idjem.

Duhovnik: Tako ti je i u narodu. Kada se njegova sviest razbudila, i počela mu sladiti umna zabava, on je gotov Narod. Njegove muke, njegovi trudi, siromaštva, ništo mu nesmeta da se slavi, da veselo žive i da napreduje. Zato nevalja gledati u svakom narodnom poslu samu tjelesnu korist, niti pitati svakoga časa: jeli nam manje danjka? hoće li nam se što udieliti? Nego pitaj: jesmo li se opošteni? jesu li naše pravice priznane? jesmo li se čemu naučili? raste li naš jezik? jeli nam se ime otreslo poruganju? Hoće li našoj kapi svanuti? Jer kad se tó bude steklo, sva će se ostala lasno nadodati.

Putnik: A kad će sve tó doći?

Duhovnik: Kad naš puk bude svaku ovu razumio.

Putnik: Ej da mi je tó zapamtiti!

Duhovnik: Tó je najlašnje moj prijatelju. Tó što si, i akav si, budi vieran svomu narodu; koliko ti snaga donosi

Digitized by Google

obslužuj narodne dužnosti; nestidi se samoga sebe; neostavljaj dobrih navikah, pa ako i sutra premineš, ti ćes na srcu dobro narodno ponieti, na mladjem i na boljem tvoju zakletvu ostaviti. Vidiš na istoku kako je počelo zarudjivati: cika zora svemu svietu, pa će i k ovim stranama isteći sunce, ako malo i kasnije — U toj su rieči, tá dva najbolja prijatelja klekla zajedno pred križ, i Bogu se za svoj narod pomolila. Na rastanku obojici je suza sinula na očima. —.

СЛАВЈАНИН

Написао Јован Јавор.

Овим се именом данданас, преко 80 милиона људства дичи и поноси. Европи није ниједан народ толико услуга учињо колико Славјанин; она је њему дужна своју захвалност, зато што је њу од поплаве мохамеданства спасао и одбранио, премда такове захвалности он ни још није доживио. *Гилфердинг* нас баца у стара времена Атилова, па каже да је његова моћна рука још у V. стољећу подунавске Славјане из мртвила најпре пробудила. У то вријеме, вели, и Далмацију покоравају. Од тад даклен свој исторични значај добивају.

Његову карактеристику, ни стољетне борбе, нит свјетска комешања, нит свеколике претрпљене невоље од Атиле до данас, небијаху у стању измјенити. Свиколици напори европске цивилизације, да му његове обичаје искорени, осташе без успјеха; јер их он све као светињу држи и чува.

Славјанин је правог изгледа јуначког, и највиши му је посо и био, бој и јунаштво; и у том

Digitized by Google

чини му се да никог неби предасе пропустио. Погледа је ватрена, брком се својим дичи, и на безбрке више мрзи, него ли не. — Он је одважан и сталан; задану ријеч неће погазити; а у невољи је одвећ устрпљив, што га заиста великијем начиња. — У посебном говору доста је тих, благ и разборит, скроман и послушан; али је и огњевнт и жесток кад због о свом значају, пак му је тад највише до тога да га могну разумјети. — У нападању је љут као змај, неустрашив је и неустрпљив, и на никакву погибељ неглази, па је зато и погибељан. — Прилично је штедљив; него је и потрошан при, буди светковинама и весељама, као при сватбама, кристнијем именима итд. У дому свом негладује, и од свог грла нимало нештеди нити комрчи као Талијанац, него се добро храни. — Њемци се истина за особите гостољубе држе, а за њима Швајцари, али никако у том ненадмашују Славјанина, кои је и према сиромашкy одвећ милостив.

Славјанин је такођер при побожности. Бога и његове свете Угоднике, увјек ће при сваком свом подузећу на помоћ призвати. Рај и пако, или награду за добро а казан за зло, свагда пред очима има. — Кад љуби, љуби одвише, а кад мрзи границу преступа. У освети му нема равна. Чини му се да с осветом образ себи свјетља, а без ње се срами међу другове доћи; па је притом и напрасит, и зато на убојство готов. — Он никако нетрпи ничији поближи одношај са својом супругом, и у том осјећању такођер све европске народе надилази; понајближи су му само у том Шпањолци и Португези, али му и пак нијесу равни: они му се само у освети сравнити могу. Породицу своју јако милује; супруги својој чудо неласка нити јој образа даје, али је и пак од срца љуби.

Digitized by Google

Нек се Њемац и Талијанац окрећу у својо Мажурки и нека се комешају у Кадриљи, он за то непријања; њему је његово коло, које је кано вјенац од толиких разних цвјетова састављено, најмилије, па коловођу свог кано ти каква старешину слуша. У колу се и около њега пјева; дипле, гајде и свирале ударају. Та баз свирке и пјевања Славјанин и неможе живити. Кад помислим на свирку и поезију оног малог народа Шетландског, рекао бих да му је нешто своје; јер и он увјек у њедрама, управ као и Славјанин за пасом, фрулу своју носи и оживљује долние бријегова својих.

Славјанин је нарави доста веселе и сангвиничке, пословица својих има читаву множину, којима радо потврђује свој говор, право као богослов мјестом из св. писма.

Особит је и жарак љубитељ своје отачбине; крв своју пролити и за дом свој умријети, не само да је готов, него он то за свето и пресвато држи: ни сами разглашени Шпањољац није у том од њега бољи. — Завидљивост, то ти је она његова стара мана, која се рекао би с њим уједно излегла.

Славјанин међутим у повјестници свјета сјајно мјесто заузима.

Од свог славјанског цара *Јустиниана* (прозваног *Управда*), кои је у VI. стољећу на знаменитом пријестољу новога Рима, то јест Цариграда, сједио, увјек је он имавао својих царских пријестоља све до данашњега дана, пак и данас има у Петрограду, о ком пјевајући наш одлични пјесник, кнез *М. Пуцић* вели:

« Онђе барем славски цар столује!
Слава Богу! Славјан господује! »

Digitized by Google

Такођер од изванредног оног (по *Гилфердингу*) свог јунака и војсковође *Величара* – Belizarjia – пак до данашњег *Мирка Петровића*, у простору свега тога вријемена, он је небројених таковых јунака имао, и римске су их војске имавале за своје војводе. Оне исте о јунаштву Славјанина могу скупа с Вандалима, Готима, Персијанцима и Грцима свједочити, а то ће им и сами бечки мири потврдити; јер је Славјанин доказао да ни херојү тројанске војне неуступа. Сами се Шпартанци с њим руковати могу.

У изображењу пак, истина је да Славјанин нестоји на високу ступњу; али су том криве његове околности што се није мого усавршити, а није ни средства имао: но да их буде имао као други народи, он би био до чудества допро, пошто има особита дара. Незнам да ли је икакав други народ способан толике туђе језике онако брзо и онако точно изучити, као Славјанин?

А најпосље ако ме овђе запиташ, одкуд нам ово име Славјанин? то чуј како ти умјесто мене врли наш пјеснпк *Сундечић* одговара:

« Славјани смо, то је доста,
Није ово ријеч проста,
Значи: славу добисмо,
Јер свагда побједисмо. » —

Digitized by Google

ČLANCI POUČNI

Preradio J. Sundečić

Sviet.

Kad naše oči podignemo u vis, vidimo predivni modri svod; a na njemu vidimo obdan sunce, a noću mjesec i zviezde. Ovaj neizmjerni zviezdama posuti svod što iznad nas stoj zove se *nebo* ili *tvrdj* (firmamento). Kad s kakvoga brežuljk pogled okolo sebe bacimo, vidimo da se ovaj nebeski lúk skoro sastaje s površinom zemlje ili mora; dotlen naš vid dopire, a granica tá zove se *obzorje* ili krug do kojega naš vid dopire. S istoga briežuljka upazićemo široko more, krasne ravnice, kićene glavice, visoke planine: savkolik taj *pòd* što se vidi imenuje se *zemlja*. — Zemno-vodna kruglja prekrivena je zemljom i vodom; a nastanjena je različnim porodom životinje i bilja — Nebo i zemlja, i sve ostalo što je u njima i na njima, zove se *Sviet* ili *Vasiona* (universo).

O nebu i zemlji.

Savkolik onaj veliki prostor štono ga vidimo obnoć zviezdama prekriljena a obdan svjetlošću ispunjena, zove se *Nebo*.

Čini se da već zviezdah s neba nestane kad se sunce ukaže, jer je njegova svjetlost vrlo jača.

Dani toliko traju, koliko se sunce na našem nebu zadržava. Kad njega već kod nas nema, onda ono drugim mjestima svietli. Kad se pak sunce s našeg neba odmakne, zrak se poćme mračiti, tè za dnevom nastupi večer, a za njom noć.

Noćnu pomrčinu osvjetljuju ponješto zviezde, a osobito mjesec, koi se u njeka vremena vidja. Ali se on neukazuje svagda našim očima u jednoj i istoj slici. Najpre ga ugledamo kao svietao srp, potom sve širim postaje, pak se do polovice napuni, a zatim sve tò dalje rastući savkolik nam se ukaže, pa onda opet počme opadati.

Kad je vid mjeseca sav obal, zovo se *pun mjesec;* kad napreduje, veli se da mjesec *raste*, a kad tješnjim postaje, onda se kaže da *opada*.

Digitized by Google

Kad je pun mjesec, onda grane odma čim sunce zadje i ostane na našem nebu sve dok opet sunce neograne; i tako kad je pun, svietli nam po svu noć.

Dan je podieljen u 24 čestice, koje se *sati* nazivaju. Sedam danah sastavljaju *sedmicu* ili *tjedan*. Šest ih je odredjeno za radnju, a sedmi treba posvećivati Bogu sa dobrim djelima. Okó trideset danah sastavljaju jedan *mjesec*, dvanaest mjesecih čine *godinu*, a sto godinah jedan *viek*.

O suncu.

Oh kako li je sunce veličanstveno! Ono svojim sjajom osvjetljuje zemlju i daje predmetima različite pomasti. — Bez sunca bila bi zemlja mračna i nevoljna. — Svjetlost nas veseli i ostale stvari ukrašuje. Sunce svojom toplotom ugrijava zemlju, i oživljujući svašto, čini da ponici napreduju i da voće i žita sazrievaju. — Sunce je jedna prevelika *kruglja*, koja je neprestano ognjevna i zračna. Čini nam se kao njeki malešan *pladanj*, jer je vesma od zemlje udaljeno.

Jutrom prije neg sunce grane, i na onoj strani gdje se radja, nebo se zabieli: tè se tá svjetlost zove s početka *prozorje*. Ona se potom malo po malo pozlati ili porumeni pa se tad zove *zora*. Kada pak sunce poskoči, onda nam se predmeti bolje osvietljeni ukažu. Ona strana odkud nam se čini kao da se sunce podiže zove se *istok*. Krasno li je sunce kad se radja! Kako li je veliko! Kako li veličanstveno! Nò koliko li je veličanstveniji Onaj, štono je isto sunce stvorio! — Medjutim se ono malo po malo zračeći, podiže se na nebo, i kad stupi na najuzvišeniju točku svoga puta, tad je *po dneva*. Sunce produžuje svoj put, i s onog se najuzvišenijeg mjesta sve tò većma spušta, sve dok nezapadne rekó bi za planine ili u sinje more nezaroni. — Ono mjesto gdje se čini kao da sunce *zalazi* zove se *zapad*. Tad je nebo onako isto osvjeljeno na zapadu, kao što bijaše izjutra na istoku, kadno je sunce isticalo. Svekoliko ono doba dok takova svjetlost traje poslje sunčanog zahoda, zove se *večer*. — Onu svjetlosl, koju imamo prije neg sunce ograne, i onu koja još zaostane pošto nam ono zadje, zovemo mi izjutra *prosvitom*, a u večer *sumrakom*. Iza večeri nastupa *noć*. Noć nije drugo neg osjen zemlje. Kad je kod nas noć, onda sunce donosi dan drugim narodima, i nikad neodustaje od svog obticanja koje rek' bi da čini. Polovina svega vriemena što proteče od zahoda pa dok se sunce opet rodi, zove se *ponoći*.

Digitized by Google

Istoka naziva se takodjer protivna točka *podnevu*. Istok, podne, zahod i pomoći, zovu se *glavnim točkama;* koje se pak još ovako imenuju: *Istok, Jug, Zapad, i Sjever.* —

Mjesec ili Luna.

Prijatna li je svjetlost mjeseca! On ozračuje noći, i šalje im svjetlost tihu i lišenu toplote. I on je takodjer jedna krugla. Ukazuje nam se vrlo većim nego li su zviezde: ali nam se tó tako samo čini, jer nam je najbliži izmedju svijuh nebeskih tjelesah. Mjesec neosvetljuje zemlju svojom vlastitom svjetlošću; nego on dobiva svjetlost od sunca pak je na zemlju odbija, kao što bi i zrcalo učinilo. Da svietli svojim sjajom, svagda bi nam osvietljeno svoje lice ukazivao. Ali nam se njekad ukaže kao njekakav tanak posrebreni lúk, ili kao sjajan srp: onaj lúk potom počme jedriti, tè poslje sedam danah mjesec nam se ukazuje u čitavoj polovini kruga; a nakon drugih sedam danah ukaže nam se u savršenom krugu. Zatim se počme smanjivati i kroz sedam danah iznovice spadne na polovinu kruga; pa najkašnje, kroz još drugih sedam danah malo po malo nestane ga. Ovakove izmjene mjeseca znanstveno zovu se *fazama,* što znači *izmjenama,* i jesu četiri: *mladi mjesec* ili *miena, prva četvrt, pun mjesec* ili *užba* (uštap) i *zadnja četvrt.*

Zviezde.

Njeko oštroumno i živahno djete poslje dugačke šetnje u polju, dodje k svom učitelju. Bijaše u večer pokasno: sumrak se sve tò većma gubljaše, i nebo tó mrkijim postajaše. Noć je bila vedra, pa tamo na onom plavetnom svodu jedna za drugom isticahu one svietle točke, štono ih *zviezdama* imenujemo. Sve tó gledaše u čudu spomenuto djete, pa najzad zapita učitelja: — Kako je tó da se oni žižci brojem sve većma umnožuju i sve tò sjajniji postaju? Tko ih zažiže? Kako mogu stati gore u visini a da nepadnu? Da li su oni prikovani za svod nebeski? . . . — Tà polagaško, moj dragane, odgovori učitelj. Svako pitanje svojim redom, pa ćeš onda dobiti odgovor. Prizor vedre noći zaista je divan i veličanstven; u njemu se slava Božija pokazuje. A sad ponajprije znaj da se zviezdama nemnoži broj tijem što se noć većma hvata. Mi bi smo ove zviezde i u po dana vidjeli, kad bi imali ono orudje štono se zove *dalekovid* (telescopio), ili kad bi smo se u vis digli u letećim balunima (palonima), ili

Digitized by Google

bi se ispeli na vrh kakvih previsokih planinah. Živahnost sunčane svjetlosti prostire danju kao njekakav zastor, koi nam zviezde sasvim zakloni. Užežena svieća, ili svietnjak, ili kakva druga vatra vrlo se s daleka noću vide, ali preko dana već u njekom raztupu nemogu se vidjeti.

Misliš li zar da su zviezde njekakvi mali žižci? tó je druga pogrieška: one nam se čine malahne jer su od nas preveć udaljene. I velika vatra, kad se s daleka gleda, čini nam se kao njekakav plamen od svieće ili od svietnjaka; leteći balun što se većma diže, tim nam se sve tò manji ukazuje, tako da ga najzad iz vida izgubimo. I po tomu daklen, zviezde moraju biti kruglje od neizmierne veličine, da ih uzmognemo u toli velikoj daljni vidjeti. Ti pitaš: tko ih zažiže? Bog ih je sazdao tako sjajne i zračne, i u tom će se stanju sve do njegove volje uzdržati. Pa nevjeruj ni da sú za nebo pribijene, ili da su kao o njekakvu svodu obješene poput kandilah u crkvi. Kad bi smo mogli uzletiti čak gore do najuzvišenije zviezde, odtud bi smo opazili da se sve na više pòdiže ovaj prividni svod nebeski i da se sve tò većma razširuje ovaj neizmierni prostor; odtud bi smo možda usmotrili druge tisuće zviezdah, štono nam se odavde nedadu vidjeti. Pomišljajući na ove stvari naša se misó iznesviesti; tè mí nemožemo drugo nego k zemlji pasti i slaviti veličinu Stviteljevu. Ako smo bili dobri i njegovom zakonu poslušni, naša će duša, pošto k Njemu uzidje, doći u poznanje ovakovih čudestvah. Zviezde pak nepadaju, kao što nepada sunce niti mjesec, niti zemlja; one se vladaju po zakonima, koje im je Bog dao: zapremaju ono mjesto, onim krugovima obtiču, kud im je On zapovjedio. Savkolik sviet sluša Boga. Njemu smo dužni takodjer i našu volju podložiti.

Ovako zboraše onaj dobri i pametni učitelj; tè videći svog dragašnog učenika da u slast njegove besjede prima, nastavi i dalje: — Pogledaj kolika li je množina zviezdah! nebi se ni izbrojiti mogle: glè onde jedan kùp, pa opet onamo drugi, pa na istoku još jedan, i premnoge ostale. Oni kupovi zviezdah zovu se *sazviezdjama*. Glè kakve li je živahne sjajnosti ona zviezda! tè opet i ona druga! One se zato zovu zviezdama *prve veličine:* druge nam se ukazujú kao pomanje svietle, možda s toga što su udaljenije. Ako uzljubiš nauku, i omiliš učiteljima, koji će nastojati da te poduče, njeki će ti izmedju njih na veliku tvoju radost dati da kroz dalekovid razsmotriš ovaj nebeski svod, tè ćeš se naučiti razpoznati i imenovati suzviezdja i poglavite zviezde. A sad čuj

Digitized by Google

još i ovo od mene: izmedju svih onih nebeskih tjelesah što ih upažamo, premnoga od nas najudaljenija sjajna su, vlastitu svjetlost ispuštaju, tolika su sunca koliko je god njih; a njeka opet nama najbliža, *tamna* su kao što je mjesec, i svoju svjetlost od sunca stiču. Prva, tó jest svietla, nikad se izmedju sebe neudaljuju, i zato se zovu *nepomičnim zviezdama;* druga, tó jest tamna, mienjaju mjesto neprestano, kao što čini mjesec, i ova se s toga nazivaju *planetama* ili ti *pomičnim zviezdama.*

Izmedju nepomičnih zviezdah samo posmotri onih sedam štono se prosto nazivaju *Volunjaci* ili *Kola i volovi,* i onu zviezdu štono je svagda na jednom istom mjestu vidimo i štono je sjajnija od svijuh obližnjih zviezdah i zove se *obrtna,* sjeverna ili *polarna zviezda.* Vrlo je zračna i ona zviezda, koja je poznata pod imenom *Sirius*-a.

Planeti ili pomične zviezde obtiču okolo sunca: ima ih na broju mnogo; ali su glavnije *Dobropas* (Merkur) najbliži suncu. *Danica* (Venera), ona prekrasna zviezda, koja se na Zapadu prije neg i jedna druga večerom pojavljuje, i zove se *Večernjača,* a jutrom na Istoku najkašnje izčezne, i naziva se zato *Zornjačom.* Zatim dolazi *Zemlja* na kojoj mi stanujemo. Dakako, i Zemlja je naša planet, ili tielo koje obtiče okolo sunca po neizmjernim prostorima, i kad bi smo mogli odputovati do u mjesec, tè bi smo se odtud na Zemlju osvrnuli, ona bi nam se zaista ukazala kao njeki veliki mjesec; a kad bi smo opet mogli odatlen preći do u Danicu, odtud bi nam se Zemlja činila kao njeka mala lúč. Pa ovo li tè toliko čudi! Ali vjeruj mi, ako budeš i dalje nauk učio, ti ćeš jednoč sve ovo samim tvojim razumom dokučiti. Zemlju, u njezinu obilazenju okolo Sunca, prati Mjesec, i zato se Mjesec, zove *pratiocem* ili pristašom Zemlje. Poslje Zemlje dolazi na red *Bogovoj* (Mars) u kog' je nacrvena svjetlost, a pa *Perun* (Jupiter) štono je najzamašitiji izmedju planetah i ima četiri *pratioca* u svom društvu: i u Peruna je liepa i živa svjetlost. *Gladoljet* (Saturn) je pak najčudnovatiji po tomu što ga opasuju dvie plosnate, široke i svietle vitice, i što ima oko sebe sedam *pratiocah* ili Lunah u njega je svjetlost blieda i modrukasta. Planet najzadnji, koi je najudaljeniji od Sunca zove se *Uran* i ima šest pratiocah. Perun, Gladoljet i Uran posve su veći neg što je naša Zemlja; ostali pak planeti, svi su manje ili više, manji neg' Zemlja naša. Sunce je pak i mnogo veće nego li oni svikolici skupa. Sunce nije planet; ono je nepomična zviezda i sredsreda oko koje se vrte ostali planeti.

Digitized by Google

Kad mi ispred zažežene svieće postavimo našu ruku ili drugo kakvo tamno tielo, tim zaklonimo one zrake štono ih plamen od svieće ispušta, i učinimo da sienka postane. A i Zemlja i Mjesec tiela su tamna: od sunca oboje svjetlost dobivaju. Ako zemlja prodje uprav izmedju sunca i mjeseca, zakloni sunčane zrake, tè mjesec se za njeko doba povije u zemljanu sienku i liši se svjetlosti. I tako isto kad se mjesec zateče u pravoj prugi izmedju sunca i zemlje, zakloni sobom jedan diel zemlje na koi već nemogu zraci sunčani padati, pa se taj isti diel za njeko vrieme zadrži u sienci mjeseca. Ovakova sienka, ili ovakovo lišenje svjetlosti, zove se *pomrčanjem*, a tó, ili mjesečnim ili sunčanim. Ovakovi nas *pojavi* u čudo dovode, ali nas nemoraju ni najmanje prepasti niť zastrašiti.

Izmedju nebeskih tjelesah koja se takodjer okolo sunca vrte po stazama podosta *plosnato-oblima*, nalazi se prevelik broj *kometah* ili *repatih zviezdah*, ili još i *perjanicah*. Budući se pak ove zviezde redje pojavljuju, zato im se većma i čudimo, ali vrlo dobro znamo da je njihova svjetlost sasvim nedužna.

Zviezde nepomične, komete, planeti i njihovi pratioci, zovu se jednom rieči *zviezde*.

Mnoge se primjetbe o zviezdama još učiniti mogu. Malo što o njima možemo iz knjigah naučiti. Najljepša i svakom raztvorena knjiga jest isto nebo; ali za čitanje ove velike knjige ištu se ustrpljiva i duga primjećivanja, dobri dalekovidi, pomoć računice i mjerništva, i osobito pametan i ljubezan učitelj. Ali i ovo što smo dovde kazali, biti će dovoljno da uzdigne našu misó i naše srce k Bogu Stvoritelju, kojeg nam mogućnost i slavu očituje bliesak i neizmjernost prostrtih iznad nas nebesah.

Zemlja.

Tko li je igda povjesio ovu zemljanu kruglju? tko li joj osnove položio? Rek' bi da nema nad nju kukavnije stvari: stvorenja je najništavija gaze; a i pak se neizmjerna blaga za nju troše. Tvrda je zemlja; al' kad bi tvrdja bila, kako bi joj čovjek mogó njedra prodirati i nju obradjivati? a kad bi opet mekša bila, kako bi se na njoj održati mogao? nebi li utonuo on, kao što tone u piesak ili u blato?

Sve što je god najdragocienijeg ističe iz neizcrpivog njedra zemaljskog. Ova neuredna, nevažna i prostačna gruda uzima najrazličnije vidove; ona nam sama naizmjenice pružâ

Digitized by Google

ona dobra, koja su nam od potrebe; ovo se gnjusno blato pretvara u tisuće predmetah od najdivnije krasote. Pogledaj nju u tečaju cigle godine; i ti ćeš je vidjeti gdje se na korist ljudih razvija u grane, u pupove, u lišća, u cvieća, u plodove, i daje sjemena da blagodati svoje obnovi, i sve tò razkošnijom biva, koliko joj god većma njedra prosiecaš, i nakon svega toga što je ona kroz tólike viekove proizvela, ni najmanje nije istrunula niť ostarila, nego je još nova i mlada, i punih još grudih istoga blaga. Hiljade naraštajah preko nje pregaziše; svekoliko ostari, ali neostari zemlja, kojano se svakog proljeća opet pomladjuje.

Ona namanje ljudima nedolazi: nego su tó nesviestni ljudi kojino sebi samima namanje dolaze, zanemarujući njezino obdjeljavanje; kojino budući ljenivi i prazni puštaju da rastu trnja i kupine onud, kudno bi mogli žeti i trgati, i gledaju gdje im ono isto po zlu odlazi za čim toliko čeznu da si kao svojinu sačuvaju; kojino načinjajući se zavojevaocima, zapuštaju ledini baš onu istu zemlju štono ih zapadè tolike tisuće ljudih, uz požrtvovanje svoje vlastite tišine neprestanoj razuzdanosti užasnoga nemira. Oni se vidjaju ispred nepreglednih praznih i neobradjenih zemaljah; pa i pak uzmute čitav čovječiji ród za sam jedan okrajak ove toli zapuštene zemlje. Kad bi zemlja dobro obradjena bila, ona bi mogla hraniti sto putah veći broj ljudih. Ista nejednakost zemljištah, štono se kao njekakav pravi pravcati nedug u prvi mah ukazuje, biva na ukras i na korist. Planine su izklisile, a doline su se zaduble na onim mjestima, gdje im je Bog odredio. Ove različite zemlje, polag raličitih položajah sunca, imaju i svoje osobite koristi. U dubokim dolinama raste mekana trava za pašu stadama; a zatim se šire prostrana polja zaodjevena bogatim žitijama. Ovdje se podižu u vidu amfitatra brežuljci nakićeni vinogradima i voćkama; onamo druge planine izvišuju sve do oblakah svoje smrzlo čelo, i niz njih se obaraju potoci da naliju rieke, a hridine sa svojim strmenitim vrhovima podpor su planinskoj zemlji, kano ti mesu kosti čovječijeg tiela. Takova razlika sačinja onu divnost poljskih izgledah, i u isto doba zadovoljuje različnim potrebama ljudstva, niti je takove neharne zemlje, koja nebi imala ma koju svoju osobitu struku.

Zima.

Godina ima četiri različite česti, sudeći po plodovima koje tad zemlja radja, i po toploti zraka, i po tečaju štono

Digitized by Google

rek bi da ga sunce svršuje. Ove godišnje česti zovu se *doba godine.*

Godina se završuje i opet počima sa studeni. Ovo vrieme koje u našim stranama preko tri mjeseca traje, zove se *Zima.* Tad su skoro svakolika stabla bez lišća, bez cvieća i bez ploda. Zemlja je gola bez trave, ili je ista trava sva usahnula. Raštje, koje većma na studeni trpi, drži se u zaklonu. Zato limunovi, pomoranče i ostali ponici, ili se drže u zatvoru ili pod krovom, tè se tako sačuvaju od mraza.

Sitna životinja, kao što su paukovi, muhe, leptiri, popci itd., ili su gdjegod skriveni ili su izumrli. Viši diel pticah preselio se u toplija mjesta, počem se tad nemaju kod nas čim prehraniti. Krave, volovi, konji, kobile, ovce i koze nenenalaze već paše po polju. Oni bi zato od gladi posviskali, da im čovjek nepribere i nesačuva piće ili krme za zimu. Ni isti čovjek u ovo doba godine nesabira potrebite hrane. Zato ovu prikupi u drugoj dobi i čuva je za ovu. Tko toga neradi, pati ili mre od gladi kad zima oštre svoj zube ukaže.

Njeke živine, kao zmije, gušterice, žabe, jazavci, krtice, medjedi i ježevi stoje sakriveni ispod zemlje, pa spavaju sve dok je god studeni. Sliepi miševi spavaju po začkoljinama i pećinama obješeni o nogama s glavom nizbrdo. Oni se zbiju jedan uz drugoga pa manje studeni osjete. Samo pred toplu večer pri svršetku zime izilaze, a obdan nikada. Lete dobro po pomrčini, kano ptice po vidiku.

Zemlju zimi pokriva slana ili snieg ili mraz, ili je kvase česte kiše. Slana, snieg i mraz niesu drugo neg opet voda, koju je studen učvrstila i sledila.

Noći su u ovoj dobi godine posve duže nego dnevi. Obdan je sunčana svjetlost slaba, i nebo je počešće zastrto oblacima, zrak je često pun magle, ili je žestokim vjetrovima uznemiren.

Nego je medjutim težak žito posjejao. Ono se malo po malo nadoji vlage, nabrekne, pusti žile, a pa onde nikne iz zemlje. Težak pritom obradjuje zemlju da je nasadi bobom, grahom, i ostalim koristnim sadjem. On takodjer po svom vrtlu sjeje, krči zemlju za mlade vinograde i kopa jame za stabla štono ih je naumio saditi. U početku zime kupi masline, melje ih ili gnječi, i ulje iz njih vadi. Gdje ima dosta orasah, težak i iz njih ulje ciedi. Zatim soli meso, osobito krmeće, tè ga za potrebu ili prodaju hrani.

Digitized by Google

Proljeće.

Nješto ne baš daleko iza nastupa nove godine opažaju se dani duži, noći kraće, sunčana svjetlost postane zračnija, i sunce se na nebu vidi na većoj visini ispeto. Malo po malo sunčani zraci postanu topliji, zrak nebiva onako studen, niti su već vjetrovi onako silni, ni mrzli. Tad nastaje drugo doba godine, koje zovemo *proljećem*, i koje je ljepše nego ma koje drugo.

Stabla izbace prvo lišće, njeka, kao što su bajami (bademi) odjenu se odma i cvićem. Zemlja se svud travicom obastire, žito raste i njive prekriva. Ptice štono bijahu zimi utekle, opet se medju nas vraćaju, i lastavica traži svoje staro gniezdo. Druge načinjaju sebi novo tè zato kupe travu, zemlju, slamke, grančice i druge potrebite stvari za gniezdo. Ovo postave na zgodno mjesto, snesu jaja i légu ih, niti s njih odlaze, neg samo kad im se prehraniti treba. Cigla jedina kukavica nenapravlja gniezda nit' leže svoja jaja, nego ih snese u gniezdu drugih pticah, kad se od njega matica za koi tren udalji. Ona potom dodje, i bez da se ičem dosieća léže kukavičija jaja isto kao i svoja vlastita. Nego mali kukavčići pošto se izlegu izbace iz gniezda porod one majke što je i njih izlegla.

Pošto se ptići izlegu, matice im donašaju hranu. Lastavice nose muhe, paukove i sitnu crvad. Vrabci i druge ptice koje se sjemenjem hrane, nose zrnca, koja one iste prije progutaju, podrže ih u grlu, a potom ih izbace, da ih tako omekšane svojim ptićima dadu. Naprotiv orli, sokoli, jastrebovi viju se po zraku, napadaju na ptice i na male četveronožne živine, trgaju ih kljunom i oštrim svojim noktima, tè ih diele sa svojim leglom. Uz proljeće vidjaš premnoge muhe i leptire gdje se po zraku miču i lete od cvieta do cvieta. Pčele štono preko sve studeni stajahu zatvorene u svojim uništima (košnicama), izlieću u toplijim časovima i odlaze da po cvieću pasu tè da iz njega izpijaju tvorivo za svoje kućice i potrebitu sebi hranu. Sve se polje zastre liepim zelenilom, a zrak se preispuni mirisom novih cvietovah. Izmedju lišća po stablama slušaš gdje pjevaju vesele ptičice, koje se raduju što im se bolje doba povratilo.

Živó izlazi na pašu, i rado pase mladu travicu, štono se odskora iz zemlje pomiljila. Ovce se janje i kòze okozuju tè se jedan diel mladoga čuva i s njim stado pomnožuje, a drugi se diel prodaje i zanj se vadi dobitak. Pritom se muze

Digitized by Google

mlieko, iz kog se pravi maslo, sir, skorup, skuta itd. Striže se vuna ovcama, koja bi kasnije i sama pala i tako bi se pogubila. Radostan težak iz doma izlazi, tè sjeje leću bobicu i drugo sjemenje što je za usjev dočuvao, da si u svoje doba plodove pribere. Oblazi njive kud je žito niklo, tè ga pomnjivo plieve, bojeći se da ga zle trave, ili neobvladaju, ili da mu nenaškode. Kosi prva siena po livadama i po okrajcima, stere ih na sunce da se prosuše, i kad su već dobro suva, unosi ih u pojatu. Ova su siena i vrlo bolja i sočnija. Već su i njekoja voća dozriela, pa se kupe bajami i beru se trešnje i armelinke (antići, natipierke). Za ovima prispievaju njeke vrste krušakah, a pa onda i šljivah. Težak takodjer navrće više kojekakvih stablah, tè tako mnogi posadi, koji ili ploda nedaju, ili im dobar nebiva, počmu radjati ukusnim i sočnim voćem. Sádi masline, trklja vinograde koji su za trkljanje: gdjekoji još režu i lozu. Osim toga pregleda voćke i nastoji da im preprieči da neizbacuju premnogo granah, koje bi plodjenju škodile.

U onim mjestima gdje se o svilenim bubama radi, pri svršetku proljeća po više je satih u kući zatvorena seokinja, nastojeći okolo takovih crvićah. Pitá ih lišćem od murve i pazi da im ga daje pošto se dobro od vlage osušilo. Ona često mienja svojim bubama postelju, brine se da ih u čistoći drži i da se nenatrpaju mnoge jedna na drugu. Čuva se da ih nebi bûkom uznemirila i preveć ustresala, osobito onda kad spavaju prije nò što košuljicu izmienu, i kada bolestne od zdravih luči. U najtoplije doba dana pušta im nova zraka u sobe. Kad bube postanu povelike i nješto malo na ledjima požute, ona im tada stavi blizu kojekakvih granah i snopićah, na koje bube uzidju da tamo prave svoju čauru (kožurak) u koju se sasvim umotaju. Kašnje njekolika dana naša ti seokinja skuplja čaure, tè nastoji da ih, ili na suncu, ili pomuću ognja, dotle ugrije, dok god necrkne onaj crv što se u njimu nahodi. Nego se najpre izberu njeke čaure, iz kojih izidju leptiri, koji snose jaja, ili kao što se obično veli, sjeme za dojduću godinu.

Ljeto.

Okolo polovine godišta dani su postali vesma duži nego li noći, sunce se sve na višem mjestu ukazuje i duže se vremena vidi. Zrak se ugrije i tako prispije doba godine, koja se *ljetom* zove. Tad su žita pri sazrievanju, klasovi otešćaju i držci im se isprevijaju. Oni su tad promienuli boju i zanla-

Digitized by Google

vili se. Na vedroj noći po njivama se svjetlucaju množine žižakah. Ovi ti časkom izčeznu, a časkom se opet zažegu. Takove žižke načinja preveliki broj svietnjakah ili svjetlicah. Njihova svjetlost nalik je ognju, ali, kao što je već poznato o nju se ni najmanje nemožeš opržiti.

Kad vidi težak da se klasje već pozlatilo, dolazi na njivu sa svojim srpom, držke ženje skoro pri zemlji, sastavlja ih u rukoveti, štono ih na tlu ostavlja. Potom sve poveže u snopove, pa ako je vrieme na kišu, bržebolje navali snoplje u granice ili krstove, stavljajući klasove unutra a slamu s dvora. Tako kroz njekolika dana pusti da se žito prosuši, tè da mu zrnje lako ispadati može. Zatim ga mlati ili vrše na guvnu, rastavlja ga od pljeve i slame, saspe ga u žitnice ili u koševe, a slamu splasti i njom se u više potrebah služi.

U ovo doba vidjaju se mravi gdje u dugačkim prugama izgmižu iz jamicah tè idju tražiti žita da ga u svoje kućarice sanesu. Oni spopadnu zrnje s ustima, pa ga nose sa takovom snagom koja zaslužuje da joj se divimo, počem samo jedno zrno pšenice još je i teže neg li dvadeset mravih. Sasvim tim tako hitro gamiže mrav sa zrnom u ustima, kao da mu ni mrve nije teško. Mravi nose u svoje kućarice još i drugo sjemenje, mrvice od kamena i drveta, tè s tim sebi kuće načinjaju. U dnu ovih stoje crvići u vidu malih duguljastih i bielih jajcah, iz kojih se potom mravi izlegu.

Pošto težak hranu pribere, preorava zemlju na kojoj je žito bilo, da bi je tako boljma sunce uredilo; i prevrće onu štono je okolo lozah, da i one tim bolji ród donesu. Neki ogule lišće s trsovah, da bi grozdovi boljma suneu izloženi bili.

Tó čega se težak u ovoj dobi godine ponajviše boji, jesu oluje koje se često od časa do časa zametnu. Pri najljepšoj vedrini nebo se zastre crnim oblacima iz kojih česte munje izlieću, tutanj se grmljavine čuje, pa često grom u zemlju udari sa užasnim urnebesom. Tad uzbjesne vjetrovi, pa se prolije pusta kiša, ili grád (krupa) obaspe zemlju, tè uništi ljetinu. Grom udara češće u vrhove planinah, u stabla, u zvonike i u crkve, kuda ga privlače mnoge livene ili kovane stvari.

Po danu u časovima jake vrućine sva se životinja zbije u plandište da se ukloni prevelikom sunčanom žaru. Nečuješ da ptice pjevaju, niť ih vidiš da lete. Volovi, krave i ovce preživlju u oborima, ili na kakvu drugom zasjenitu mjestu. Težak povrgne svoj rád, tè se skloni u kuću, ili na koje mjesto gdje manju vrućinu čuje. Cigli jedini cvrčak rek bi

Digitized by Google

da uživa na vrućini, tè koliko može i nemože cvrči na vrhovima stabalah. Ova malahna živinica pošto se dugo dobi nastajala pod zemljom da se prehrani sokom kojekakvih žilah, sada pogmili na panjeve. Ali tad nema krilah. Tielo joj je oblije a boja mu je otvorito-zelena. Pošto mirno popostane malko na panju, opna joj na ledjima pukne, tè malo pomalo odtud cvrčak izidje. S početka mu je tielo mekušno otvorite boje, a krila su mu savijena. Sad mu se opet malo po malo i krila razprostru, tielo mu postane tvrdje i zagasitije, tè tako naš cvrčak dobije snagu i leti.

Ljeti daje zemlja izvrstne i dobre plodove, kojima se osobito utoljuje pusta žedj vrućinom prouzročena. Praskve, dinje, mluni, krastavci, i osobito pomoranče, beru se najposlje i vrlo se rado jedu.

Jesen.

Zemlja, štono bijaše gola preko zime, štono se uz proljeće odjenula mladjušnim lišćem i cviećem i počela plodove davati, u ljetu rek bi da je najveću snagu svojim ponicima dala. Ali uz *jesen*, štono odma za ljetom prispieva, stabla su ti voćem okićena, ne samo na radjenim zemljama, nego i u najdivijim dubravama. Kruške, jabuke, smokve, masline, loze nose silu ploda i roda, odkud ljudi za buduće doba godine nabave sebi ljepa jestiva, pića i začine. Ovi plodovi njekom stranom dobivaju se usljed težačkog truda, uložena okó sadjenja i gojenja onih stablah na kojima rastu; ali čovjek ništa neulaže okolo divijih, štono sami po sebi plode, tè i čovjeka i njekoju životinju dovoljno prepitaju. Kestenj radja zdravo i ukusno voće za čovjeka. Hrast se ospe žirom (željudom), koim se hrane i ugoje čitava stada svinj ah.

Čim grozdje sazrije, trga se i nosi u kace. Tú se smasti, a potom se iskrene u badnjeve. Pošto kroz njekolika dana provari, otače se i salije se u bačve i u drugo podobno sudje, u kojem se redi, ako uztrebuje. Za isvrstnija vina, ne samo što se bira bolje grozdje, nego se još ulaže najbolja pomnja okolo radnje o njemu. Čisti se od gnjiladi i od nezrelih jagodah, izzrni se i prostire na sunce da se prosuši, tè se velika pažnja obraća na varenje, koje da nebude ni odveć mnogo ni opet posve malo. Tko želi imati biela vina, na stoji da nevare ni ozobine ni opne s mastom zajedno, jer mu se drugčije boja gubi. Nepropada takodjer ni dropina, štono ostaje u badnju pošto se vino iztoči. Tko ima zavoj, ili što

Digitized by Google

kod nas vele *torkul*, taj vadi iz nje i posljednju kapcu, štono je mogla još zaostati. Potom se pravi vodnica ili vodnik (pivo, bevanda); njekoji kupe špice za golubove, a ostalo se saspe na gnojište, tè za potust zemlje služi. Tko nepravi vodnika, taj peče iz dropa rakiju. Medjutim dozore kokuruzi, koje težak trga za brašno sebi i živežu. Ženju se takodjer sierci i prosa.

Zemlja se opet radi za usjeve, koji se započimlju pri svršetku jeseni. Ali su valjani tažaci ponajpre spremili i na njive iznieli gnoj da zemlju nagnoje, ili su zaorom vučka i grahorice, nju za plodjenje već priugotovili. Gdje se radi o gori, kó što Bog zapovieda, a ne onako kao kod nas, počima se ova od suvadi pročišćati i spremaju se drva za zimu. Oni skotovi, štono preko sve zime spavaju u svojim logama ili gdjegod ispod zemlje, uz ovo doba godine jedu mnogo i udebljaju se. Ptice koje poćmu osjećati prvu zahladicu, i kojima poćme nestajati hrane u našim stranama, odliećaju u toplija mjesta. K nama pak dolieću opet ptice, štono bježe iz još studenijih mjestah nego li su kod nas, tè im pomnjivi lovac radi o glavi, svakojake zamke snujući ili ih iz puške bljući. Hora je pak lovu u ovo doba ne samo s pticama nego još i sa zecovima. Voće koje se uz jesen skupi, višom stranom čuva se za zimu.

Medjutim težak poznavajući kako se kozlići pasu kad zima stisne zube, sprema sebi zimnicu, a ni svoje blago nezaboravlja, neg mu pripremi potrebitu piću, kojom će ga prehraniti i krevet mu prostrti kada studen udari. Režu se vinogradi i podkresuje drugo sadje, kadno se bojati da bi mu takovo podkresivanje u proljeću moglo škoditi poradi zlih vremenah, koja često u nepodobno doba zaokupe i rane na stablama povriedjuju.

Skoro svakolika stabla izgube svoje lišće, koje odpadne i služi za potust zemlji. Malo po malo polje postane golo; i stabla, kojano bijahu toli krasna, kitnim lišćem zaodjevena, i voćem načićkana, sad su sasvim oljuštena, i rek bi da su ti suvi i izumrli panjevi. Dani postaju kraći, noći duže, a zrak studeniji i sumorniji. Kiše češće i usovnije počimaju nadimati zemlju. Svršetak jeseni uvodi nas u zimu, i ovako se doba godine navršuju i završuju.

Čovjećiji život.

Na svietu nema dužega puta, neg što je put života. Nikakav čovjek niť žena, koliko se njih tiče, nemogu dužeg

Digitized by Google

putovanja od ovog učiniti. Dok putuješ, mora ti se tisuća stvarih pridesiti; pa i dok živiš, tó ti se isto dogadja. Sunce na vedro nebo iskoči, nema u zraku ni cigloga oblačka u nakrst svega neba od istoka sve do zapada, od sjevera pa do juga. Oh da ljepa u Boga dana! Daj da se sjeda. Ja ću danas srećno putovati. Popnem se na kola i ni punu uru puta niesam još prevrgao, a nù ti, sa sjevera počmu se dizati kao kule njekakvi crni i tmasti oblaci, iz kojih kreše često sievanje živog plamena za plamenom; pak se na više podižu, i njeki mukli tutanj razprostiru; najposlje stanu lećeti kao da ih isti djavo nosi, propuštaju ovamo i onamo po gdjekoju zamašitu kaplju, pa najzad stanu točiti silnu kišu, kao da se iz kabla lieva. Ti još očekuješ da će i grad udariti, i munje zaokupiti , i sami se jaz razjaziti. Tó nije tako. Svega je toga nestalo; sunce se kao i prije povratilo. Sutra-dan ti se sa svim drugčije dogodi. Ustao si iz kreveta, i zakleo bi se da će se sviet na zemlju stropoštati; nù, samo nakon pó sata sve ti je podpuni mir i tišina. Nadješ gostionicu, koju je rek bi prvi graditelj na svietu sazidao. Iskoči predate gostioničar, rekao bi: sad je iz bielila ispao; sav gizdav kao kakva snaša. Svojkolikoj njegovoj momčadi med iz ustah kaplje. Ti misliš da ćeš pravi gospodski objed imati. Sjeo si za trpezu. Jedva šta imaš da jedeš; a najzad do žive duše račun te oguli. Sutra ćeš pak u krčmi, kojano izgleda kao njeko mišije gniezdo, i nad kojom je namrčen njekakav znak da ga ni razpoznati nemožeš, do mile volje svega naužívati se i veselo provesti. Upravi na kakav god hoćeš način tvoje stvari, čini što ti je god drago. Smućuj se ili nesmućuj pri onom što ti se desi; mjeri tvoje korake, ili pusti nek sve ide kud ići mora, držim da ti je sve jedno i isto. Samo se jednoj stvari moramo priviknuti, a poimenice trpljenju. Ali mi hoćemo, da na godine a negmoli na mjesece prije, predvidimo tó što se ima dogoditi; i da očima razuma skroz proniknemo ono što mora biti. Pa nije nikakvo čudo što upažamo da su gotovo svikolici ljudi prepuni mislih, da su im oči ukočene, i da su tužni kao da bi bili pri smrtnom izdisanju, a čuže se pritom da je sreća sliepa.

Digitized by Google

I. PJESME UMJETNE.

VILINSKA ZASTAVA

Pjesma

Ane Vidovićeve

Svojoj miloj Unučici

Elisi

Kćeri preljubeznoga svog Sina

Bonaventure

u Dubrovniku posvećena.

I.

Jedno jutro Ivka poranila,
I goricom tako popievala:
"Ah! moj čajko Vojeoda Janko
Zašto hoćeš da me jadnu dadeš
Za Stjepana od Stambula grada
Kad se u njeg' zaljubit nemogu?
Ah! moj Ive, tko će rastavit nas
Od ljubavi naše toli vierne?
I kom' ću se jadna ja moliti
Da nam hoće u pomoći biti!„
Al' medjutim tko se Ivki kaže?
Djeva jedna bielo obučena,
Krilatoga ona konja jaše,
K Ivki trče, lagahno je hvata
Ter je sjede na konja predase;
Biel' je konjic kano snijeg bieli,
Uzda mu je od suhoga zlata
Sedlo mu je od crvene svile;
Pa gdje nosi take dvie djevojke
Olo trče, daleko odmiče.

II.

U toliko noć se uhvatila,
A svukud su glasi dopanuli
Da su Turci Ivku zarobili;
Kad je njezin tó dočuo dragi
Mal' da nije junak izdahnuo...
Al' s' osviesti, i odmah odluči
Mnogu viernu da pokupi družbu
S njome Ivku da izbavi svoju.
S druge strane Janko Vojevoda
Knjigu piše Marku Kraljeviću:
"Kraljeviću moj premili pobro
Tursku silu terpiti nikako
Nemožemo, nit' nam' je pristojno,
Kad su meni kćercu zarobili
Danas meni, a setra će tebi
Zarobiti i selu i ljubu.
Neg' pokupi Marko silnu vojsku,
Kletu Turad da gubit idemo,
Bez da pobro časka dangubimo!„
Kad je Marko knjigu proučio

Digitized by Google

U sercu mu vrijed uskipio,
Silnu vojsku odmah pokupio
Pa je k Janku brže pohitio.

III.

Marko s Jamkom kô vojvode jašu
Pred četama, a Ive ih sliedi
S nebrojenom vojskom vitezovah,
Uz bubnjeve i svirale puste.
Po varošim i turskim selima
Sva se vojska prospe i razidje
Jeda li bi kako srećna bila
Naći milu kćercu jedinicu,
Jedinicu vojedode Janka:
Nò zaludu muka svakolika.
Medjutijem Turci na oružje
Listom skoče prama silnoj vojsci,
Tè se krutan boj zavrgne tada
I dosta se turske krvce proli;
Ama sasvim što mi dobitnici
Vrli naši vitezovi biše,
Ivku milu naći nemogoše,
Ni vidjet je, niti izbaviti.

IV.

Bieše Ivka kod cetinjske rieke
U prelijepoj jednoj maloj kuli,
Kud je bješe planinkinja vila
Iz gorice digla i odniela;
Mila vila imenom Ljubica,
Svijuh vilah prekrasna kraljica.
Ona Ivki klubko jedno dava
Sve od zlatnih žicah namotano,
I svilnu joj dade mahramicu,
Te joj reče: „Uzmi draga moja
Zlatnim vezom tvome Ivi piši:
Ja ću tvoju knjigu izvezenu,
Sred bojište njemu izručiti.„
Primi Ivka zlato i mahramu
Po mahrami tako stane vesti
Svome dragom tako poručivat:

"Nestraši se Ive mili
Nerobuje Ivka tvoja,
Ali srce, duša moja,
Za tobom mi tuže 'viek.
Blizu sam ti jedne rieke;
Trče rieka, ladja pliva,
Ali željo moja živa
Na misli si meni 'viek.
Ovaj biljeg tuge moje
Štono ćeš ga ti primiti,
Ah! nemoj ga izgubiti,
Nek' uzate bude 'viek.
Tek ljubavi uzdah cigli
Ti m' na ove rieči vrati,
On u srcu svedj će stati
Dragoj viernoj tebi 'viek.„
Ivka smota svilenu mahramu
Tè je vili u ruke predaje,
Vila skoči na svojeg konjica
I dopade uprav na bojište
Kad boj biti vojske prestanule.

V.

U osjenu pod jednijem stablom
Sav zamišljen Ive sám sjedjaše,
Kad začudjen vila ugledao
Gdjeno sjaje kano i Danica;
"Liepa li si, sobom progovara,
Al' mi nebi srce obranila
Kó što mi ga Ivka obranila.„
Sjaše vila, Ivi se približi,
Pa svilenu pružajuć mahramu
Sladkim glasom zboriti mu stane:
"Čitaj Ive zlatnu poslanicu
Po mahrami ovoj navezenu;
Srce smiri i razvedri lice,
Hajde s vojskom svi se povratite,
Vaš zavičaj mili veselite,
Dosta Turak' za sad ste s' nasjekli.„
Pa čim tako rekla, već utekla.—
Ive tada mahramu raztrese:
Štije one ljubeznive rieči,

Digitized by Google

Zaigra mu srce od veselja,
Pa na zemlju klekne i poklikne:
"Budi hvala Bogu velikomu,
Kad mi niesi Ivko dušo moja
Robnjica prokletom Turčinu!
Kad ja znadem da si meni vierna!
Ja ću s vojskom veselo se vrnut,
I sve rieke obać dok te nadjem.„
Tó rekavši kó sokó dotrče
K svojoj vojski, i vitezu Marku.
Bubanj udre, a svirke zasvire,
Sva se vojska diže u veselju,
A Turci mi malo odahnuše. —

VI.

Idje vojska, radosna putuje,
Kod Cetinje rieke ustavi se,
Da počiva hlada s' nauživa.
Kad na vrhu jednoga brežuljka
Ukaza se mnoštvo djevojakah:
Sve s' u bielu ruhu obučene,
Sve na glavi s kapicam crljenim;
Tú mi sjede krasne vience viju,
Krasne vience od zelen' lovora.
Jedna sama izmedj' njih neradi;
Pa čim druge sjaju kó zvjezdice
Ona sjaje kano sunce žarko:
U rukam joj velika zastava,
Lagahna joj kano perce malo.
Ni od platna, niti je od svile:
Već je ona divno isplетena
Svakovrstnim cviećem neumrlim,
A vrh nje su do tri lovor vienca.
Čudno čudo sada se pojavi
Iz zastave milo udaranje,
A diklica koja nju nosaše
Stane vojski tako popievati:
"Oj viteže Kraljeviću Marko!
I ti hrabr i Janko vojevoda!
Hodte k nama, sa svom vašom vojskom
Da vas vile časno nadaruju!„
Tad kvilama svi veseli lete;
Marka i Janka one okrunjuju,
A ostale vile razdjeluju
Lovor-vience svima vitezima:
Tek čast taka nedopade Ive,
Tè se junak jadom razžalio. —

VII.

Kad su vile Marka okrunile,
A iza-njeg' Janka vojevodu,
A za Jankom ostale viteze
Svaki s' diči u veljem veselju;
A ovako Marko govorio:
"Hvala vame blagodarne vile
Kada ste nas tako počastile,
S vašim viencim nama milijima
Nego da su baš carevi dari.
Al' ti vilo, mila diko naša,
Kojano si mene obdarila,
Kaž' mi žašto izmedju vitezah
Neobdari lovorovim viencem
I Ivu nam pravoga viteza?„
Na tó Marku dikla odgovara:
""Jere htjedoh njega naponase
Počastiti milo nagraditi;
Jer je meni vitez najmiliji...
Hodi dakle hodi k meni sada
Ive dragi, žarko sunce moje!
Evo tvoga vienca lovorova;
A u viencu srebrena zviezdica;
A sred zviezde srce udjelano:
Srce ovo, ovo srce moje
Koje od sad na uviek je tvoje!„„

VIII.

Netom Ive krasni vienac primi;
Tud proleti planinkinja vila,
Baš Ljubica svih vilah kraljica;
Koprenu joj s lica odmaknula.
Ivku milu svi poznadu tada;
A zapanjen Ive ostanuo:

Digitized by Google

Čini mu se raj nebeski gleda.
U tó Janko svojoj ćerci poče:
"Od kada si amo pristupila?
Od kada li vilom se stvorila?...
Pravo kaži, tó moguće nije!
Tko t' odnio, tko l' ovde sakrio?
Kak' i zašto Ivu tako ljubiš?„—
Ivka na tó njemu odgovara:
""Ah! premili moj ljubljeni čajko!
Ti se nemoj na me rasrditi,
Sve ću tebi vierno povidjeti:
Evo ima sedam godin' danah
Da ja tvrdo moga Ivu ljubim,
I mogućan neće nitko biti
Našu ljubav igda rastaviti...„„
Htjede mlada i dalje zboriti,
Al joj otac neda ni pisnuti,
Neg razljućen njojzi odgovara:
"Muč' umukla huda ćeri moja,
Doće brzo pote gjuvegija,
Komu sam te davno obećao;
Gjuveglija poštena koljena,
Plemić pravi, roda bogatoga:
Od mene te davno izprosio;
Iz Stambula hoće po-te doći,
Njegova ćeš biti il' ničija.„
Ali na tó poviknuo Marko:
""Dobro znadeš pobro vojevoda,
Kakovi smo bojak strahoviti
Mi u turskoj zemlji dohrvali,
Da nadjemo tvoju milu ćrcu.
Znaš koliko ti si bio tužan;
Ama sada srećom nenadanom,
U prsima srce ti zaigra,
Rad milosti velike radosti,
Gdje ti Bogó vrati ćercu tvoju,
Gdje si doznó da su nju sakrile
I čuvale milostive vile,
Kano biser i drago kamenje. —
Nù kad tako vilam mila bieše
Još milija tebi mora biti.
Ti nemožeš dakle njoj braniti,
I ne brani, pobro i ne brani
Da odbere viernom ljubom biti
Baš onomu što joj srce rani.„„
Tada reče Janko ćeri svojoj:
"Nevjestice mlada Ivanova
S tom zastavam što s' je dostojala
Hajde prva s tvojim gjuvegijom,
Svi vojnici tebe će sliediti,
Svi vojnici svati u veselju.„
Kad u tomu k Ivki brzo leti
Baš Ljubica svih vilah kraljica,
Sjùše s konja svoga krilatoga,
Pa njoj stane tako govoriti:
"Na ti draga jaši konja moga
Vila tvoja tebi ga dariva.„
Tè u čelo ljubko je poljubi
Pa se diže vila u oblake.

IX.

Pošto vidje vojevoda Janko
Da mu vile tako ćrcu ljube,
Lice njemu planu od veselja.
A mlad Ive tad pristupi k Ivki:
Jaše s njome konja naporedo;
A Kraljević uzdignuo glavu
Radi liepog vienca lovorova,
Koim su ga vile nagradile
I svu vojsku njemu počastile:
Pa tim kaže koliko mu mila
Čast takova od gorskijeh vila'.—
Sliedi vojska mlade vjerenike
I ovako milo popijeva:
"Hajd' pred nama Ivko naša,
Što si vilam draga bila,
Dobra sreća teb' pratila
S nama sada, i svukud!
Ona vojska što po svietu
Tražeći te svud je tekla,
Kroz tebe je vience stekla
Neumrlog lovora!
Ti zastavu od veselja
Nama s', nama, ukazala,
Poslje truda nam' si dala
Blag' i sladjan ti pokoj.

Digitized by Google

Sad vesela konja tvoga
Jaši janje naše milo,
Tebe draga naša vilo
Evo sliedi vojska sva!„

X.

Dočim tako hvale nevjesticu;
Dočim ona jaše na konjicu,
Držeć čvrsto u rukama bielim
Onu liepu vilinsku zastavu:
Svake šare svakojako cvieće,
Kîm zastava bieše izpletena,
Sad se stalo ljuljat i vijati
Kano da bi vjetar udario;
Vjetar nije, neg' izleti sada
Iz tog cvieća čudnovata ptica:
Perje joj je od svakoje boje,
Oči su joj kano u sokola;
Kako maše sa širokim krilim
Nebesko se čuje udaranje.
Tiho leti ispred vjerenice;
Pa kad bila nedalek' od grada,
Ovako je divno zapjevala:
"S Bogom s Bogom krasna nevjestice
Koja si se sreće dostojala,
Da okruniš Kraljeviće Marka
Onim viencom kog su vile splele.
A sad nek se širom svieta znade,
Da sam ona ja milena ptica,
Što po svietu neprestano letim,
I spuštam se vrhu onih dvorah,
Gdje se nadju milostive duše,
Štono kriepe tužne i žalostne;
A najviše paka se smiluju
Na pregorke materine suze,
Kad se molu za poroda svoga.
A tih kućah, gdjeno ja počinem,
Blage vilè odma dosjete se
I pomnjivo tè dvorove paze;
Jer kó što su Bogu duše takve,
I vilam su isto tako mile,
Tè ih vile svakako nastoje
Nadariti svakom dobrom srećom.„
Tad se ptica u vís izvijala
Od očijuh svima odbjegnula;
A Ivka je u grad s četom stigla,
I u crkvi s' liepo rukovala,
I Ivanu mila ljuba bila.

XI.

Ovu vilsku zastavu ti
Unučice moja mila
Ja sam za-te tek savila
Prim'je daklen primi ti.
Misleć nate, Lizo moja,
Ja sam Ivku popievala,
Teb' u njoj sam ugledala,
Teb' u srcu čula svom.
Ti s' od mene nadaleko;
Tebe žudeć ja zapivam,
Tako tugu u kôj bivam
Pjevajući razblažim.
Teb' ostavljam gusle moje;
Kad od svieta budem poći,
Ti ćeš uz njih draga moći
Milo-glasno zapjevat.
Krasnu dušu ti imadeš,
Imaš srce sladko î milo,
Jeda mogneš moja Vilo,
Bolje pjevat još neg' ja!
Ah! da budeš pjevačica
Boga hoću svedj' moliti
Jer ćeš svaku utažiti
Tvoju tugu pjevajuć. —

Digitized by Google

Zadarski rat s Mletčanima.

polovicom XIV. vieka.

Pjesma S. B.

Evo minu sto godinah dana'
Odkad nam je gusla zaniemila,
Zlatna gusla starca Milovana,
Duša mu se raja nasladila!
Nit' kò hoće da uz nju prijane,
Po staračku da pjevati stane.

Njetko pjeva gizdave djevojke,
Kosu crnu i rumeno lice,
Modre oči i bijele dojke
Nesudjene svoje ljubovnice;
A za narod i práva mu sveta,
Žalibože, briga mu desata!

Njeki slave i hrabre junake,
I milenu svoju domovinu,
Al' ti lete nebu pod oblake
Zapuštajuć neuku svjetinu,
Što tek onda iz sva grla pjeva
Kad se pjesma na prostu odjeva.

Dela daklen planinkinjo mila,
Kojano si u starom zemanu
Tako čudno u srce pirila
Pobratimu starcu Milovanu,
Molim ti se kano boginjici
Dè pomozi i mojoj guslici

Ja nepjevam Marka Kraljevića
Nit' sokola Skenderbega bana,
Kapistrana, Janka, Zrinovića
Ni viteza Janković Stojana;
Al' je, vjeruj, vilo uzorita
Pjesmi mojoj svrha plemenita.

Ja ti hvalim Zadar moj bijeli
Tú starinsku dalmatinsku diku;
Sviet slovinski nek zapozna cieli
Slavu vječnu, slavu preveliku,
Koju steče za starog zemana
Braneći se od ljutih Mlečana'.

Četrnajstog za Isusom vieka,
Četrdeset i treće godine,
Kralj Ljudevit da iznadje lieka
Protiv pádu svoje krunovine,
Silnu vojsku bieše sakupio
Kod Bihača tabor načinio.

Dalmacija alem kamen dragi
Svietle krune svetoga Stjepana,
Čim začula da Ljudevit blagi
Tú se bavi, šalje sa svih strana'
Poklisare, gospodu veliku,
Milom kralju na poklon i diku.

A od svijuh bijelih gradovah
Štono dižu glavu ponosito
Iznad mora poput labudovah,
Vjernijega kralju Ljudevitu
Nema pobro od Zadra bijela,
Dalmacije junačkoga čela.

Kad to čuo dužde od Mletaka',
Od jarosti mienja mu se lice,
Kano mahnit on se zrakom šaka,
Iz očiuh lete mu varnice...
Morskog vodju sebi dozivaše
Tè ovako njemu besjedjaše:

Digitized by Google

"Čuo jesam, Marko Justiniane!
Čuo jesam, vjerovat nemogu,
Da gradovi s one mora strane
Poklisare poslaše u slogu
Vladaocu Ungarije ravne
I trojedne kraljevine davne.

"Nit' je meni baš ikoga žao
Koliko je Zadra bijeloga...
Kad pomislih da je sav upao
Medju pandže lava krilatoga,
On ti dižè glavu ponositu,
Poklisare šalje Ljudevitu!

"Nego Marko, sve naše uzdanje,
Ti opremaj tanene galije;
Š njima hajde, i nečini s manje,
Hajde š njima k glavi Dalmacije:
Sniži li se Dalmaciji glava,
Izčeznu joj jogunstvo i slava."

Malo za tim minalo zemana,
A sa brda svetog Mihovila
Nad udesom svojijeh Zadrana'
Iz sveg' grla zakukala vila,
Kukajući dol' niz sinje more
Kazivala Mletačke jambere.

Gledali ih junački Zadrani,
Gledali ih al' se neplašili.
U sabor se skupili gradjani,
U saboru skupa zaključili:
Poklisari da se opremaju
I da s Markom dogovor imaju.

Al' nù slušaj Mletačke hitrine,
I Mletačkog plemenita srca!
Hoće da se sve ruše zidine,
Gradski bedem da u lagum vrca;
Sve ostale kule i tvrdjave,
Duždu pod vlast da se odma stave.

A čitavoj Zadarskoj upravi,
I čitavoj gradskoj vladavini,
Onaj čovjek da bude na glavi
Koj se svidi Mletačkoj obćini:
Ako li se sve tó neizvrši,
Bojna sudba da se listom vrši.

Kada su se toga naslušali
Stanovnici bijeloga grada,
Silno ti se do cigli uzpali,
Gnjev žestoki i ciglim zavlada;
Tè svi složno odluče u vieću
Da će bojnu pokušati sreću.

Dat' je bilo stati tè gledati
Plemenitih junačkih Zadranah!
Kako ti se stadoše spremati
Da se brane od svojih dušmah.
Tú se zidje i pripravlja, tú se
Hrana kupi, a mači se bruse.

Al' dok s' oni za obranu žure,
Mlečić novca neštedi ni mita,
Bjesni kano nekršteno Túre,
Hara njive polja uzorita,
Pali kuće, blago, čeljad plieni
Nepraštajuć niti kojoj ženi.

A lakomost prokleta od Boga,
Nestalo joj na svijetu klice,
Iznevjeri kneza Krbavskoga,
Kneza Kliskog, kneza Ostrovice
Mlečanim se oni prodadoše,
A svoj narod i dom izdadoše!

Sam nemože Zadar da odoli
Svoj dušmanskoj pregolemoj sili,
I ako su zadrani sokoli.
S tog' su oni za pomoć prosili,
Ljudevita kralja ugarskoga
I brata mu Andru napuljskoga,

Digitized by Google

Kad ti rujna osmi dan prispije,
Dan radosti svoj zadarskoj župi,
Dan poroda Djevice Marije:
Sitna knjiga Zadranima rùpi;
U knjizi ih Ljudevit slobodi
Silnu vojsku u pomoć da vodi.

Kad Zadrani knjigu proučiše,
Sbace s ljadjah mletačke grbove,
A na mjesto njihovo staviše
Plemenite ugarske znakove,
Neka više Mlečići nedvoje
Kakva čuvstva u Zadru se goje.

Malo zatim postajalo dana',
Drugi list im stiže od Andrije,
Da je njima pomoć obećana;
Al' mač kleti krnta krvopije
Sutradan je Andru usmrtio,
Sve Zadrane u crno zavio.

A i tè im nebi dosta rane,
Ban Lažković neg' ih još izdade!
Silnom vojskom on dodje do Vrane
Tú mu novac mletački dopade,
Tè se vrati u svoje planine.
Sudi nam ga Bože gospodine!

Hitri Mlečić nikad mira nema,
Bojne sprave svake vrste gradi.
Nedaleko od gradskih bedema'
Strašnu kulu diže od drvljadi.
Široka je stotinu sežanjah,
Duga dvjesta, sa silu turanjah.

Silna vojska u kuli se krije;
A što kula držati nemore,
Tó ti drže tanane galije,
Kojeno su preklopile more.
Sva tá vojska na grad tako dijpa,
Poput munjah kad ih oblak sipa.

Jedni u grad siplju oganj živi,
Drugi ruše; ovaj uz zidove
Penje ti se kano sokó sivi,
Onaj ozdó kopa lagumove...
Al kò maglu strašna sila bure
Zadrani ih od sebe odture.

Neg' od kud su najviše čekali
Da će ti ih sunce ogrijati,
Baš od tuda led ih obatali!
Ugri, Česi, Bošnjaci, Hrvati...
Što im tobož u pomoć dodjoše
Mlečanim ih, brajne, izdadoše!

Lažkoviću, živ te Bog ubio,
I tó, ajme! tvoje maslo biše;
Ti si s banom bosanskim primio
Kleto mito kako povjest piše,
Tè vam čete nepomične stahu
Dok zadrani sami se borahu.

Al' dok bude na svietu junaka'
Vaviek će se slavno spominjati
Kako se je tá Zadranah šaka
Toli hrabro umjela hrvati;
I koliko Mletcim krvi stade
Dok im Zadar pod oblast dopade.

Pade Zadar, a za Zadrom pobro
Kó ža glavom sve ostalo tielo.
Odtud braća naučiše dobro
Čemu vodi izdajničko djelo
Tè iz robstva od četiri vieka
Evo uče grdnim ranam lieka. —

Digitized by Google

Zaboravljeno selo.

Od N. Nekrasova, s ruskoga M. P.

U kaznaca Vasa starica Nenila
Da svoj stan popravi lijes je prosila:
"Drvlja za te nema ne'š ti lies dobiti„.
— Ma će gospar doći, on će sud suditi,
Gospar sam će vidjet šta mi je izbica,
Gospar lies će dati — promisli starica.

Iz susjedstva njeki likvarina žedni
U seljana komad zemlje najuredni
Otme i lukavo svojoj ga prikvoči:
— Ma će gospar doći, zemljomjer će doći —
Mudruju seljani: — gospocko će slovo
Našu nam zemljicu povratit nanovo. —

Zaljubi Natašu poljodjelac voljni,
Ama upravitelj Niemac srdoboljni
Neda mu kmetice; — "čekajmo Ignaša
"I gospar će doći„ — govori Nataša.
Mali i veliki svi jednijem klikom
"I gospar će doći„ — opetuju likom.

Stara baba umre, na otetoj grùdi
U komšije liha šenica se rudi;
Ondašnja su djeca momčad jur bradata;
Peljodjelac Ignaš podje za soldata;
Pa već ni Nataša o svadbi nesnieva;
A gospara nema, tè gospara nema.

Kad na svrhu, jednom, čuj na putu buku!
Su šestero konjah kolesa se vuku,
Na kolima veljim nose grob dubovi,
Nutra gospar stari, a za grobom novi,
Starome otpješe, novi suzu otre
Na kočije sjedè, u Peterburg ode. —

Digitized by Google

ЈУНАК.

Облаци се муте,
Вијавица вије,
Сјекћу муње љуте,
Гром уметом бије:
Јунак диго чело
Поносито к небу,
Напред ступа смјело,
Јер тек хрђе зебу. —
Кланац је до кланца
Пун засједа кобних,
А шанац до шанца
Пун душмана злобних:
Јунак диго чело
Па неће да лута,
Напред ступа смјело
Крчећ себи пута. —
Ужегла је борба,
Смрт одсвуда стиска;
Грми, јечи корба,
Клетва, јаук, писка:
Јунак диго чело,
Срце му нетрне,
Напред ступа смјело,
Рукам ватру грне. —
Нег' судба најзада
Већ мишицу дигла,
Да га сасвим свлада
Доба су му стигла:
Јунак диго чело,
Смерт без страха пази;
Ступа и пак смјело
Смјел и у гроб слази. —

I. Сундечић.

Digitized by Google

Kara-Gjorgje.

Pjesma J. Sundečića.

U sužanjstvu zlobna vraga,
Srbska mati, mati draga,
Bješe s' jednoč razcvielila,
Sjetivši se što je bila;
Kám o kamen ona tuče,
Ciči, žali i jauče:
"Slavo moja gdje si, gdje si!
O vratu mi lanac vjesi! —
Ja kraljica, pa carica,
Sad sam grdna robinjica.
Oj Dušane, oj Dušana!
Tvoja sienka da l' ustane,
Pa da spazi biednu mene,
Kako moje lice vene!...
Nemam žezla... nemam krune...
Sve u robstvu sa mnom trune!...
Sinci moji u okovu,
Zaman mene majkom zovu!...
Azijatske grube tmuše,
Svu svetinju moju ruše!...
Moje ćeri skvrne gadno...
Pucaj srce, srce jadno!...
Ej večero!... ej zdravico!...
Ej ti Vuče izdajico!...
Vi ste uzrok zle mi kobi;
S vas me kleti dusman dobi. —
Gdje s'Milošu!... gdje s' mi sade,
Da u pakó skrcaš vade,
Koje mene gadno dave,
Niť mi dadu dići glave! —
Uh!... hoće l' se Srbče koje
gda sjetit majke svoje,
Mekina slugu vrlo
Ukočiti, vaj! za grlo:
Pa šnjim grunut o tle smjelo,
Da mu vražko prsne čelo;
Poput Marka, kad se skupi,
Pa o zemlju Musom lupi,
I pod noge njeg' si skrca,
Prem imadè i tri srca! — *)
Uj! — al' odziv — men' se čini
Da mi veli: ""S uma skini,
Take misli, želje prazne,
Koje tebe samo blazne.„„ —
"Pa iz dana u dan drugi,
Ja promičem svedj u tugi,
I poslednja iskra nade
Ugasnu mi i propade!...„
Tužeć 'vako suze roni,
Njojzi suza suzu goni:
Misli nitko da nečuje,
Kako ljuto jadikuje.
Al' je sluša hrabri Gjokó,
Upro u nju bistro oko;
Srce mu se razigralo,
Pa da nebi van ispalo
S obe ruke grud prihvati,
Pa podviknu: "Mati, mati!
Evo Srba... evo desne!...
Nek dušmanah!.. neka bjesne!..
Ovaj čelik, mišce ove,
Srkšiće ti té okove;
Vratiće ti tvoju slavu,
I okrunit liepu glavu...
Krv dušmanska mora s' liti,
Srbi neće roblje biti!„ —
Razumiv' ga Srbska majka,
Trže s' kao iza sanka;
Njeg' na svoje stište njedro,
Pa mu ljubi čelo vedro:

(* Vidi narodnu pjesmu "Marko Kraljević i Musa Kezedžija. „

Digitized by Google

"Hodi sine! — vikun hodi!
Majku svoju oslobodi!...
Glas naravi svakog duži,
Svojem rodu da posluži;
Zanj u nuždi padne l' koji,
Taj do Boga bliže stoji:
Svaka kapca njeg've krvi,
Na Gospodnji oltar vrvi,
Tú se vječno sjaje, blista,
Kao žrtva, žrtva čista!„ —
„„Hoću, hoću!„„ planu Gjoko
Kao srbski vrli sokó —
„„*Kojekuda* *) Srbi hura!
Već je kucno čas i ura!...
Osman, Osman mora pasti:
Srbima je sebe spasti,
Sramni okov turit s vije,
Da po svietu bruke nije!„„—
Huje brda, šume gore,
Ječe rieke, tutnji more,
Kako Gjorgje gromko zove
Srbe hrabre vitezove;
A na onog, koi neće,
Po gromilu stienah meće...
(Šta duhovi još netvore
Kad ljubavi pravom gore?...
Kao na só ovcah stado,
Sve se sgrnu, staro i mlado
"Stan' Osmane! stan' Osmane!„
- Grmnu pretnja na sve strane -
Pa na zemlju svako klèče,
A na prsa lievu meće —
Desnom dižè nože k nebu,
Pa na soli i na hliebu
Zaklinjuć se, sve zavika:
"Ubij Bože izdajnika!„ —
'Vako Crni diže Srba,
I zastavu srbskog grba. —

II. PJESME NARODNE.

I. JUNAČKE.

Mirković serdar i Kana Asanaga.

Priobćio P. Peko Kadčić.

Kad se ženi Mirković serdare,
On obadje sve kraine redom,
Al' nenadje za sebe djevojke,
Nego jednu u Duvnu bogatom;
Pa se svomu domu povratio,
Te ga pita ostariela majka:
"Dobra sreća moje djete drago!
Jesi l' mi se umorio sine?...
A jesi li curu isprosio,
Isprosio ili zamjerio?...

*) Ovu je rieč Kara-Gjorgje pri razgovaranju obično kao medjumetak upotrebljvao.

Digitized by Google

Jeda djegod glavna prijatelja?„—
Odgovara Mirković serdare:
„„Moja mati, moja milostnico,
Ja obadjo zemlje i gradove:
Ravnu Bosnu i Ercegovinu,
Karavlašku i Karabogdansku,
Sve sam tursko carstvo obašao.
Ja obadjo Liku i Krbavu,
Slavoniju, ravnu Ungariju,
Sve do Beča grada bieloga.
Preko mora Mletke i Taliju,
Pa do Rima grada starinskoga.
Ali ljepše nevidih djevojke,
Ni mojemu srcu milenije
Što u Duvnu Maru Jurkovića
Od starine viteškog kolina;
Eno mati za mene djevojke,
Eno nami glavnih prijateljah.„„
Jedva mati toga dočekala,
Pa je svomu sinu besjedila:
"Opremaj se moje djete drago,
Opremaj se nepočasi časa,
Već ti hajde Duvnu bogatomu,
Daji prsten mladjenoj djevojci,
Prsten daji svatbu ugovaraj;
Za daleko svatbu neostavljaj:
Jedan mjesec nek nebude dalje.„
Odma serdar majku poslušao;
On oprema sebe i kulaša,
Eto ti ga Duvnu bogatomu:
Serdar prosi Maricu djevojku,
On je prosi babo mu je daje. —
Kad na curu prsten udario,
Onda serdar svatbu ugovara:
"Ova svatba do treće nedjelje,
Dok otidem doma i odžaku,
Dok pokupim pod izbor svatove,
Dok pobijem ovne i volove,
I odlijem vino u mihove,
I dok opet ja u Duvno dodjem.„
Za tim ode svomu dvoru bielu,
Ter on kupi dvie stotine svatah.
Ali čujte moja braćo mila!
Tad se ženi Kuna Asanaga,
Pa mu stara besjedila majka:
"Čù li mene moje djete drago,
Ti se ženiš devet godin danah,
Još se sine oženit nemožeš,
Nemože ti sreća priskočiti.
Čula jesam kazaše mi ljuli:
Što je zemlje u turskome carstvu,
I u carstvu što je djevojakah.
Da je ljepše u svem carstvu nema,
Što 'e u Duvnu Mare Jurkovića.
Nù je prosi moje djete drago,
Il' na drago, ili na sramotu.„ —
Ali Kuna majci odgovara:
„„Nije vajda moja mati stara,
Isprosi je Mirković serdare,
Isprosi je i prstenova je;
A ja znadem što su vlašćadija,
Dosta su mi oni dodijali,
I krvavih ranah nadavali.„„ —
Al' ga majka jadno naučila,
Tè on piše knjige šarovite:
Jednu šalje Buljubaši Muji,
Drugu šalje Tonković Osmanu,
Treću šalje Durutović Meji;
Sve im kaže što je i kako je. —
Kad nedjelja treća dohodila,
Podiže se Mirković serdare,
Svojim svatim Duvnu po djevojku.
Zdravo došli Duvnu širokomu,
Tamo bili tri bijela dana:
Prevatili milenu djevojku,
Te se zdravo natrag povratili,
Pjevajući i veseleći se.
A kad svati gorom udarili,
Skoči junak iz gore zelene,
Te pozdravi Mirković serdara;
Ovako je njemu besjedio:
"Gospodaru Mirković serdaru,
Pozdravlja te Tomić Mihovile,
Da ustaviš pievke i popjevke;
Jer će nate zmije udariti:
Jedna zmija Buljumbaša Mujo,

Digitized by Google

Druga zmija Tonković Osmane,
Treća zmija Durutović Mejo
Svojim pobrom Kunom Asanagom,
I za svakim po stotinu drugah.
Nego svate drži na oprezu;
Kad udariš u tijesne' klance,
Ti odciepi polovinu drugah,
Nek oblete s obedvije strane;
S polovinom ti udri po sriedi
A Mijat će s triest svojih drugah
Iza zada udarit na turke:
Tako ćeš ti predobiti turke,
Mijatovo društvo darovati,
Darovati Tomić Mihovila,
Koi će ti u potrebi biti.„
Nù kad serdar momče razumio,
Brzo svoje društvo razredio,
Te svi skladno udare na turke:
Povataše turske četobaše,
A ostale pod mač okrenuše,
Što od prvih pušak' nepadoše.
Onda serdar besjediti poče:
"Daj delijo Kuno Asanago,
Što si društvo na zlo nametnuo,
Daj der bolan da se darujemo!„
Domisli se Kuna Asanaga,
Svezan kleče na oba koljena,
Plačno moli Mirković serdara:
""Pobratime Mirković serdaru,
Vjera tvoja tako te pomogla!
Nemoj mene danas pogubiti,
Sve ću tvoje svate darovati:
Evo tebi tri tovara blaga.„„
Kad se serdar blaga dovatio,
Četobašam život alalio:
Blago dadè Tomić Mihovilu,
Koi mu je za Bogom pomogó.
Tè odoše svomu dvoru bielu
Pjevajući i puškarajući,
I veselo konje igrajući;
A kog nije da kruha ne ide,
A mi družbo da se veselimo! —

Ančić Kapetan i Saragić Imbro.

(Od istoga.)

Konje poje dvie silne delije
Na Šavrani na vodi studenoj:
Jedno bio Šaragiću Imbro,
A drugi je Ančić kapetane.
Pa besjedi turčin siloviti:
"Nuder vlaše zavodi vrančina
Dok napojim ja moga dorina;
Stariji je doro od vrančina,
Kano Turčin od vlaškog čobana.„
Nù mu veli Ančić kapetane:
""Stan' polako Šaragiću Imbro,
Dok napojim ja moga vrančina,
Jer je gore vranac ožednio.„„
Tute konje napojili redom,
Pa svak ode svom dvoru bielu. —
Nù s' u putu Ančić promislio,
Promislio pa mu žao bilo,
Dje turčinu neodkide glavu.
A kad dodje dvoru bijelomu,
Uzavrio Ančić kapetane;
On nemože srcu odoljeti:
U ljutini sitnu knjigu piše,
A na ruke Šaragića Imbre,
Ovako je knjigu nakitio:

Digitized by Google

"Pobratime Šaragiću Imbro,
Netom primiš sitnu knjigu moju,
Ti opremaj debela dorina,
Izadji mi na mejdan junački,
Na Kosovo da sreću kušamo;
Jer si mene grdno uvriedio,
Na Šavrani na vodi studenoj.
Ako li mi neizadješ Imbro,
Vjera moja tako mi pomogla!
Poslaću ti prela i kudilju,
Pa mi predi gaće i košulju,
Da se hvalim mojim vitezovim,
U pivnici dje pijemo vino,
Da imadem u turćiji prelju,
Baš u šeru a u Banjoj-Luci,
Nekakovu biesnu udovicu:
A na ime Šaragica Imbru.„ —
Kad kapetan knjigu napravio,
On dozivlje Pletikosu Pavla,
Pa je Pavlu knjigu pomolio,
I ovako njemu besjedio:
"Slugo moja pletikosa Pavle,
Nù poleti šeru Banjoj-Luci,
Nosi knjigu Šaragiću Imbri
Brzo leti ne počasi časa.„
Ode momče hitro poletilo:
Brzo dodje dvoru Šaragića,
Pa Šaragi knjigu pomolio;
A kad Imbro knjigu prevatio,
I na knjizi pečat prelomio,
Pa kad vidje što se u njoj piše,
Nebješe mu milo nikoliko;
Jer se nesmje use pouzdati,
A neima konja od mejdana.
Nù se jako bio poplašio,
A kada se malo promislio:
On posjede debela dorina,
Eto ti ga kroz Bosnu ponosnu,
Bieloj kuli Pašić Ibraima.
Sve mu kaže što je i kako je;
Pa on moli Pašić Ibraima
Da mu dade njegova dorata.
Ali Pašić njemu odgovara:
"Nedam Imbro svecami Mameda,
Jer ga nigda ja vidjeti neću!„
Njega moli Šaragiću Imbro.
""Vala ću li pobratime dragi,
Mi smo uviek prijatelji bili.
Pokloni mi tvojega dorata,
Jer je dorat konjic od mejdana:
Na njemu ću mejdan zadobiti.
A tako mi moje vjere tvrde!
I tako mi svetca Muhameda!
I čitaba našeg Alkorana!
Zdrava ću ga tebi povratiti,
I moga ti konja pokloniti;
Dovešću ti i Ančića vranca,
I Ančića doniet ću ti glavu,
Opet ćemo biti prijatelji.„„
A kad vidi Pašić Ibraime,
Na ino se njemu nemogaše:
Turska vjera podnieti nemože,
Već mu daje silena dorata,
Šaragiću ovako besjedi:
"Nà ti doru Bogam pobratime;
Al' takomi Boga velikoga!
Neću vidjet tebe ni dorata;
Jer ja znadem Ančić Kapetana
I njegova pretila vrančina.„
Kad se Ibro dore dobavio,
Eto ti ga šeru Bonjaj-Luci.
Tute jednu noćcu prenoćio,
Tè opremi sebe i dorata;
Opremi se štogod može bolje,
Dobro sebe a bolje dorata,
Jer je dorat njegovo uzdanje.
Pa on idje na Kosovo bojno,
Djeno ti je mjesto urečeno;
Dje junaci čekaju na roku;
Djeno mlogi izgubiše glavu. —
A kad dodje na Kosovo bojno,
Ravno polje dugo i široko,
Tamo nadje Ančić kapetana.
Prije njega Ančić dolazio,
I popeo bijela čadora,
Pod čadorom rujno vino pije,

Digitized by Google

Svojim slugom Pletikosom Pavlom.
Tú doleti Ibro Šaragiću,
Pa on više iz grla bijela:
"Na noge se Ančić kapetane
Ustan' kurvo da mejdan dielimo!„
Nù mu Ančić liepo odgovara:
""Dè nebreči Šaragiću Ibro,
Stan' polako turska jogunico!
Već odjaši debela dorata,
Odi k meni pod čadora biela,
Odmori se i napij se vina,
Rujna vina jal' biber rakije,
Tà imamo dana za mejdana.„„
Ali Turčin opet nabrekuje;
Al' mu veli Ančić kapetane:
""Stani malo turska jogunico!
Nù što si se danas posilio
Dje si stekó tudjega dorata?...
Na tudju se konju posilio:
Al' ćes njega brzo izgubiti,
Neće tebe kuća pričekati,
Ni tvoj pobro Pašić Ibraime,
Koi ti je konja uzajmio;
Nit' će vidjet tebe ni dorata
Ako Bog da i sreća od Boga!„„
Tako reče na noge skočio,
Pa debela vranca poklopio.
Zavrže se kopljem naopako,
Pa zavapi Isus' i Mariju,
I svojega krstnog Imenjaka,
Da bi njemu u pomoći bili;
Pa razigra vranca debeloga,
I dozivlje Šaragića Imbra:
"Evo sam se namjestio liepo,
Udri kopljem rodila te majka
Da vidimo znaš li pogoditi
I junaka s konja oboriti.„

Tad poteže Šaragiću Imbro:
Loše gleda, slabo pogodio,
Na stranu je koplje udarilo,
Nepogodi konja ni junaka,
Na desnu je koplje okrenulo;
Prevatiga Ančić kapetane,
Pa dozivlje Šaragića Imbra:
"Zlo ti bilo silni mejdandžio!
Kad ti nisi mene pogodio;
Evo tebi tvoje koplje bojno;
Pa pogledaj jadan se rodio,
Kako smiera Ančić kapetane.„
Tó je reka, koplje izpustio.
A kad koplje preko polja vrisnu;
Kleče Dorot na koljena prva;
On se sliega po polju zelenu,
Ne bi li ga koplje premetnulo
Da ga nebi ono udarilo.
Al' je deli *) Ančić kapetane,
Dobro gleda dobro pogodio;
Gleda Imbra po svilenu pasu,
A kad Dorat zemlji pokleknuo,
Pogodi ga dje mu se i hoće:
Pogodi ga u čelo junačko.
Puče pusto čelo na četvero,
Pa doleti Ančić kapetane,
Tè prevali bijesna dorata,
A priviknu Pletikosu Pavla,
Da na polju on iskopa jamu,
I ubaci Šaragića Imbru,
Da nesmrdi na polju junačkom....
Tè odošè dvoru bijelomu.
E Ančiću Bog te pomogao!
Pred Bogom se za nas pomolio!
Potomci te tvoji spominjali,
I mejdane s turcim djelili;
Dijeli li svagda zadobili! —

*) Deli, delija, junačina.

Digitized by Google

Mudrost ljube Siloevića bana.

Priobćio Antun Šimonić.

Vino piju slovinska gospoda
Na Kruševu na tom polju ravnom.
Pošto s' hladna napojiše vina,
Stadoše mi hvaliti ljubovce
Njeki tako a njeki ovako.
Govorio Siloević bane:
"Moja 'e ljuba gruba i malašna,
Al' je ona mudra i pametna
Da je nitko prevarit nemože.„
Njemu veli Zoričiću Juro:
""Ja ću tvoju prevariti ljubu
Ako meni dadeš konja tvoga
I tó tvoje banovo odjelo.„„
Bane na tó pristanuo bjaše,
Ali u klad od glave junačke. —
Ide Juro na dvore banove;
Kad je bio pred dvorom bijelim,
Gledala ga s pendžera banica
Ter je svojoj róbi govorila:
"Evo junak dodje pred dvorove,
Po odjelu Siloević bane,
Po obliču Zoričiću Juro:
Podji dolje da mu konja primiš.„
Ide Juro na banovu kulu.
Pitala ga banova ljubovca:
"Što je bilo na polju Kruševu,
Te 'e na tebi banovo odjelo,
I pod tobom njegov konjic vrani?„
A on njojzi žalostno govori:
""Svadiše se slovinska gospoda
Na Kruševu pijuć vino hladno;
Bana su ti rane dopanule
Od koijeh preboljeti neće;
Neg' me posla na njegove dvore,
Da ti dodješ u polje Kruševo,
Jeda bi se s tobom oprostio.„„
Odgovara banova ljubovca,
Roneć suze niz lice rumeno:
"Prijatelju Zoričiću Juro,
Ja ću doći u polje Kruševo
Ako ćeš mi tvrdu vjeru dati,
Da ti sa mnom govoriti nećeš
Ni dizat mi bijale koprene.„
Pak ušeta u donje tavane
I oblači viernu róbu svoju,
Na nju stavlja lijepu odoru,
Silni bíser i drago kamenje,
Ter je šalje u družbi Jurovoj;
Ona prešno ide k bratu svòmu
Kaludjeru svetog Vasilije:
"Kaludjersko daj meni odjelo,
Jer ću poći u polje Kruševo,
Bana su mi rane dopanule
Od koijeh preboljeti neće,
Jeda bi se s njime oprostila. —„
Spiešno ide u polje Kruševo
Pod odjećom otca kaludjera.
Kada dodje u polje Kruševo,
Lijepo su nju mi dočekali
Sva gospoda njoj se poklonili,
A najveće Siloević bane.
U to doba Zoričiću Juro
A sa njime banova robinja.
Kad ih vidje Siloević bane:
"Ajme, veli, mila ljubo moja,
Što izgubi i mene i tebe;
Prevari te Zoričiću Juro!„
Svrže róba bijelu koprenu.
Kad to vidje Siloević bane,
On mi trgnu svoju sablju britku
Da posječe Zoričića Jura.
Zanj se molu slovinska gospoda

Digitized by Google

A najveće otče Kaludjere,
Koji mi je njemu govorio:
"Prosti bane za Boga miloga
Neka vjenča Zoričiću Juro,
Neka vjenča tvoju robinjicu,
I tako će život odkupiti.
I vjenča ih banova ljubovca
Kako da je otac kaludjere.
Tad odjelo skide kaludjersko
I zapjeva banova ljubovca:
"Mili Bože čuda velikoga
Gdje se vjenča Zoričiću Juro
Sa tom crnom banovom robinjom,
I vjenča ih banova ljubovca
Mjesto toga otca kaludjera! —

Junaštvo boljana Dojčina.

(Od istoga.)

Crni arap iz zemlje daleke
Pade skoro pod Solunom gradom:
Tú razpeo od svile šatore
I poziva na magdan junake.
Ali nitko izić nesmijaše,
Jer je arap stasa velikoga
I na glasu strašni mejdandžija.
Kad to vidje crni arapine
On mi pita silene arače:
Svaki danak po dvije djevojke,
I dva skopca debela za obrok,
Jednog jutrom, drugog za večeru.
Réd dopade boljana Dojčina,
Ljuto cvili ljuba Dojčinova
I njegova Jelina sestrica;
Vruća suza pade na obraze,
Na obraze boljana Dojčina
Od njegove ljube Andjelije.
Probudi se bolestan Dojčine,
Ter je 'vako ljubi govorio:
"Što je tebi ljubo Andjelio
I Jelino jedina sestrice,
Koja vam je cvieliti nevolja;
Ali vam se jurve dodijalo
Prevrćati boljana Dojčina,
Prevrćati jutrom i večerom,
Dugo vrieme za devet godinah?„
A one mu čisto kazivaše
Kako 'e arap Solun uzaptio,
I on hoće po dvije djevojke;
Pa i nas je taj réd dopadnuo,
Ako tkogod na megdan nepodje.
Kad to čuo boljani Dojčine,
On govori ljubi Andjeliji:
"Ti izvedi vrana konja moga,
I poved' ga u čaršiju donju
Pobratimu Nikoli kovaču,
Da bi mi ga danas podkovao,
Jere mi je djogo obosio.
Ona ide niz donju čaršiju
I nahodi Nikolu kovača:
"Bolan te je Dojčin pozdravio,
I on ti je vele poručio,
Da bi njemu konja podkovao
A u vjeru i u vjeresiju,
Dokle bi se troška dobavio.„
Odgovara Nikola kovaču:
""Ja ti neću konja podkovat'
Već za tvoje lice prerumeno
Il' za crne ove oči tvoje.„„
Vratila se ona natragove
I dokaza svome gospodaru.

Digitized by Google

Kad je čuo glase nepoštene
Živo mu je srce uzigŕalo,
Ter mi zove ljubu i sestricu:
"Pašite me pasom debelijem
I joštera trostrukom kandžijom,
Dovedite vrana konja moga,
I dajte mi to koplje junačko.„
Kako rekó tako učinile,
I on podje na polje Solunsko
Gdje je arap šatore razpeo.
Kada ga je arap ugledao,
On se vrci na vrana konjica
U rukama strašnom kopljanicom,
Tere leti put boljna Dojčina.
Ali konjic boljana Dojčina
Na koljena bješe pokleknuo;
Podje koplje više glave prazno,
A Dočin je njega dočekao
I udri ga u srce junačko.
Pade mrtav crni arapine,
A Dojčin mu tad odsiječe glavu,
I vrati se ka Solunu gradu;
Ide brže uz čaršiju donju
I nahodi Nikolu kovača:
"A moj pobro Nikola kovaču
Nešće moga konja podkovati,
Već za lice drage ljube moje
I za crne iz glave očice!....„
I kopljem ga u prsa udara,
Pa ga mrtva zemlja dočekala.
Pak ulazi u dvoreve biele
I pade mi na dušeke meke,
I tu mi je junak preminuo,
I do malo dušu izpustio,
Silni junak boljani Dojčine. —

Senjski uskoci i Neretvanka.

Priobćio pop M. Pavlinović.

Zareče se Senjanine Ive,
Da on hoće rujno vince piti,
Vince piti za godinu dana',
Ormanicu za drugu graditi,
A za treću kupit vitezove,
Sve Senjane pod izbor junake,
Da će poći morem pod Primorje
Tamo gori do Neretve mutne;
I bogata sela porobiti,
Sve Zentiće i Bagaloviće
I bogato selo Metkoviće,
Još i bilu kulu Zermanovu.
Što je reka Senjanine Ive,
Što je reka poreká se nije,
Što je reka to je učinio.
Pa otidje morem uz Primorje
Tamo gori do Neretve mutne.
Kada dodje polju na Vranjaku
Družini je svojoj besidio:
"Družinice mila braćo moja
Kad budemo pod tančicu kulu,
Pod tančicu na Norinu kulu,
Tvrda će nas dočekati straža,
Nebojte se mila braćo moja,
Ja ću stražu lako privariti.„
Kad su bili tuda prolazili
Više straža iza svega glasa:
""Tko se vozka pod tančicu kulu?
Tko se vozka uz Neretvu mutnu
Al' je koja šajka ladja mala?

Digitized by Google

Amo dodji pod bielu kulu.„„
Odgovara iz galie Ive:
"Nù neluduj od Norina stražo,
Nije ovo šajka ladja mala
Već je ovo Ormanica tanka,
Vodi platno Dubrovnika grada,
Vodi platno za Gabelu ravnu.„
I s tim oni kulu mitarili.
Dì su tili zdravo dolazili,
Tri bogata sela porobili,
Sve Zentiće i Bagaloviće,
I bogato selo Metkoviće;
Još i bilu Zermanovu kulu,
Jer u kuli niko nebijaše,
Nego sama seko Zermanova.
Pa joj veže ruke naopako,
I po kuli pokupio blago,
Sitni biser i kamenje drago,
I još Ivi što je bilo drago.
Ter hodoše niz Neretvu mutnu;
Pa Vranjak su brigu dohodili,
Baš Vranjaku na srid polja ravna
Cvileć Ivi mlada govorila:
"Dušo moja Senjanine Ive,
Oprost' meni moje ruke bile,
Da ja mogu lišce umivati,
(Jer je moje pogrubilo lišce),
Mećat nase biser i kamenje,
Sinuću ti kano sunce žarko;
Kad se svratiš Splitu bijelomu,
Izać hoće od Splita gospoda,
Reć ti hoće Senjanine Ive:
— Koja hvala da lipote nije,
Zašto si se potrudio Ive? —„
Na to Ivu privarila mlada,
Bijele joj oprostio ruke.
Svoga lišca umivala nije
Nego škače u Neretvu mutnu,
Na Vranjak je polje izplivala.
Kad to vidi Senjanine Ive
Udri rukom po kolinu svome
Ter zavapí iza svega glasa:
"Ajme meni moja mila majko
Čovik mene privario nije
Što je danas Zermanova seko!„
Pak je njega mlada dozivala,
Ter je njemu tio besidila:
""Pohvali se Senjanine Ive,
Pohvali se Splitu bijelomu
Dat' je lipa seko Zermanova,
Kakono je tanka i visoka,
Kako l' ti je bila i rumena,
I bogatim ruhom odivena:
Pohvali se Senju bijelomu
I svoj svitloj od Senja Gospodi.„
Tri put mu je mlade odmìrila,
Pa uteče vesela joj majka.

II. ŽENSKE.

Svekolike priobćio pop Mih. Pavlinović.

Poskočnice.

I.

Divojčica ovce pasla,
Po rudinam po planinam,
Gjuberkala, nevenkala,
Djampure!
Senkule!
Ore! na ore!
Na izore!

Digitized by Google

II.

Divojčica kruške brala,
Skupo ih je zapinjala:
Sve kruščicu gazeticu.
Tajdanački
Obretački;
Mušketala,
Skerle, perle,
Tajdana!
Tajdanova!

III.

O jagodo zavo moja,
Meldjena, verdjena, [1])
Merdji-verdji,
Tenje-tezi,
Bilme-bizi.
„Štome zovu zlato moje?„
— Prsten nose zavo moja. —
„Jeli čemu nevo moja?„
— Ništo mida žutljikava; —
„Neću im ga nevo moja,„
— Momka vode zavo moja. —
„Jeli čemu, nevo moja?„
— Žutljikavo, vrtljikavo.„ —
„Neću im ga nevo moja....„

IV.

Ja posijah žuto proso:
Bilje proso zamaró.
Gjingjer padè, sunce zadje;
Oj dragane, moj dragane.
Što mu veli cvit od jada?
Djer bjegun, djer si bjegun?
Ne ileri, nisu leri
Oj dragane, moj dragane!

V.

Žuta žaba bili platno,
Na jezeru prama selu.
Denedó,
Kragasó,
Samur vezir,
Ile moj!
K njoj dolazi rak na konju
Denedó, itd. [1])
"Mogu' meni biti gaće?
„„Mogu tebi biti gaće,
Ako ćes mi ćer uzeti.„„
"Moga bi ti ćer uzeti,
Često idjem prid Gospodu,
Pita će me ta Gospoda
Odklem sam se oženio?
Žutom žabom od jezera.„

[1]) Ovaj se pripjev ponavlja iza svake vrste.

A tri duše nemogoše.

Izvir voda izvirala,
Po polju se razlivala;
Po njoj pliva zlatna čaša,
Na njoj pije konj zelenko,
Na njemu je novo sedlo
I na sedlu upisano:
„Sveti Petar i Mihovil.„
Sveti Petar crkvu gradi,
Mihovio misu reče;
U ruci mu terezije.
Sve je duše primirio,
Sve su duše Bogu išle,
A tri duše nemogoše:
Jedna duša nemogaše,
Otca, majke neslušaše;
Druga duša nemogaše,
Često mejaš primicaše;
Treća duša nemogaše,
Jerbo krivo svidočaše.

[1]) Ovo se ponavlja za svakom vrstom.

Digitized by Google

Najbolje bilje.

Lov lovio Mitar Janko,
Po površju crne gore,
Gdino nema kapi vode,
Već da rose do sunašca;
Sunce grane, rosu mane.
Vilu bilu potiraše,
Na Mitra je natiraše,
Uhvati je Mitar Janko,
Kumi moli bila Vila:
„Pusti mene Mitar Janko,
Troje ću ti bilje kazat:
Prvo ću ti bilje kazat
Da ti ruka dobro siče;
Drugo ću ti bilje kazat
Da ti dobro konjic igra;
Treće ću ti bilje kazat
Da si pošten prid družinom.„
„„Haid' na viru, Vilo moja;
Dok je meni ruka moja,
I u ruci britka ćorda,
Ruka će mi siči dobro;
Dok je meni čista ječma,
Moj će konjic igrat dobro;
Dok mi glava na ramenu,
I na glavi sida brada,
Bit ću pošten prid družinom.„

Hajd' pripivaj po gori zelenoj.

Divojčica tića uhvatila,
Lipa tića maloga slavića;
Pa tiću je cura besidila:
„Slavić tiću, ti lipi pivaču;
Kad si bio u srid gore crne,
Ni si li mi draga ugledao?
Jeli meni lova ulovio?„
Slavić tica lipo odgovara:
"Ja sam bio u srid gore crne
Pivao sam u jeli zelenoj,
A tvoj dragi pod jelicom sidi;
Lipa ti je lova ulovio,
Lipa lova utvu zlatokrilku,
I eto ga dvoru bielomu.„
Kad divojka tića razumila,
Iz desne ga ruke ispustila,
Pa je tiću cura besidila:
"Hajd'pripivaj slavić tiću mali
Hajd'pripivaj po gori zelenoj.„

Darovi Vili.

Mi hajdemo sinju moru
Nać hoćemo zlatnu goru,
A u gori dvor bisera,
U biseru bilu Vilu;
Vila piva rodne pisme,
Da omili svome rodu.
Rod njoj idje u pohode,
I nosi joj svake dare;
Zelen vinac od lovora,
Tanku kitu od bisera;
A družba njoj konja vode,
A na konju rukavicu,
Punu krvce natočenu.

Kladila se Vila i divojka.

Kladila se Vila i divojka.
Kò će bolje podraniti rano?
I doniti vode iza gore?
I pomesti bile dvore svoje?
Vila meće desno krilo svoje,
A divojka oba oka crna;
Te svidoke počeše metati;
Vila meće sivoga sokola,
A divojka slavić ticu malu.

Digitized by Google

Loša srića Vili priskočila,
S večara njoj soko prikliktao
A zoricu bilu prispavao;
A divojci dobra srića biše,
S večara njoj tica prispavala,
A zoricu bilu pripivala.
Rano rani mladjena divojka
Pa donese rano hladne vode
Pa pomela bile dvore svoje,
I izčešlja ruse kose svoje;
Pa dozivlje planinkinju Vilu:
„Kò je jutros bolje uranio?„
A kad vidi planinkinja Vila,
Ona idje prid divojku mladu:
"Nà divojko osici mi krilo.„
Govori joj mladjena divojka:
"Bora tebi planinkinjo Vilo,
Što će meni tvoje desno krilo
Kad su meni oba oka crna?„
A vila njoj tiho odgovara:
"Hod' divojko Bog ti dao zdravlje!„

Tvoja se srića rodila.

Viša je gora od gore,
Najviša Lovčen planina;
U njoj je trnje i grablje,
U njoj su snizi i mrazi,
U svaka doba godine;
Vilinski u njoj stanovi.
Junak mi konja igraše
Predragu srićU iskaše.
Vile mi njega vidiše,
Junaka staše dozivat:
"Ovamo svraćaj junače.
Tvoja se srića rodila,
Sunčenom zrakom povila,
Misecom sjajnim gojila.„

Komu ćemo selu dati?

Iz vedra je rosa pala,
Biloj Vili na dvorove;
Kupi vila jednu kitu,
Ter je nosi prid zlatara,
Da joj skuje dobre ključe,
Da otvori gradu vrata,
Da će vidit kò 'e u gradu?
Tot' u gradu devet brade,
Medju njima jedna sele;
Medju sobom braća vele:
„Komu ćemo selu dati?
Ali suncu al' misecu?
Mi ćemo je suncu dati;
Sunce će je ogrijati,
Misec će joj svekar biti,
A sve zviezde posestrime,
A vlašići diverići
A danica svekrvica.„

Što si tako jednolika.

"Oj divojko, dušo moja,
Što si tako jednolika?
I u pasu tankovita?
Kano da si sunce plela,
A misecu dvore mela?„
""Nisam suncu kose plela
Nit' misecu dvore mela;
Van stajala te gledala,
Gdi se munja s gromom igra;
Munja groma nadigrala,
Dvima trima jabukama,
I četrima narančama.„„

Digitized by Google

Moma i Jelenak.

Pasla moma jelenke,
Na vodu jih navraća;
Al' nemože ta moma;
Osvrte se jelenak,
Uzé momu na roge,
Pak je hita na brige.
Gdi je moma padnula,
Tu je rasla brekinja.
K njoj dohode čobani,
Posikoše brekinju,
Od nje čine svirale,
A svirale govore:
"Predi moma, darove.„

Muha i komar.

Velebiću visoka planino,
Nemogu te ždrali priletiti,
Kamo l' ću te junak prihoditi?
Mogu l' s' tebe vidit Sarajevo?
Sarajevo ognjem izgorilo,
Gdino nema nego sedam kućah,
Svih jih sedam jednu kozu pasu
Jednu pasu a jednom se hrane.
Još se hvale da se dobro hrane.
Još da koza dvi sise imade
Bilo b' njima izobila hrane.
Obanju se oni zavadiše
Jer je oni na brušket metnuše,
Svaki svoj je kočić segradio
Pa su oni htili besidili:
U čij' kočić koza prvo dodje,
Onoga je i koza i mliko.
Jedno momće vragometno bilo,
U svoj kočić ružu posadilo;
Sama koza u kočić mu dodje,
Ostadè mu i koza i mliko.
Mnogo s njome tora natorio,
Silno ti je žito posijao
Kad je vrime žetve dohodilo,
Silnu junak mobu sakupio;
I obada pašu velikoga,
I komara cara čestitoga;
K njima dozva muhu udovicu:
Muha ženje, komar snopje veže.
Kada li je oko podne bilo,
Zaklaše jim debeloga brava,
Po imenu crljenoga mrava;
Ide komar mesa debeloga
Muhi dade čorbe pogrijane.
Kad se komar mesa nakitio
Uzvali se na meke dušeke
Pa on zove muhu udovicu,
Da mu skine čizme sa nožice.
Skočila se muha udovica,
Da mu skine čizme sa nožice;
Istrže mu nogu iz bedrice.
Kad to vidi komar čelebija,
Skočio se na 'nu jednu nogu,
Pak uzimlje drinovu tojagu,
Ter udara muhu udovicu.
Tad se stade muha jaloviti,
Al' je komar stadè bocim biti.
Govori mu muha udovica:
"Netuci me komar čelebija
Ja imadem po bolji svatovah,
I obada pašu velikoga,
Gundevalja cara čestitoga,
Koi nosi krila pozlaćena,
I još tomu puca niz nidarca,
Mogu poći za koga mi drago.„

Digitized by Google

Njekolike narodne zagonetke i odgonetke.

(Priobćio pop. Mihovil Pavlinović i njekoji drugi).

Crna mačka putom grede, nezna joj se traga ni biljega.

Brod po moru.

Čvrčak cvrči,
Repom vrti;
Što god ljudi stekoše,
Tó podanj metoše.

Mlin.

Gdje naš crljenko leži, tú trava neraste.

Vatra.

Gorom idje, gore neće;
Vodom idje, vode neće;
Uvik laje, nikad nepristaje.

Sat ili *ura.*

Ja potraži moje tuto; tut ovamo, tut onamo: kad li tuto za vratima.

Metla.

Jedna guja preko biela svieta.

Munja.

Krpa na krpi, ni šilom bodeno ni iglom vezeno.

Kokoš.

Kući ide bob sije, od kuće ide bob sije.

Koza.

Motovilo vilo,
Po gori se vilo;
Kući dohodilo
Soli nezobalo.

Teljig od zvona na blagu.

Na vodu ide, vode nepije.

Zvono.

Polećelo jato ždralová,
Mesnijeh kljunová,
Drvenih vratová,
Gvozdenih repová:
Gdje padoše, tú zacrniše.

Volovi u liesu i pod plugom.

Digitized by Google

Pridje [illegible]
Priko trna;
Gdi ga vata,
Tute pada.

Zrno iz puške.

Prodje kuna priko guvna,
Gvozdena kljuna,
Drvena repa.

Ralo.

Ret,
Kraljev zet,
O klinu visi,
O zlu misli.

Puška.

Turško meče po mečetu šeće,
Gdje god kleče pravo reče.

Kantar.

U dno jame bungurovo jaje.

Pušćano zrno.

Ulaža vino goni iz jelića kostelića.

Djete kad sasne.

Vukotići vuku, sikotići siku, sam paša priko sebe baca.

Ruke, zubi i jezik.

Zavenda te, zapenda te;
Nemogu te odvendati, odpendati:
Dok nedodje oj, koi te zavenda zapenda.

Ključ i brava.

Statistični podatci o pučanstvu u Dalmaciji.

(Polag knjige: "Statistica generale della Dalmazia, edita dalla Giunta Provinciale.")

— U *Dalmaciji* ima 14 gradovah, 10 predgradjah, 44 varoša, 983 sela, 85,770 kućah, i 77,988 staništah.

— Polag najnovijih anagrafah od godine 1857. u mjesecu listopadu učinjenih, Dalmacija je imala 333,800 katoli-

Digitized by Google

kah; 77, 144 pravoslavna; 341 unijata; 17 luteranah; 8 reformatah, i 318 židovah.

Izmedju ovih bolo je 1,212 sveštenikah; 2,108 činovnikah; 122 vojnika; 448 književnikah i umjetnikah; 67 štitnikah, pravdoslovacah i bilježnikah; 284 sanitetske osobe; 46,644 zemljo-posjednika; 5,307 onih što posjeduju kućah i prihodah; 2,435 tvorničarah u obrtu; 901 trgovac; 13,484 pomorca i ribara; 64,203 težaka; 4,193 zanatlije; 350 dućanske momčadi; 4,168 različne služinčadi; 6,781 nadničar; inovrstnih muškaracah, koji su prevrgli 14. u godinu 12,651, i inovrstnih ženah i djece 250,278. —

Bilo je muškaracah od rodjenja do 6.e godine 32,434; od 5. do 12.e, 24,628; od 12.e do 14.e, 8,950; od 14 godinah 4,296; od 15 god. 4,336; od 16 god. 3,965; od 17 god. 3,662; od 18 god. 4,082; od 19 god. 3,849; od 20 god. 3, 965; od 21.e god. 3,398; od 21.e do 24 god. 10,239; od 24 do 26 god. 6,500; od 26 do 40 god. 41,701; od 40 do 60 god. 38,595; od 60 u napried 15,686. — Ženskinjah je bilo od rodjenja do 6.e god. 30,544, od 6 do 12 god. 22,546; od 12 do 14 god. 9,032; od 14 do 24 god. 41,178; od 24 do 40 god. 47,632; od 40 do 60 god. 38,100; od 60 u napried 16,310. —

Bilo je muškaracah neoženjenih 129,322; oženjenih 73, 293; udovih 7,671. A ženskinjah neudanih 110,359; udanih 73, 603; udovih 21,380. —

Prisutnih muškaracah. bilo je 197,118, a odsutnih 13, 168; ženskinjah prisutnih 201,971., a odsutnih 3,371. — Ukupno bilo je prisutnih mješćanah 399,089, a odsutnih 16,539.—

Ukupni broj svega žiteljstva iznosio je 415,628. — Inostranacah je bilo 5,410; a ukupno prisutno stanovništvo brojilo je 404,499 dušah. —

— Dalmacija je razdieljena na četiri okružija, s glavnim gradovima Zadrom, Spljetom, Dubrovnikom i Kotorom. — Zadarsko okružije imalo je tad 30,038 kućah, 104,235 katolikah, 45,418 pravoslavnih, 263 unijata, 10 protestantah, jedanaest židovah, 146,22v prisntna stanovnika i 2301. inostranaca. — Spljetsko okružije brojilo je 37,071 kuću, 170, 215 katolikah, 7,200 pravoslavnih, 74 unijata, 2 protestanta, 174 žida, 171,501 prisutnih stanovnikah i 1609 inostranacah. — Dubrovačko okružije iznosilo je 9,913 kućah, 54,503 katolika, 189 pravoslavnih, 5 unijatah, 4 protestanta, 121 žida, 50,848 prisutnih stanovnikah i 1263 inostranca. — Najposlje kotorsko okružije, imalo je 7,919 kućah, 24,257 pravoslavnih,

Digitized by Google

9,421 katolika, 10 protestantah, 12 židovah, 29,345 prisutnih stanovnikah, i 1880 inostranacah. —

— Osim toga podieljena je Dalmacija na 31 kotar i na 82 političke obćine, sačinjajući sjedište svakg kotara još i političku obćinu.

Sjedišta su kotarah: *Rab,* s 884 stanovnika ukupno; *Pag,* s 2904 st., *Zadar,* sa 7580 st.; *Obrovac,* s 350 st.; *Benkovac,* sa 170 st.; *Kistanje,* s 1316 st.; *Skradin,* sa 819 st.; *Šibenik,* s 3037 st.; *Drniš,* s 1324 st.; *Knin,* s 1060 st.; *Trogir,* s 1817 st.; *Spljet,* s 3661. st.; *Vrljika,* s 536 st.; *Sinj,* s 1611 st.; *Imocki,* s 841 st.; *Omiš,* s 591 st.; *Makarska,* s 1574 st,; *Vrgorac.* sa 158 st.; *Supetar na Braču,* s 1602 st.; *Hvar,* s 1764 st.; *Vis,* s 2814 st.; *Metkovići,* s 1011 st.; *Korčula,* s 1905 st.; *Orebić,* na poluotoku *Pelješcu,* s 491. st.; *Ston,* s 209 st.; *Captat,* sa 677 st.; — *Dubrovnik,* s 4089 st.; *Erceg-Novi,* sa 655 st.; *Kotor,* s 2078 st.; *Risan,* s 949 st.; i *Budva,* sa 659 stanovnikah.

Ostala pak sjedišta samo političkih obćinah jesu: *Biograd,* sa 642 stanovnika ukupno; *Novi,* sa 633 st.; *Nin,* s 597 st.; *Silba,* s 1338 st.; *Sale,* s 432 st.; *Zlarin,* s 1567 st.; *Tisno,* s 1181 st.; *Bristivica,* s 431 st.; *Bosiljna,* sa 159 st.; *Novi,* (kaštel),s 942 st.; *Lečevica,* s 292 st.; *Lušić,* s 860 st.; *Kambelovac,* sa 613 st.; *Solta,* s 1912 st.; *Klis,* s 1063 st.; *Muć,* s 342 st.; *Drvenik,* s 540 st.; *Postire,* s 1073 st.; *Slivanj,* s 1501 st.; *Nerežišće,* s 1236 st.; *Bol,* s 1609 st.; *Milna,* s 1931 st.; *Pučišće,* s 1199 st.; *Starigrad,* s 2061 st.; *Vrboska,* sa 671 st.; *Jelsa,* sa 631 st.; *Sv. Juraj,* s 415 st.; *Komiža,* s 1969 st.; *Opuzen,* s 520 st.; *Blato,* s 3341 st.; *Lastovo,* s 1113 st.; *Trapanj,* sa 655 st.; *Kuna,* s 352 st.; *Janjina,* s 572 st.; *Slano,* s 466 st.; *Mljet,* s 1318 st.; *Rieka,* s 2237 st.; *Zaton,* s 457 st.; *Lopud,* s 426 st.; *Šipan,* 1136 st.; *Teodo,* sa 767 st.; *Stolivo* gornje i donje, sa 501 st.; *Lastva* gornja i donja, sa 736 st.; *Župa.* (skupa sa svim svojim selima), s 3763 st; *Krtole* (takodjer ukupno), s 1238 st.; *Luštica* (takodjer ukupno), s 1332 st.; *Mula,* s 465 st.; *Dobrota,* sa 720 st.; *Prčanj,* sa 778 st.; *Perast,* sa 667 st.; i *Paštrovići* (svakolika sela skupa), s 2592 st.

— Dne 1. prosinca 1860. godine polag najnovijih ukupnih podatakah bilo je pak u Dalmaciji 427,600 dušah, daklen 11,972. više nego li godine 1857.

— Iste 1860 godine vjenčalo se 2320 momakah s djevojkama, 145 udovacah s djevojkama. i 93 udovice s neže-

Digitized by Google

njenim ljudima. A zatim 13 katolikah s pravoslavkinjama i 3 pravoslavna s katoličkinjama.

— U tečaju spomenute godine rodilo se ukupno 7,701 muško djete i 7,112. ženske djece; ukupno daklen 14,813 djece. Medju ovima 162. bliznadi; a poimenice: same muške 58.; same ženske 62.; a jedno muško i jedno žensko 42. — Osim toga jedna se žena očetveronjila, rodivši troje ženske i jedno muško djete. Najposlje nezakonite djece bilo je ukupno 574.

— U istoj 1860. godini umrlo je ukupno 4538 muških, a 4220 ženskih; svega daklen 8758 dušah. Osim toga umrlo je 10 čeljadi u javnim kaznionicama, i jedan starac od 111 godinah u okružiju zadarskom.

— U pogledu na narodnost ima Dalmacija najposlje oko 20,000 Talijanah, 1,000 arbanašah, oko 400 židovah; a ostalo su sve ovjejani Hrvati i Srbi.

Smiešnice.

— Njeki seljanin svojom nesrećom obudovi, tè se nikako nemogaše smiriti ni utješiti za svojom pokojnicom, i s kim bi se god susreo, suznim bi mu očima svoju žalost stao pripovjedati. Jednoč zatekavši se u društvu s više svojih prijateljah, stane im pričati kako mu je pokojna žena u svemu vrstna i valjana bila, pa govoreći o tom okupi gorko plakati. — Tad će mu reći jedan izmedju njih: "Brajko moj, tó je živa istina da je tvoja pokojnica bila s mjesta prava i valjana žena, ali i pak tomu ima lieka.„ "Kakva lieka, po Bogu brate! — odgovori ovaj — kakva lieka ovakoj grdnoj žalosti kao što je moja?„ „ — Na što mu odma prijatelj prihvati: "Ti si mlad i pošten čovjek, pa će biti za-te ženah. Ja ima tri ćeri, ako hoćš, daću ti odma judnu.„ — Drugi ga medjutim ponudi svojom sestrom, treći svojom rodicom, a četvrti svojom svašću. — "Liepa vam hvala braćo! — na tó će im odgovoriti ožalošćen seljanin. — Vidju da je u ovom selu bolje danas izgubiti svoju ženu, nego li svoju kravu. Stopro mi je ona umrla, a s deset stranah evo ti mi ponu-

Digitized by Google

dah da drugu uzmem; ama kad mi je lane crkla krava, nitko živ na svietu nehtjede me drugom ponuditi.„

— Jednoč njekakav vragometan seljanin, koi bijaše prvi put u grad došao, stane se čuditi videći tolike kuće, tolik sviet i tolike dućane: tè ga volja dotlen ponese da je hotio razpitati šta se u svakom dućanu prodaje. Prošavši medjutim mimo jedan dućan gdje se novci mienjaju, pomisli da se i tú štogod prodaje; ali nevideći ništa ni s dvora ni iznutra, zapita dućandžiju da šta ima na prodaju. "Magarećih glavah„ — odgovori mu ovaj, uzevši ga na porugu. — "Ta bogme! — odgovori seljanin — valjda ih vrlo mnogo prodaješ, jer u svem dućanu nevidju ni ciglu osim tvoje.„„ —

— Njeki težak, tvrd čovjek, kojem bijaše više do toga da mu sluga njegov posluje, nego li do tog kako će ga hraniti i pojiti, rekne mu jednoč, pošto bijaše s njim zajedno ručao: "Slušaj, kad ovako sladko ručasmo, hajde da i objedujemo odma, pa ćemo tako, negubeći ni časa, moći savkolik dan preraditi.„ "Nikud bolje — odgovori mu sluga — ja sam sasvim zadovoljan.„„ — Kad li objedovaše, onda će ti sluga, kojem se još račilo, reći: "È gospodaru, ako si voljan hajde da i večeramo.„ "Hajde dà„„ — odgovori gospodar. — Ali kad i večeraše, onda ti će opet sluga gospodaru: "Ti tó znaš da se po večeri ide spavati: ja ti evo odoh leći, a tebi dobra noć.„ Težak je zaludu sav trud ulagao da svog slugu skloni da taj dan ode na radnju; ovaj nehtjedne pa nehtjedne, neg odè spavati i stopro se sutra dan dignuo. —

— Pred njekim sladkoranim čovjekom, bijaše se poveo razgovor o tom, da li je istina što se kaže, da trinajstero čeljadi pri jednoj trpezi nesluti na sreću. Na što ovaj rekne: "Zaista tó sluti na nesreću, ama samo onda kad je objed za dvanaest priugotovljen.„ —

— Njeki siromašni ugljanac vozio je u Zadar punu krcatu gajeticu (čunić) smokavah na prodaju. More bijaše mirno, ali od časa do časa digne se žestok vihar, te jedva sam sebe spase, izgubivši i gajeticu i smokve. Do njekolika časa vjetrina mine i more se opet utiša kano ti ulje, pa rekó bi da našeg ugljanca, koi je tú na kraju sjedio, opet ponudja da se s drugom punom ladjicom smokavah zaveze put Zadra. Ali će naš mudrica tad moru, mašući prstom, poviknuti: "Kutrì kutrì, po Boga, znam ja ča bi ti til: til bi zar i drugih smokáv; ali po svétu Divicu nećeš ga već kùsáti!„

Digitized by Google

— Čovjek njeki koi bijaše osiromašio, a mnogi mu njegovi zajmenici svaki božiji čas dosadjivaše, ištući da im dúg plati, premda nigdje ništa nije imao, ustajući jedno jutro, rekne: "Nek vrag ponese svakog i ciglog tko mi god danas upita samo i jedan novčić!„ Nebijaše još ovo ni izgovorio, a eto ti mu rupiše njekolika njegova zajmenika i stadoše se ljuto jadjkovati da ih je on sasvim zaboravio. — "Kako zaboravio! — on im brže-bolje odgovori — Moje mi duše u tielu! sad sam baš o vamà mislio.„

— Videći njeki kradljivac, gdje bogat jedan trgovac sa žutim pucima po haljini ulazi u kazalište (teatar), tè misleći da su od zlata, udje i on za njim i stane mu iza ledjah. Pri najvećem pleskanju koje se orielo na pohvalu predstavljaćah, ovaj ti polagašno prione za svoj posao i počme našem trgovcu odzada rezati haljinu s pucama. Trgovac ti ovo podpazi, tè potegne svoj nožić i odjednoč odreže jedno uho kradljivcu, koi udari u pomaganju: "Joj moje uho! joj moje uho!„ — Tad i trgovac zaokupi vikati: ""Joj moja puca! joj moja puca!„„ — "Tà evo vam ih, kad ih, želite„ — rekne kradljivac trgovcu — ""Tà evo i tebi tvoje uho, pa više neviči!"" — nadoda trgovac, utisnuvši mu uho u ruku. —

— Od njekog dužnika pitaše jedan trgovac da mu plati što mu je dužan. "Boga mi — rekne mu ovaj — nemam ni vražijeg dinara!„ ""A nemaš dá? — prihvati trgovac — moj gospodičiću ja ću činiti da ga nadješ!„„ "Oh! zdravlja se nanosio! daj učini mi tú milost, pa ti vjeru zadajem da ću tebe prvoga podmiriti.„

— Njeki plemić udje s njekojim svojim prijateljima u jedan dućan s namjerom da će kupiti svilen šudar. Momak od dućana iznese mu više vrstah, da izbere, koi mu se bolje dopada. Medjutim jedan izmedju družine, gledajući jedne i druge, uhvati zgodu i turi sebi jedan šudar u tobolac, cieneći da ga je pod dobru cienu nabavio. Tó momak podpazi; ali mu se učini da nije pristojno, da ga idje tú pred družinom odkrivati i sramotiti, nego pričeka dok svikolici iz dućana neizidju. Primakne se tad k onom svom dobrom kupcu, i rekne mu: "Gospodine, nemogu vam taj šudar po tú cienu pustiti.„ Gospodičić, koi se ni najmanje nezaplaši, odgovori mu: ""Dobro dragi, kad nemožete, a vi ga uzmite nazad: evo vam ga.„„ —

— Stao se hvaliti jednoč njekakav nadriknjiga da se

Digitized by Google

je baš u onaj dan rodio, kad je slavni Gundulić umró. Na što će mu njetko iz družine odgovoriti: "Zaista, oba su tá dogadjaja na grdnu štdtu našoj književnosti.„

— Njekakva gladna turčina Musu, nudjaše njeki Bošnjak, kom bijaše došó na konak i zatekao ga baš kad je sa svojim kućanima večerao: "Bujur Musa kupusa.„ Na što Musa odma odgovori: ""Hoću vlaše i mesa„ „ — premda je tó debela krmetina bila. —

— Stopro se bijaše svanulo, jadan i nevoljan Pavao, stane tući na vratima svog komšije, i vikati: "Spavaš li Petre? — ""Ama.... — odgovori Petar iz kuće — što ću ti ja?„„ "Daj, moj brate, pozajmi mi samo deset fiorinah?„ — Na što mu Petar brže prihvati: ""Spavam, prijatelju, spavam.„„ —

— Pripoviedaju da je njeki čizmar stajao u Zadru baš na ćošku ulice koja vodi k velikim vratima, i svagda, kad bi god tuda pronieli kakva mrca, uvalio bi po kamenčić u jedan lonac, samo da sazna koliko čeljadi u gradu mre. Najposlje umre i čizmar, tè njekolika dana po njegovoj smrti, prodje tuda njetko i stane se čuditi što je čizmarov dućan zatvoren. "Nečudite se, moj gospodine — rekne mu pokojnikov komšija — našem čizmaru nije ništa drugo, neg samo što je i on upao u lonac, jeda bi se tako broj navršio.„

— Došó k leičeniku njekakav bolestan seljanin, pa ga molio da mu lieka dade. Liečenik ga pregleda, tè sjedne i napiše na običnom komadiću harte svoj propis i pruži ga seljaninu u ruke, veleći mu: "Nà, pa tó večeras uzmi.„ — Siroma seljanin pomisli da je liek tá ista harta, pa čim večer prispije, on ti popadne propis, prožvaće ga po ustima i njekako proguta. Božija ga sreća posluži, i sutra-dan digne se zdrav zdravcat iz kreveta. —

— Njeki sluga skasti ostaviti svoga gospodara, koi mu nikad ni ciglog novčića od najma nebijaše platio, tè mu javi da će on odlaziti drugom gospodaru, i zamoli ga da mu najam podmiri. Nego nebivši po ćudi gospodaru, da mu se takov sluga izmakne, koi je njega vrlo dobro i po tú cienu služio, rekne mu: "Ali moj sokole, ti nemaš pravo; istina je da sam ja tebi dužan, ama tvoj najam jednako teče.„ — ""Tú i leži zec; — odgovori sluga — jer se ja bojim da će dotlen teći, da ga ja nikad već ni sustignuti neću moći.„„

Digitized by Google

— Tri se lupeža namjere u polju na njekakva seljanina, koi je sladko spavao i svog natovarena magarca za ular držao. Jedan će izmedju njih tada: "Braćo, ovdje se danas možemo málko okoristiti, nego daj pomozite mi.„ Zatim brže raztovari magarca, pa savkolik prtljag natovari na-se, i ular sebi na glavu namakne, veleći svojim drugovima da idu u grad i da magarca prodadu; što oni i učiniše. Kad se probudi seljanin, stade se živim čudom čuditi videći čovjeka mjesto svog magarca. "Bogom te zaklinjem, — rekne lukavi lupež — daj skini mi ovaj ular s glave, i raztovari me. „ "Tà za vraga! — prihvati seljanin — kako si ovamo došó? i gdje mi je moj magarac?„ „ "Po nesreći — nastavi ovaj — ja sam ti sin jednoga vračara, koi, zato što mu bijah neposlušan, ima dvie godine da me je u magarca pretvorio. Sad je baš ovo vrieme isteklo, tè sam se ja opet u čovjeka povratio.„ — "Vuci se odavde! — prostak će mu na tó, snimivši s njega i ular i tovar — nijesam voljan s vračarima pačati se.„ „ — Čim se ovaj vragolan tako oslobodi pohiti u grad da nadje svoje drugove, a i seljanin se takodjer uputi na pazar, da kupi sebi drugog magarca. Pošto bijaše mnoge obašao, opazi i svoga istoga, pa povikne: "Ha, ha! neću te nè! Ti si se zaista s tvojim vražijim ćaćom opet nješto pogombao, pa te je i po drugi pút u magarca pretvorio. Pì! . . . tamo s nečastivim! nek te kupuje tko te uzmiluje.„ —

— Njeki vojvoda bijaše izgubio nogu u boju; ali i pak pohiti u boj čim se ovaj zavrgne. Pa kad mu stadoše njeki prebacivati, koja li je korist od njega onako roma u okršaju, odgovori im: "Ja neidem da bježim, neg da se bijem.„ —

— Pripovjeda se, da su njeki Plavanjci išli Priñcipu u Mljetke da kupe dva ljeta a jednu zimu, tè bijahu prinudjeni brkove obrijati, jer nesmjedoše pod brcima izići Principu na oči. Proljeće je bilo, kad oni u Mljetke stigoše, i tú im običaju da će imati odma jedno ljeto, pa zimu, pa opet drugo ljeto. Tijem obećanjem zadovoljni, vrate se u svoj zavičaj. Kad su bili na domak Plavnu, sjednu na travu, da se malko pokriepe jelom i pićem. Jedući stanu se zaglédati jedan u drugoga i pitati: "Jesi li ti tó Petre? . . . A jesi li ti tó Jovane? . . .„ itd. — pa onda i jedan drugom odgovarati: "Tà bogme neznam! . . . Tà kò će drugi biti! . . .„ itd. — Tad najstariji rekne: "E, znate kako ćemo doznati jesmo li mi baš oni: hajdemo u selo, pa ćemo raspitati jesu

Digitized by Google

li se vralili iz Mljetakah Petar, Jovan i Jandrija; ako nam kažu da niesu, onda ćemo mi baš glavom biti oni, štono u Mljetke idjoše.„ Na ovakov saviet svikolici pristadoše pa se odma u selo uputiše. —

— Njekakav prost Dalmatinac došao u Mljetke. Kad bio na objedu kod njekog znanca, videći da je svega malo, stane se tudjiti, i štono se kaže, gladiti muhu po trbuhu. Mlečiću se sažali što posve malo uzima, pa ga počme nuditi: "*Piglia caro, . . . piglia ancora!*„ — Kad se naš čovo u svoj zavičaj vratio, zaokupe ga prijatelji pitati kako su ga u Mletcima dočekali i častili: "Dočekali su me — odgovori im on — da se na svietu liepše nemože, ali vas Bog sačuvao njihovog: *pilja*; jer više vam valja naše jedno: "drži kume! uzmi brate!„ nego njihova puna hiljada: *pilja, pilja!*„ —

— Lupeži pokradu njekakvom hodži savkolik sir što ga je za zimu čuvao. Sad hodža šta će i kuda će, pohiti brže bolje na bunar; a kad ga stadoše pitati šta će tamo, odgovori: "Tko je sir ukrao, valaj će amo doći, da se i vode napije.„

— O Gospinu sajmu u Solinu, dovede i njekakav primorac svog magarca na prodaju. Tud prodje njeki šaljivac, tè rekne: "Oh da liepa magarca, šteta što nije kusast!„ — Primosac nebudavši lien, potegne nož i odsieče rep magarcu, pa ga sebi u torbu uvali. Do koi čas udari tuda i jedan trgovac, pa videći magarca bez repa, rekne: "Ovaj bi magarac za-me bio, samo da mu je još rep.„ ""Ča po Boga, — odgovori primorac — ako je za vás moj továr, evo i repá u torbi.„„

— Dodju jednoč i jave hodži da mu je sin pao, razbio glavu i poludio. Hodža se na tó žestoko zamisli; a kad ga zapitaše šta toliko premišlja, odgovori: "Ma mislim šta će tó biti, što mi je sinu nestalo iz glave, kad nije u njoj ni dosad imao pameti.„

— Njekakav Duvnjanin ispoviedao se u Dalmaciji kod njekog duhovnika, tè mu kaže da je premrsio post. — Duhovnik mu naredi da donese dva vrča ulja u crkvu za pokoru svoga grieha. Na što Duvnjak pogledavši ga ozbiljno rekne: "Tà jami se toga duhovniće! Da ja budem ulja imao, ljè nebi ti bio ni premrsio.„ —

Digitized by Google

KOLEDARSKE ZAPISKE.

Rodoslovje prejasne kraljevske obitelji.

Franjo Josip I. kralj. hrvatsko-slavonsko-dalmatinski; car ausirijanski; kralj ugarski, češki, lombardesko-mletački, galički, vladimirski, i ilirski; nadvojvoda austrijanski; veliki vojvoda srbski itd.; — rodjen u Šenbrunu 18 kolovoza 1830; stupio na vladanje na 2 prosinca 1848, počem se je prestolja odrekó njegov stric car Ferdinando I., a nasljedstva otac mu nadvojvoda Franjo Dragutin. Vjenčao se u Beču na 14 travnja 1854. s **Jelisavom**, kćerom bavarskog Vojvode Maksimiliana, koja je rodjena na 24 prosinca 1837.

Djeca Nj. Veličanstva: Gisela (Ljudevita, Maria), nadvojvodkinja austrijanska, rodjena u Laksenburgu na 12 srpnja 1856; Rudolf nadvojvoda austrijanski, rodjen u Laksenburgu na 21 kolovoza 1858.

Braća Nj. Veličanstva: 1. Nadvojvoda Ferdinando (Maksimilian, Josip), rodjena 6. srpnja 1832, a vjenčan u Brüselu 27 srpnja s Dragojlom (Carolinom) kneginjom belgjijanskom, rodjenom dne 7. lipnja 1840. — 2. Nadvojvoda Dragutin (Ljudevit, Josip, Maria), rodjen 30. srpnja 1833, udovac. — 3. Nadvojvoda Ljudevit (Josip, Anton, Vladoje), rodjen 15. svibnja 1842.

Roditelji Nj. Veličanstva: Franjo Dragutin (Josip) otac Nj. Veličanstva, carski princ i veliki vojvoda njemački itd., rodjen 7. prosinca 1802. Sofia (Friderika, Dorotea) mati Nj. Veličanstva velika vojvodkinja, rodjena na 27 siečnja 1805. vjenčala se u Beču dne 4 studenog 1824.

Promjene medju braniteljima narodne stranke na saboru dalmatinskom.

Položili su mandat svojevoljno narodni zastupnici: Gjurović Josip i Dr. Verona Brnardo. Narodna pak stranka steka la je samo jednog svog zastupnika u osobi Dra. Vojnovića Konstantina.

Digitized by Google

Promjene u odboru Matice dalmatinske.

Mjesto bivšeg podpredsjednika književnog odsieka Dra. Gjure Pulića, imenovan je pop Ivan Danilov za podpredsjednika istoga odsieka; a na mjesto njegovo, t. j. podpredsjednikom pjeneznog odsieka, imenovan je D.r Mihovil Klaić. Usljed premještenja Dra. Pulića od ravnateljstva na domaćim gimnazijama, na ravnateljstvo kod trientske gimnazije, i usljed nasilne ubojičkom rukom zadane smrti Dru. Nakiću Frani, bivšem članu pjeneznog odsieka, ostala su dva prazdna mjesta u odboru; i tako za novog književnog člana izabran je g. Nodilo Nadko, a za novog člana u pjeneznom odsieku izabran je g. Dr. Antonietti Josip. Ostali su svi na svom mjestu, kao i prošaste godine.

Prva glavna skupština društva Matice dalmatinske.

Prva glavna skupština društva Matice dalmatinske držana je dne 26. srpnja 1863. u dvorani zadarske narodne čitaonice. Zaključeno je da odbor iz trojice članovah pregleda i popuni sadašnji društveni pravilnik, tè da ga pretresanju buduće skupštine podnese, a zatim da se Nj. Veličanstvu kralju na odobrenje pošalje.

Udes narodnih prijateljah u Dalmaciji tečajem godine 1863.

Narodni zastupnik Dr. Mihovil Klaić i pop Ivan Danilov, odpušteni su od svojih dotičnih profesorskih službah, što su ih obavljali kod zadarske gimnazije. — Dr. Gjuro Pulić, ravnatelj zadarske i ureditelj spljetske gimnazije, premješten je u Tirolsku bez vlastitog pitanja. — J. Sundečiću odkazana je pomoćna godina, nakon desetogodišnje profesorske službe, koju je obavljao kod zadarskog pravoslavnog klirikalnog zavoda, štono se sad u svom novom preustrojavanju nalazi.

Odlikovani jugoslavjanski spisatelji tečajem 1863. godine.

Profesor na bečkom sveučilištu g. Dr. *Franjo Miklošić* postao je članom berlinske učene akademije i obdaren je viteškim krstom Leopoldova reda. — Gosp. *Lj. Vukotinović* imenovan je dopisujućim članom društva prirodoslovacah u

Digitized by Google

Pešti, a počastnim članom društva za prirodoslovje "Pollichia„ u Bavarskoj. — Profesore: Dra. *Klaića* i popa *Ivana Danilova* bijahu odlučili domorodci u Dalmaciji obdariti zlatnim kolajnama, no oba se na toj počasti zahvališe. — Slovenski domorodci poklonili su Dru. *Janezu Bleiweisu* uredniku "Novicah„ srebrenu spravu za pisanje i zlatno pero. — Gosp. *Ivana Trnskog* obdario je naš premilostivi kralj viteškim krstom *Franje Josipova* reda. — Presvietli zadarski nadbiskup *Petar Dujam Maupas* imenovan je tajnim savjetnikom Nj. Veljč. našeg kralja. — Domorodci u Spljetu dali su fotografisati sliku narodnog poslanika D.ra *Gj. Pulića* prilikom njegova od njih rastanka; a učeća se dalmatinska mladež u Beču činila je litografisati sliku nar. pos. D.ra *Klaića*, povodom njegova bavljenja u tom gradu tečajem mjeseca lipnja. —

Još jedan veliki mecenat.

Medju one mecenate što smo ih u lanjskom našem Koledaru zabilježili, spada još i gosp. major *Miša Anastasijević*, koi je za prosvjetne svrhe poklonio narodu srbskomu u Beogradu svoj novosagradjeni dvor, u koi bijaše uložio 200,000 dukatah, pa je obećao potrošiti još 20,000 dukatah da se isti dvor priredi za sveučilište.

Važniji darovi na narodne svrhe tečajem 1863. godine.

Preuzvišeni biskup djakovački *J. J. Štrosmajer* poklonio je 1000 fiorinah na utemeljenje Matice dalmatinske, 1000 fior. na utemeljenje Matice slovenske, 1000 fior. na podporu gospodje Tkalčeve, 100 fior. narodnoj Čitaonici u Spljetu, 100 fior. narodnoj Čitaonici u Dobroti, i 100 fior. pjevačkom hrvatskom društva "Kolu.„ — Major *Miša Anastasijević* učinio je narodu svom poklon, kao što je naprieđ rečeno. — *Josip Matić* major u miru ostavio je svojom oporukom 10,000 fior. na korist doljno-karlovačke gimnazije. — Braća *Vasilije* i *Aleksandar Lazarevići* priložili su 1000 fior. na korist srbskog narodnog pozorišta. — *Petar Kostić*, trgovac u Čereviću, namienio je vlastitom oporukom svekoliko svoje imanje, koje vriedi preko 20,000 fior., na korist doljno-karlovačke gimnazije. — *Gradsko vieće.* na Rieci odredilo je za sada 2000 fior. za jugoslavjansku akademiju. Varoška občina novosadska zaključila je dati 10,000 fior. na korist srbskog narodnog pozorišta. — Glavna skupština županije sriemske od

Digitized by Google

21. kol. odredila je 700 fior. na korist jugoslavjanskog sveučilišta. — Preosvešteni *Platon Atanacković* vladika novosadski odredio je bezplatno prostrani stan u svojem dvoru za smještenje Matice srbske, koja se ima iz Pešte u Novi Sad premjestiti. — Na korist lanjskog našeg „Koledara“ priložio je *D.r Pulić* 10 fior. u srebru, a preuzv. biskup *Štrosmajer* 20 fior. Na korist pak ovogodišnjega priložio je opet *D.r Pulić* 10 fior. kao dodatak k nagradi od 60 fior., koja je uredniku bila odredjena.

Pomrli su znatniji jugoslavjanski spisatelji tečajem godine 1863.

U Pešti preminuo je dne 7. veljače *Subotin Mladenović*, nadgledaoc tekelinog zavoda. Bile su mu 73 godine. Preveo je s madjarskog jezika "Mladoga mudraca„; pisao je više pjesamah bez dara pjesničkog, i dva puta uredio je "Srbski Ljetopis.„ — U Djakovu 7. travnja preminuo je *Slavoljub Jurković* ispovjednik duhovne mladeži sjemeništa djakovačkog. Pisao je više krasnih pjesamah. — Dne 12. travnja umró je *Mihovil Stojan* župnik i dekan brašlovski u Sloveniji. Bio je veliki prijatelj pokojnog biskupa Slomšeka i izvrstan slovenski spisatelj. Rodio se u Teharjam blizu Celja dne 1. rujna 1804. — U manastiru Hopovu 13. travnja prestavio se *Sevastijan Ilić*. arhim. Izdao je "Prvence„ (Bukvicu) bezsmrtnog Dositija Obradovića; napisao je i izdao moralnu knjigu "Dobri otac„ i tiskao je više pjesamah u "Srbskom narodnom listu„ i u "Ljetopisu„, ali bez dara pjesničkog. — Dne 15. svibnja umro je svetogjurgjevački župnik *Franjo Šimagović*. U dobi razvijanja ilirstva u Hrvatskoj, bio je pokojnik marljiv pomagač i umiljat pjesnik. — Učitelj u Črnomlju u Sloveniji *Josip Eržen* prestavio se 13. lipnja. Bio je revan pomagač slovenskih "Novica.„ — Dne 14. lipnja umro je u Senju *Valentin Njemčić* sveštenik zagrebačke nadbiskupije. Pisao je mnogo po novinama i ostavio je više spisah, u kojima se velika briga i marljivost opaža. — Dne 20. srpnja prestavio se u Zagrebu *Vatroslav Vernak* visočki župnik. Pisao je u javnim listovima, a osobito u "Pozoru„ i spjevao je više pjesamah, od kojih je puku najvećma omilila ona: "Liepe naše dične goričice.„ — Dne 10. kolovoza preminuo je najposlje u Djakovu naš čuveni domorodac i razglašeni pjesnik *Luka Botić*. Njegovo "Pobratimstvo„ dobilo je prvu nagradu izmedju "Nenenovih„ pripovjestih godine 1854. Pisao je i u pro-

Digitized by Google

zi i u stihovima po različnim časopisima. Izdao je napose "Biednu Maru„ a kašnje opet "Petra Bakića„ dva vrstna pjesmotvora. Perom i govorom budio je duhove i spremao i razvijao ideje, štono južno Slavjanstvo napried kreću. Bio je narodni zastupnik na hrvatskom saboru od godine 1861. Ostavio je u rukopisu jedan roman, u kom opisuje svoj podosta pun zgodah život, osobito u srbskoj zemlji i u turskom carstvu; a k tomu još i dramu pod naslovom: "Srbski despot Gjuro Branković.„ — Laka im svima crna zemljica, rod su svoj ljubili!

Tečajem godine 1863. pomrli su sliedeći članovi utemeljitelji naše Matice.

Dr. *Franjo Nakić*, bivši još i odborski član u pjeneznom odsieku. — *Simo Kaludjerović*, bivši još i Matičin povjerenik u Kotoru. — *Mato Pulić* c. k. činovnik kod računovodstva u Zadru. — *Jovo Lainović*. Matičin povjerenik za varoš Pile u Dubrovniku.

Književnost naša u Dalmaciji tečajem godine 1863.

a) *na našem jeziku.*

"Побожна размишљања при слушању св. литургије„ od pravoslavnog arhimandrita *Gerasima Petranovića*, treće popravljeno i umnoženo i vrlo ukusno tiskano izdanje sa slikama, kod I. Fuksa u Novom Sadu. Prodaje se po 70 novčićah. Ovaj molitvenik zaslužuje svake preporuke kod pravoslavne braće. — "Ledena palača„ historički ruski roman od Laženčikova, preveo *Špiro Dimitrović Kotaranin;* tiskan najpre u podlistku "Narod. Nov.„ a potom i u osobitoj knjizi. Prevod je dobar, ali bez svakog proučenja izveden. — "Bukvar staroslovenskoga jezika glagoljskimi pismeni za čitanje crkvenih knjigah, sastavio svećenik *Ivan Brčić*„ U Pragu, tiskom Bogumila Hassa. Ciena 60 novč; a bez slike sv. Ćirila i Metoda, i dvajuh kamenopisnih dodatakah, 30 novč. Bukvar je vješto i vriedno složen, ali bi želiti bilo da se i g. Brčić već ikavstva otrese radi bratske sloge i književnog jedinstva. — "Saul„ Tragedija od Viktora Alfiera. S talijanskog preveo *J. Sundečić*. U Karlovcu brzotiskom i nakladom tiskarskog i književnog zavoda Abela Lukšića, koi je takodjer i izdatelj ovog djela. Želiti bi bilo da se nebudu onolike po-

Digitized by Google

grieške uvukle nepomnjom istog izdatelja. Ciena je knjizi 40 novč. — "Grobnik.„ Spjevao *P. A. Kazali.* Na Rieci tiskom Huberovim i Mohovićevim, stranah 178 na pomanjoj 8.ni, zapada 1 fior. Spiev se ovaj odlikuje duhom narodnog pjesništva, kao i svojim pravim pjesničkim uzletom i uzorom. — "Моралне мисли од Николе Томазеа„ posrbljene S. Petranovićem. Pečata se u Novom Sadu. Ciena je knjizi 80 novč. Nemožemo o njoj dati presude, jer nam još do rukù nije došla. — "Život Magdalene od knezov Zirova, plemena Budrišića. Pjesma Ivana Tomka Marnavića.„ Izdao je s njekim prilozima *Antun Brčić* Zadranin.-Tiskom braće Battarah. Ciena joj je 70 novč. Pjesma je na stari način vrstno izvedena, a prilozi su osobito zanimivi i za otok Rab navlastito važni. — "Српско-далматински Магазин за годину 1863.„ Izdao ga *Gerasim Petranović* arhimandrit M. Dragovića, XXII. knjiga. Tiskom braće Battarah u Zadru. Svaka je druga pohvala suvišnja ovoj narodnoj knjizi, kad se uzme u obzir da kroz tolike godine jednako na sviet izlazi. Ove je godine izbor još i vrstniji i bogatiji. Ciena je knjizi 60 novč. —

b) *na talijanskom.*

"Prospetto cronologico della Storia della Dalmazia con riguardo alle Provincie Slave contermini.„ Tiskom braće Battarah u Zadru. Pisac je bezimen; ali se drži da je ovu knjigu napisao sadašnji preuzvišeni gosp. prabiskup zadarski. Ona je dosta zanimiva, i sadrži važnih podatakah za našu povjestnicu. Ciena joj je 1 fior. i 50 novč. —

Još njekolika važnijia slučaja tečajem godine 1863.

— Dne 7. veljače otvorena je svečano narodna *Čitaonica* u Zadru, i taj isti dan bio je u zadarskom kazalištu prvi i vrlo sjajni svlavjanski pies, na kom se kolo igralo i naški pjevalo.

— Na 9 ožujka držao je crkovnu svečanost preuzvišeni zadarski prabiskup *D. Petar Maupas* na slavu slavjanskih apost. sv. Ćirila i Metoda, kojoj su prisustvovali svi odličniji narodnjaci u Zadru.

— Dne 2. travnja izišao je u Zadru prvi broj "Zvizde„ sedmičnog književnog lista za prosvjetu, poduku i zabavu; a 12. studenog izišó je posljednji broj istog časopisa, koi bijaše obustavljen osobito usljed nepovoljnih okolnostih njegova urednika.

Digitized by Google

— U 27. sjednici drugog sabora dalmatinskog zaključeno je jedinodušno, da se, u znak *štovanja* i *harnosti*, prema velikom našem narodnom pjesniku. O. *Andriji Kačiću*, dade pomoć od 200 fior. na korist škole u njegovom rodnom mjestu Bristu, i da Giunta osobiti obzir obrati na spomenutu učionicu pri budućem uredjivanju pučkih učionah.

— Mjeseca travnja ustanovio je pravoslavni vladika *Stefan Knežević* zakladu od 3000 fior. na korist jednog pravoslavnog mladića, koi bi se višim naucima posvetio, obećavši istu i još većma pomnožiti.

— Dne 12. i 19. travnja davala su prvi put učeća se djeca dvie za njih priredjene predstave u zadarskoj Čitaonici.

— Tečajem mjeseca srpnja pošlo je za rukom pravoslavnom vladiki *Stefanu Kneževiću* ustanoviti u Risnu zakladu od 10,000 fior. na korist narodne škole, koja bi se tú osnovati imala.

— Dne 30. rujna svetkovana je tisućnica slavjanskih apostolah sv. Ćirila i Metoda u spljetskoj narodnoj Čitaonici.

— Početkom mjeseca studenoga ustanovila se je i u Dubrovniku narodna Čitaonica, ali nebijaše još svečano otvorena.

— Dne 9. studenog držana je kod zadarskog pokrajinskog suda konačna razprava protiv "Narodnom listu„ koi je u isti dan obsudjen radi prekršaja u štampi na globu od 100 fior. i na 60 fior. gubitka od jamčevine.

— Konačno je odlučeno da se u Zadru prosvetkuje polovicom mjeseca prosinca narodna svečanost na uspomenu tisućnice sv. Ćirila i Metoda.

Raspis nagrade.

Društvo Matice dalmatinske raspisalo je nagradu od 250 fiorinah za knjigu, kojom bi se dopunio i prosliedio do današnjih vremenah Kačićev *"Ugodni razgovor„* i koja bi se imala posvetiti uspomeni tisućnice sv. slavjanskih apostolah Ćirila i Metoda. Rok traje sve do konca 1864. godine.

Opaska.

Višom stranom ove zapiske dopiru do konca mjeseca studenog 1863. godine.

Digitized by Google

Važniji sajmovi u Dalmaciji.

a) *rimokatolički:*

Dubrovnik: sv. Vlaho.	3. veljače.
Kotor: sv. Trifun	3. veljače.
Obrovac: sv. Josip	19. ožujka.
Spljet: sv. Dujam	7. svibnja.
Hvar: sv. Prosper	10. svibnja.
Omiš: sv. Ivan Nepomuk.	16. svibnja.
Nin: B. D. M.	30. svibnja.
Knin i Vinjane kod Imockoga: sv- Antun .	13. lipnja.
Makarska i Brač: ss. Petar i Pavao . . .	29. lipnja.
Ston veliki: sv. Liborii	23. srpnja.
Šibenik i Rab: sv. Jakov, sv. Ana, i sv. Krstofor. 25, 26,	27. srpnja.
Korčula: sv. Teodor	26. srpnja.
Imocki: Asisko proštenje	1. kolovoza.
Kalamota, Kaštel-novi, Lopud, Pag, Captat, Vis, Sinj, Slano, Zaostrog, i Pelješac (kod Karmina): sv. Velika Gospa . .	15. kolovoza.
Skradin, Solin i Zavojane kod Vrgorca: Mala Gospa	8. rujna.
Orebić: sv. Mihovil Arhandjel	29. rujna.
Vrljika: Rožarica	2. listopada.
Zadar: sv. Šime	8. listopada.
Trogir: sv. Ivan Ursin	14. studenog.

b) *pravoslavni:*

Плавно, и Книнско-поље: св. Ђурађ .	**23 Апр.**
Обровац: Духови	**7 Јун,**
Бенковац, Стрмица: Иванъ-дан . .	**24 Јун.**
Петрова-црк: Петров-дан	**29 Јун.**
Кашић, Косово, Отон: Илин дан . .	**20 Јун.**
Крупа, Савина, Дрниш, Имоцки: Велика Госпоjина	**15 Авг.**
Драговић: Мала Госпоjина	**8 Окт.**
Крка: Арханђелов-дан.	**8 Нов.**
Братишковци, Ервеник, Врбник: Никољдан.	**6 Дек.**
Скрадин: св. Спиридон	**12 Дек.**

Digitized by Google

IMENIK

GG. članovah utemeljiteljah Matičinih, koji su se od vremena ustanove društva pa sve do 30. studenog 1862., upisali.

Preuzvišeni gosp. **Josip Juraj Štrosmajer** biskup Djakovački itd. itd. položio 1000 fiorinah, i jedinoglasno proglašen kao *prvi* i *poglaviti* član Matice dalmatinske u odborskoj sjednici od 14. prosinca 1862.

a) *koji su višu svotu od propisane položili.*

Preuzoriti gosp. **Juraj Haulik Varaljski** stožernik i nadbiskup Zagrebački itd. itd.

Preuzvišeni gosp. baron **Josip Šokčevlć,** ban trojedne kraljevine itd. itd.

Preuzvišeni gosp. baron **Mamula Lazar** namjestnik dalmatinski itd. itd.

Preuzvišeni gosp. baron **Metel Ožegović** državni savjetnik itd. u Beču.

Visokoštovani gosp. baron **Ambroz Vranyczany Dobrinović** iz Karlovca.

Visokoštovani gosp. baron **Nikola Vranyczany Dobrinović** iz Karlovca.

Prečast. gosp. **Mrkica Josip** kanonik stolne šibeničke crkve. itd.

Plemeniti vitez **Smaić Bortulo** vel. župan riečki itd.

Plemeniti vitez **Ivan Kukuljević** vel. župan zagrebački. itd.

Presvietli gosp. **Dobrila Juraj** Biskup istrijanski itd.

Plemeniti knez **Janković Julio** vlastelin sriemski itd.

Častni gosp. **Vladislav Neffe** veletržac bečki

Plemeniti knez **Lukša Gučetić** vlastelin dubrovački.

Presvietli gosp. **Vitezić Ivan** Biskup krčki.

Plemeniti gosp. **Farkas Ljudevit Vukotinović** veliki župan križevački.

Častni gosp. D.r **Josip Paštrović** odvjetnik u Zadru.

Digitized by Google

b) *koji su za propisanu svotu ujamčili ili istu i položili.*

1. Bogdanović Jovo
2. Danilov pop Ivan
3. Jurković Todor
4. Kordić Grigorije
5. Lallić Vitur Nikola
6. Lukić Petar
7. Nikolajević Gjorgje
8. Nikić Špiro
9. Petranović Marko
10. Petranović Gjerasim
11. Petranović D.r Božidar
12. Papafava Dominik
13. Paštrović D.r Josip
14. Petranović Petar
15. Petranović Špiro
16. Petranović Pava
17. Pašić Jovo
18. Rossi Sabbatini Frane
19. Sundečić pop Jovo
20. Sinobad Andrija Savin
21. Savić Todor
22. Vitezić D.r Dinko
23. Vidović Marko Antun
24. Žeželj pop Ćiro
25. Antonietti Dr. Josip
26. Bundić knez Marinica
27. Roši Antun
28. Anić Šime
29. Arneri Rade
30. Špiro Bilbia
31. Bajilo Šimun
32. Berša Ivan
33. Dede knez Janković
34. Glišić Gavro
35. Grgurević Frane
36. Ivičević Stjepan
37. Ivčević pop Mate
38. Jakšić Mihail
39. Katurić Jovo
40. Klaić D.r Miho
41. Lucianović Marin
42. Medović D.r Jovo
43. Medović Krsto
44. Milković D.r Miho
45. Milković Stanislav
46. Maštrović Dujam
47. Nodilo Nadko
48. Novaković Svetozar
49. Oštrić pop Ivan
50. Obradović Rade G.
51. Obradović Rade L.
52. Pulić D.r Gjuro
53. Pulić Mato
54. Simić Stjepan
55. Vidović Ivan
56. Dudan Petar
57. Borelli knez Frane
58. Čurlić Atanasija
59. Jerković Krste
60. Buzolić Stjepan
61. Vlatković Frane
62. Lujetić pop Jozo
63. Razlag D.r Radoslav
64. Radoničić Vid
65. Tripković Luka
66. Kamenarović Pava
67. Slavjanska Čitaonica u Zadru
68. Bulić Ivan
69. Bergner Eduard
70. Borelli knez Manfredo
71. Vragolov Gjuro
72. Knežević otac Savatija
73. Baldo Bašelj Gozze
74. Franasović Petar
75. Šaić Gjuradj
76. Sladjen Marko
77. Gržetić pop Joso

Digitized by Google

78. Skurla Stjepan
79. Kalik Jovo
80. Božidar Janković
81. Pavlović Petar
82. Marić Petar
83. Lajinović Jovo
84. Pucić knez Medo
85. Radman Petar
86. Banić Joso Markiš
87. Tomašević Stjepan
88. Kukuljica Lovro
89. Vodopić Mato
90. Opuić Kristifor
91. Kovačević Gjorgje
92. Bravačić Jovo
93. Kalik Joso
94. Ljubić Šimun
95. Klein Marko
96. Hölbling Lavoslav
97. Kugler Ivan
98. Nedelković Kosta
99. Vitanović Josip
100. Nepomučki Vilim
101. Jakšić Bratoljub
102. Kozić Dragutin
103. Peš Luka
104. Šeman Ivo
105. Haidić Joso
106. Tripalo Petar
107. Matas. ot. Kostantin
108. Kombol Mate
109. Radoničić Ilia
110. Radoničić M. Ivan
111. Radimiri Stjepo
112. Radoničić Anton
113. Tripković Anton B.
114. Kamenarović Vid
115. Polić Antun
116. Mardešić Antun
117. Braća Tripalo Stjepanovi
118. Samostanska Knižarnica ot. Franovacah u Sinju
119. Tamić Ot. Spiridon
120. Šustić Ot. Josip
121. Gotovac O. Andjeo
122. Slavjanska Čitaonica Spljetska
123. Slodre Ante
124. Bolani Frane
125. Trtalja Petar
126. Glavinić Mijo
127. Karaman Ante
128. Škarica Luka
129. Protić Mate
130. Vojnović Kosto
131. Vojnović Gjuro
132. Morpurgo Vid
133. Noë Enrik
134. Dimitrović Nikola
135. Ivičević Mate
136. Vučković pop Mate
137. Alfirević Krunoslav
138. Vučković Kosto
139. Pavlinović pop Mihovil
140. Gojak B. Agustin
141. Vezić B. Serafim
142. Bašković Ivan
143. Samostan Zaostrožski
144. Vuletić Marian
145. Vuković M. Ivan
146. Barić Stjepan
147. Vezić Nikola
148. Kambelović Jerko
149. Laura Dudan udova
150. Bakotić Vatroslav
151. Britvić Jakov
152. Polance Antun
153. Škopianac Ot. Jvan
154. Gjorgje Petrović Njeguš
155. Danilov D.r Frane
156. Putica Niko
157. Javor pop Jovan
158. Predolin Ivan
159. Brčić Antun
160. Tomažeo Nikola
161. Braća Boškovići

Digitized by Google

162. Marić Miloš
163. Spiridon Jovović
164. Ramadanović Ilia
165. Kaludjerović Simo
166. Subotić Petar
167. Vidov pop Ivan
168. Jelčić Ivan
169. Pavić Josip
170. Bezić Josip
171. Kadčić ot. Petar Peko
172. Pavlović Mato
173. Roglić Antun
174. Šimić Ivan
175. Aničić Luka
176. Polić Marko
177. Ljudevit D.r Lappena
178. Vuković D.r Jakov
179. Kralj Ivan biskup Liupolski
180. Knežević pop Niko
181. Fumiš Jovan
182. Katić Aleksandar
183. Žeravica Josip
184. Vujatović Stefan
185. Sabljić Špiro
186. Mlinar fra Bone
187. Marić fra Bone
188. Monti D.r Lovre
189. Rendić pl. Dujam
190. Milić pop Ante
191. Pervan pop Frane
192. Andrić Eduard
193. Lovričević Dmitar
194. Slavić Franjo
195. D.r K. Petković
196. Dobrošić Jerko
197. Boglić Ante
198. Vranković Ivan
199. Vranković Jakov
200. Brša Benedet
201. Mandić Petar
202. Babić Ferde
203. Udiljak Ivan
204. Čuturica fra Pilip
205. Perišić pop Vinko
206. Cega D.r Jakov
207. Ivasović Gajo
208. Kuliš Krsto
209. Buratti Ivan
210. Kovačević Jerotej
211. Lovrić Ante
212. Matean Andrija
213. Ravlija Ilia
214. Miličević Mate
215. Antičević Pava
216. Kružičević Antun
217. Škarica Stipan Perišić
218. Benković pop Mate
219. Giunio D.r Jero
220. Opara Pava
221. Porlitz Dane
222. Meterassi pop Dujam
223. Bettini M. Frane
224. Pini Alois Marko biskup
225. Katić Petar
226. Mandjer Petar
227. Ostoja Toma
228. Županeo kanonik
229. Braća N. N.
230. Granić Miško Jerko
231. Janović Vicko
232. Franasović Ivan
233. Radulović Petar
234. Čelar O. Vicko
235. Puljas Vicko
236. Nikola Curić
237. Rožani Ivan
238. Medini Luka
239. Špikula Mato
240. Matović Pavo
241. A. Raguzin
242. Vezilić Mate
243. Šuvan O. Ivan
244. Dević pop Petar
245. Šimić Vatroslav
246. Dugački Stjepan

Digitized by Google

247. Brlić D.r Ignjat
248. Streitemberger Antun
249. Sinobad Jovan
250. Milinović Bogdan
251. Slavjanska Čitaonica u Perastu
252. Vuković Franjo
253. Braća Gojković
254. Pavković Lešo
255. Braća Rustović
256. Braća Komnenović
257. Janković Anton
258. Matković Božo
259. Zarač Ante
260. Slavjanska Čitaonica Perčanjska
261. Gjurović Jozo
262. Čavkić O. Janko
263. Breković O. Silvestar
264. Daniel Gjirlić
265. Elač Ambroz
266. Arcibiskup D. P. Maupas
267. Bogišić Anton D.r Baldasar
268. Šegarić Vicko
269. Pave Zanella
270. Vladislav Delimarić
271. Profesor Jere Šutina
272. Bujaš D.r Šime
273. Matejević Nikola
274. Lazarević pl. Simeun
275. Ivelić plemić Ante
276. Gjuranović Gjorgje
277. Nakić Fausto
278. Kostić Josip
279. Leman Šišman
280. Velenderić Božidar
281. Mušinski Bratoljub
282. Blažeković Ferdo
283. Baumaister Juraj
284. Krunoslov Lukić
285. Kovač Ive
286. Čelenković Juraj
287. Matović Pavo
288. Jurković Jovo
289. Bjeladinović Špiro
290. Tomović Jovan
291. Mažuranić Antun ravn.
292. Trdina I. profes.
293. Bakotić C. A. profes.
294. Marasić Franjo prof.
295. Slamnik Ludvik prof.
296. Kazali P. Ante prof.

Imenik

GG. Matičinih povjerenikah u Dalmaciji i indje.

Antun Rossi za Imocki — Proto Spiridion Margetić za okolicu — D.r Josip Slade za Trogir — Pop Vicko Perišić za Kaštel novi — D.r Jakov Cega za Kaštel stari — Pop Pavo Britvić za Kambelovac — pl. Jerko Kambelović za Spljet — Ante Zlodre za Varoše — D.r Pave Kamber za Klis — Pop Mih. Jere Granić za Šoltu — Ante Lovrić kan. za Omiš. - Pop Kažimir Ljubić za Makarsku - O. Petar Kadčić Peko za Vrgorac — Pop Mihovil Pavlinović za Primorje makarsko — O. Vicko Janović žup. u Metkoviću za Neretvu — Krste Jerković za Orebić — D.r Ferri za Trapanj —

Digitized by Google

Joso Betondi za Ston — Pop Antun Ismaeli za Slano — Knez Rafo Pučić odvjet. u Dubrovniku za grad — Jovo Lainović za Varoš Pile — Pop Mato Vodopić žup. za Gruž — Lovre Kukuljica za Župu — Gjuro Vragolov za Captat — Ivo Klaić pok. Vlaha za Grudu — Gjuro pl. Vojnović za Ercegnovi — Mihajil Ivelić za Risan — Bogdan Milinović kap. pom. za Perast — Pava Kamenarović za Dobrotu — Tomo Lipovac gradjanin i pomor. kapetan za Kotor — Niko Deroko kan. za Budvu — Krsto Gregović za Kastel Lastvu — Mate Miličević župnik u Zvečanju za Poljica — Pop Dinko Muškardin za Lošinje — O. Silvestar Breković nadžupnik za Visoku — O. Janko Čavkić žup. za Suhi Dolac — Vinko Milić za Varaždin — Vladislav Neffe za Beč — Petar Preradović za Temišvar — Gjoko Popović za Novi-Sad — Pop Šime Ljubić gimn. profes. za Rieku — Gjorgje Sigur za Senj — Miroslav D.r Dražić za Karlovac — D.r Ignat Berlić vel. bilj. županije Virovitičke za Osiek — D.r Jovan Medović za Zadar — Ivo Predolin za Rab — Petar Radulović za Obrovac — Pop Ivan Oštrić žup. u Pridragi za Novi — Špiro Bilbija za Biograd - Srećko Nakić bilježnik za Benkovac — Jerotej Kovačević za Kistanje — D.r Lovre Monti za Knin — Jovan Fumiš za okolicu — O. Teofan Popović za Drniš — Pop Jovan Javor za Skradin — Josip Mrkica kan. za Šibenik — Ljubomir Kovačević za Varoše — Krste Kulišić za Vrljiku — Vitez Petar Tripalo za Sinj — O. Konstantin Matas za Cetinu — Luka Peš za Mljet. — Petar Franasović za Trsteno, Šipam, Lopud i Koločep — Dmitar Lovričećić za Korčulu — Rafe Arneri bilježnik za Blata D.r Antun Boglić za Hvar — Ivan Vranković bilježnik za Stari-grad — Pop Zanella žup. pomoć. za Vis — Pop Ante Mardešić žup. za Komižu — D.r Kajetan Bulat odvjet. za Supetar — pop Pave Dominiš za Postire — D.r Vicko Didolić za Pučišće — pop Jere Šutina prof. za Zlarin — pop Dinko Mištura za Vodice i Prvić — pop Josip Raimondi žup. za Tiesno — pop Vicko Šegarić žup. za Silbu, Mulat i Premudu — pop Ivan Crvarić žup. za Sale — pop Ivan Vidov žup. za Ražance — Ive Knežević za Vinjerac. — Pop Stjepan Buzolić za okolicu Obrovačku. — Franjo Volarić dekan i škol. nadzor. za Krk. — Aleksandar Bajović posjednik i I. Baštijan kateketa za Trst. — D.r Andrija Torkvat Brlić odvjetnik za Brod — Mireslav Kraljević podžupan Sriemski za Požegu. — Ilija Orešković za Šid. — Kosta Stojšić za Vukovar. —

Digitized by Google

Biljegovne pristojbe.

Ljestvica 1. za Mjenice				Ljestvica 2. za Dokaznice.			
		fio.	n.			fio.	n.
sve do fio.	75	—	7	sve do fio.	20	—	7
preko f. 75 „	150	—	13	preko f. 20 „	50	—	13
„ 150 „	225	—	19	„ 40 „	60	—	19
„ 225 „	375	—	32	„ 60 „	100	—	32
„ 375 „	750	—	63	„ 100 „	200	—	63
„ 750 „	1125	—	94	„ 200 „	300	—	94
„ 1125 „	1500	1	25	„ 300 „	400	1	25
„ 1500 „	3000	2	50	„ 400 „	800	2	50
„ 3000 „	4500	3	75	„ 800 „	1200	3	75
„ 4500 „	6000	5	—	„ 1200 „	1600	5	—
„ 6000 „	7500	6	25	„ 1600 „	2000	6	25
„ 7500 „	9000	7	50	„ 2000 „	2400	7	50
„ 9000 „	12000	10	—	„ 2400 „	3200	10	—
„ 12000 „	15000	12	50	„ 3200 „	4000	12	50
„ 15000 „	18000	15	—	„ 4000 „	4800	15	—
„ 18000 „	21000	17	50	„ 4800 „	5600	17	50
„ 21000 „	24000	20	—	„ 5600 „	6400	20	—
„ 24000 „	27000	22	50	„ 6400 „	7200	22	50
„ 27000 „	30000	25	—	„ 7200 „	8000	25	—

Preko 30,000 fior. praća se za svako 1500 fior., ili za iznosak manji od ovoga po 1 fior. i 25 n. više.

Preko 8000 fior. plaća se za svako 400 fior. ili za iznosak manji od ovog po 1 fior. i 25 n. više.

Digitized by Google

Biljegovne pristojbe.

Ljestvica 8.	Nametni razmjer f.	Nametni razmjer n.	Izvanredni prirez f.	Izvanredni prirez n.	Ukupno f.	Ukupno n.
do fio. 10	—	5	—	2	—	7
preko f. 10 „ 20	—	10	—	3	—	13
„ 20 „ 30	—	15	—	4	—	19
„ 30 „ 50	—	25	—	7	—	32
„ 50 „ 100	—	50	—	13	—	63
„ 100 „ 150	—	75	—	19	—	94
„ 150 „ 200	1	—	—	25	1	25
„ 200 „ 400	2	—	—	50	2	50
„ 400 „ 600	3	—	—	75	3	75
„ 600 „ 800	4	—	1	—	5	—
„ 800 „ 1000	5	—	1	25	6	25
„ 1000 „ 1200	6	—	1	50	7	50
„ 1200 „ 1600	8	—	2	—	10	—
„ 1600 „ 2000	10	—	2	50	12	50
„ 2000 „ 2400	12	—	3	—	15	—
„ 2400 „ 2800	14	—	3	50	17	50
„ 2800 „ 3200	16	—	4	—	20	—
„ 3200 „ 3600	18	—	4	50	22	50
„ 3600 „ 4000	20	—	5	—	25	—

Preko 4000 fior. plaća se za svako 200 fior. po 1 fior. više s prirezom od 25 novč. (fior. 1. novč. 25); zaostavši iznosak ispod 200 fior. računa se kao podpun.

Digitized by Google

Biljegovni cjenik za prošnje radi prometa i upisovanja podpisa.

IMENA MJESTAH	U vrednoti austrijanskoj	
	fiorin.	novč.
Za Beč	6	—
Za ostala mjesta koja imaju preko 50,000 stanovnikah	4	—
Za ostala koja imaju od 10,000 do 50,000 stanovnikah	3	—
Za ostala koja imaju od 5,000 do 10,100 stanovnikah	2	—
Za sva druga	1	50
Za naručbenog putnika po primorju . .	5	—
Za napisovanje družtvene pogodbe . . .	10	—
Za napisovanje punovlašća i prava na podpis	5	—

Poštarnik.

Za pisma.

Poštarina se ustanovljuje po lotovima. Jedno prosto pismo, to jest takovo, koje neprelazi preko jednog lota, plaća u okolišu poštanskog ureda po 3 novčića; u daljini medju 10 miljah, 5 novčićah; medju 20 miljah, 10 novčićah; a preko 20 miljah, 15 novčićah. Da pisma pod ovom taksom odu, moraju biti obskrbljena sa dotičnim poštanskim biljegom, jer inače plaćaju prirez od 5 novč. više.

Otisci pod zavitkom, koji ništa, u rukopisu nesadržavaju osim nadpisa i podpisa, plaćaju bez obzira na daljinu, po 2 novčića za svaki lot. Muštre s pismom ili bez pisma, koje nemogu preći preko 16 lotovah, plaćaju po 15 novčićah za svaka dva lota. Jamči se za preporučeno pismo, a za preporuku plaća se preko gorespomenute poštarine još više 10 nov-

Digitized by Google

čićah, a kad je propraćeno s povratnom primkom, još drugih 10 novč.

Za odpremu novacah.

Poštarina za odpremu novacah biva izračunjena po daljini, i to uprav pò miljama u pravoj linii, na priliku:

fior.	100	plaća		do	5	miljah	fior.	—:	2	novč.
„	„	„	od	5	do 10	„	„	—:	4	„
„	„	„	„	10	„ 15	„	„	—:	6	„
„	„	„	„	15	„ 20	„	„	—:	8	„
„	„	„	„	20	„ 25	„	„	—:	10	„
„	„	„	„	25	„ 30	„	„	—:	12	„
„	„	„	„	30	„ 35	„	„	—:	14	„
„	„	„	„	35	„ 40	„	„	—:	16	„
„	„	„	„	40	„ 45	„	„	—:	18	„
„	„	„	„	45	„ 50	„	„	—:	20	„

pa tako i nadalje povišujući na svakih 5 miljah po 2 novčića . — Tako će na priliku 1000 fior. platiti za daljinu od 50 miljah 2 fiorina poštarine itd.

Primjetbe.

a). Poradi oskudice debljih slovah, označene su zapovjedne svetkovine u starom koledaru sa razmaknutim slovima i s biljegom †.

b). U njekojim istiscima "Koledara„ na str. 112. kod broja 67. pogriešno je tiskano: "Slavjanska Čitaonica u Dobroti„, mjesto: "Slavjanska Čitaonica u Zadŕu.„

13. VI. 1929

Digitized by Google

Kamatna skriţaljka.

sa 5 po sto.

Glavnica od fiorinah	za 1 godinu		za 6 mjesecih		za 3 mjeseca		za 1 mjesec		za 1 dan	
	fior.	nov.	fior.	nov.	fior.	nov.	fior.	nov.	fior.	nov.
10000	500	—	250	—	125	—	41	67	1	39
9000	450	—	225	—	112	50	37	50	1	25
8000	400	—	200	—	100	—	33	33	1	11
7000	350	—	175	—	87	50	29	17	—	97
6000	300	—	150	—	75	—	25	—	—	83
5000	250	—	125	—	62	50	20	83	—	69
4000	200	—	100	—	50	—	16	67	—	55
3000	150	—	75	—	37	50	12	50	—	42
2000	100	—	50	—	25	—	8	33	—	28
1000	50	—	25	—	12	50	4	17	—	14
900	45	—	22	50	11	25	3	75	—	12
800	40	—	20	—	10	—	3	33	—	11
700	35	—	17	50	8	75	2	92	—	10
600	30	—	15	—	7	50	2	50	—	8
500	25	—	12	50	6	25	2	8	—	7
400	20	—	10	—	5	—	1	67	—	5
300	15	—	7	50	3	75	1	25	—	4
200	10	—	5	—	2	50	—	83	—	3
100	5	—	2	50	1	25	—	42	—	1
90	4	50	2	25	1	12	—	37	—	1
80	4	—	2	—	1	—	—	33	—	1
70	3	50	1	75	—	87	—	29	—	1
60	3	—	1	50	—	75	—	25	—	1
50	2	50	1	25	—	62	—	21	—	1
40	2	—	1	—	—	50	—	17	—	—
30	1	50	—	75	—	37	—	12	—	—
20	1	—	—	50	—	25	—	8	—	—
10	—	50	—	25	—	12	—	4	—	—
9	—	45	—	22	—	11	—	4	—	—
8	—	40	—	20	—	10	—	3	—	—
7	—	35	—	17	—	9	—	3	—	—
6	—	30	—	15	—	7	—	2	—	—
5	—	25	—	12	—	6	—	2	—	—
4	—	20	—	10	—	5	—	2	—	—
3	—	15	—	7	—	4	—	1	—	—
2	—	10	—	5	—	2	—	1	—	—
1	—	5	—	2	—	1	—	—	—	—

Digitized by Google

Kod ravnateljstva matičina nahode se na prodaju sliedeće knjige.

fio. novč.

VIENAC uzdarja narodnoga Ot. Andriji Kačiću-Miošiću na stoljetni dan preminutja njegova . . . . . 2:50.

KOLEDAR NARODNI za godinu 1863. pod obaljenu cienu . . . . . —:36.

PETRANOVIĆA D.ra BOŽIDARA: Ručna knjiga najnuždnijih pravdoslovnih riečih, izrekah i obraznicah. . . . . —:80.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

A. GAVRINČÍ
KNIHARSTVÍ
— KOŠICE —
DROŽKOVA 15.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google